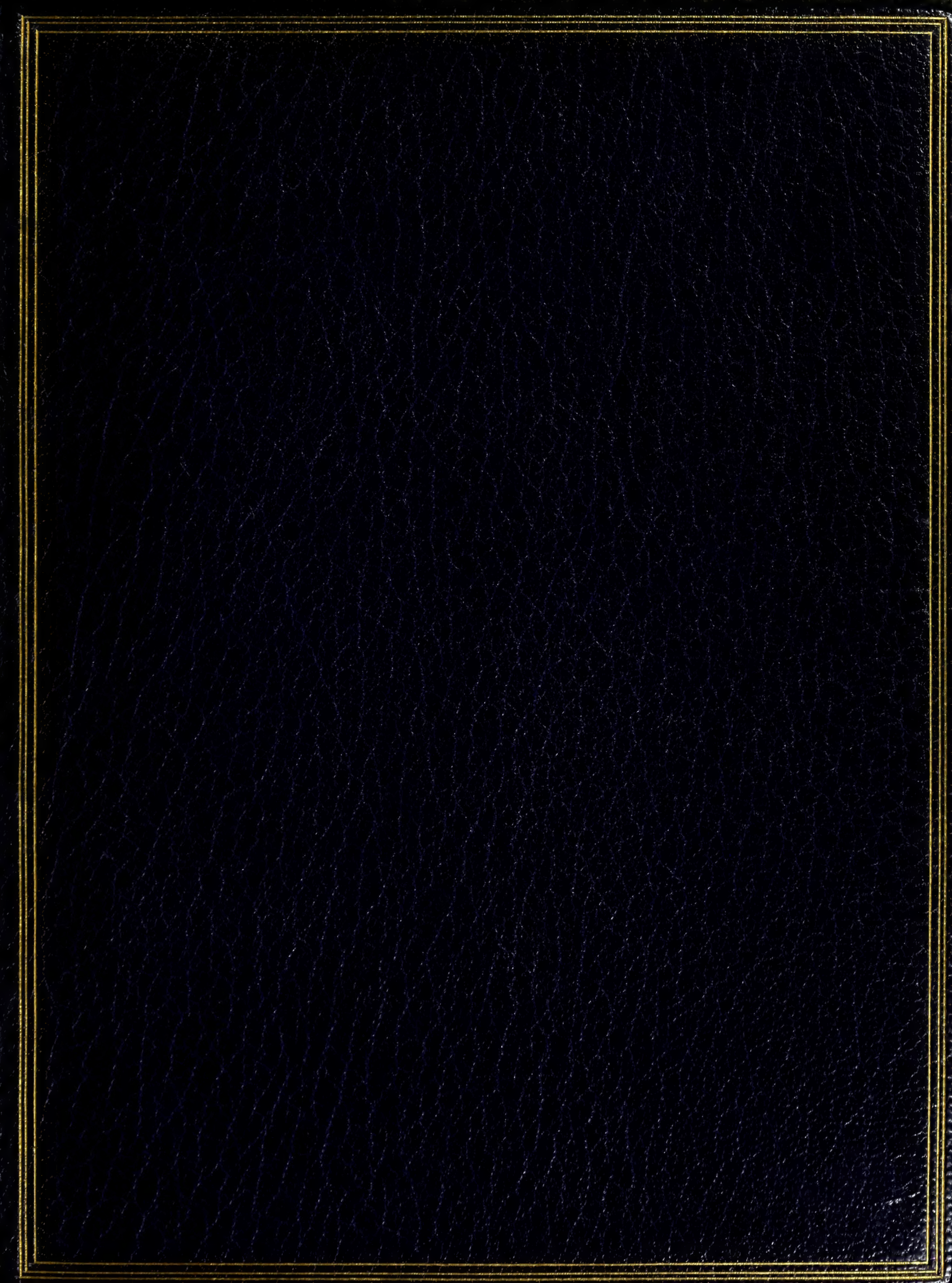

Australia.

119

Ongeluckige Voyagie,

Van 't

SCHIP BATAVIA,

Nae de Ooſt-Indien.

Gebleven op de Abrolhos van Frederick Houtman, op de hooghte van 28⅓ graet/ by-Zuyden de Linie Æquinoctiael. Uytgevaren onder den E. FRANCOYS PELSERT.

Verhatende/

Soo 't verongelucken des Schips/ als de grouwelijcke Moorderijen onder 't gebergde Scheeps-volck/op 't Eylant Bataviaes Kerck-hof voorgevallen; nevens de Straffe de Hantdadigers overgekomen. Geschiet in de jaren 1628, en 1629.

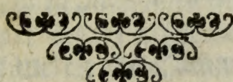
Nevens

Een Treur-bly-eynde Ongheluck, des Ooſt-Indiſche Compagnies Dienaers in 't jaer 1636. weder-varen, in 't Coninckliјcke Hof van *Siam*, in de Stadt *Judia*, onder de directie van den E. JEREMIAS van VLIET.

Als mede

De groote Tyrannye van ABAS, Coninck van Perſien/ Anno 1645. begaen aen ſijn grootſte Heeren des Rijcks/ in ſijn Coninckliјck Hof tot Eſpahan.

Alles door een Liefhebber uyt verſcheyde Schriften te ſamen gheſtelt, ende tot waerſchouwinghe aller derwaerts varende Perſoonen, in 't licht gegeven; oock met veel ſchoone kopere Platen verrijckt.

Tot AMSTERDAM,

Voor JAN JANSZ, Anno 1647.

Aenwijsinge voor de Boeck-binders, waer de Platen moeten ingevoeght worden.

1628.
October.

JOURNAEL,

Ende

Historisch verhael van de

Ongeluckighe Reyse ghedaen naer de Oost-Indien, door den Eersamen FRANCOYS PELSERT van Antwerpen; Coopman op het Schip Batavia. Den 28 October 1628. uyt Texel t' Seyl gaende.

Aer dat den Heer Generael Pieter Carpentier in Junio des jaers 1628 met vijf rijcke retour-Schepen uyt de Oost-Indien behouden in 't Vaderlandt gekomen was: en dat de Bewinthebberen haer drij gearresteerde Schepen / verleden jaer met den Commandeur Jan Karstensz van Emden (uyt Suratta ghekomen) van 't beslagh uyt Engelandt ontslaghen hadden; heeft sulcks gheen kleyne couragie / ende gelegentheydt tot nieuwe equipagie ghegeven: des de voorsz Bewinthebberen te raden wierden weder een vloot van elf Schepen derwaerts te senden / met welcke de Heer Generael Jacob Specks mede varen soude: op dese Schepen heeft hem begeven de wel-besochte Mathematicus Johan Walbeeck, zijnde een persoon curieus ende neerstigh om de natuer ende gelegentheden der Oostersche landen nauw te ondersoecken. De Heeren Bewinthebberen ter Kamer van Amsterdam / twee Schepen ende een Jacht by tijdts gereedt hebbende / hebben (om geen tijdt te verliesen) de selvige voor naer Texel afgevaerdight / genaemt zijnde als volght: Batavia, op 't welck als Commandeur was den Eersamen François Pelsaert van Antwerpen: Dordrecht, tot Opper-koopman op hebbende den Fiscael Isaac van Swaenswijck van Leyden: en-

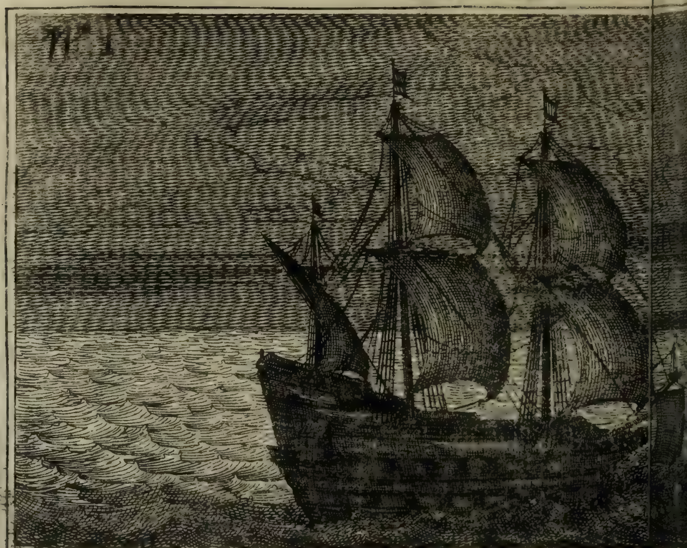
1628. October. de het Jacht Assendelft, daer als Onder-koopman mede voer Cornelis Vlack van Amsterdam. Dese daer dan seyl-reedt leggende / ende goede windt bekomen hebbende / zijn den 28. October / uyt Texel in Zee geraeckt.

Haer reyse vervorderende / ende door storm ofte andere ongelegentheden van den anderen geraeckt zijnde / oock niet sonderlinghs als gemeyne coursen / ende dagelijcksche Scheeps-dinghen voorvallende / niet waerdig om in 't licht gebracht en door den druck gemeen gemaeckt te werden / vermits den Lesers sulcks door de veelvoudighe ghedruckte reysen te verdrietigh valt ; soo sullen wy niet dan dat gedenckwaerdigh is voor den dagh brengen.

1629. Junius. Het Schip Batavia sich alleen bevindende / ende haer tijdt op de reyse doorghebracht hebbende tot den 4. Junii 1629 / zijnde den tweeden Pinxter-dagh / mede ghekomen op de hooghte van 28⅓ graedt zuyder breedte / ontrent neghen mijlen van 't zuyd-landt / soo vervielen sy op de periculeuse drooghten Abrolhos, anders by de Nederlanders genoemt Fredrick Houtmans klippen. Den Commandeur François Pelsaert in sijn koye sieckelijck legghende / zijnde volle Mane-schijn ende goet weder / twee uyren voor dagh / ende des Schippers wacht / soo voelde hy met een handt / 't Schip schrickelijck beweghende / het Roer stooten / ende sijn vaert datelijcken tegens de klippen stuyten / soo dat hy Koopman uyt sijn koye viel ; waer op hy terstondt naer boven loopende / alle de Seylen in top bevondt / cours N. O. ten Noorden / met eenen Z. Westen windt den gantschen nacht gheweest zijnde : bevonden haer als doen met 't Schip midden in een dicken schuym leggen / doch met weynigh berninge / dat wel haest veranderde / vermits sy korts de Zee rontom seer hardt op haer hoorden aenbreken ; daer op den Commandeur den Schipper heftigh toesprack / hem te laste leggende / dat sy door sijne vermetene onachtsaemheydt dus om den hals geraeckten ; daer hy op antwoorde sulcks sijn versuym niet te wesen / alsoo hy niet geslapen / maer wel gewaeckt ende voor uyt op alles acht ghenomen had ; want 't schuym van verde voor uyt siende / soo vraeghde hy teghens Hans de Bosschieter (die mede de wacht had) wat mach dat witt zijn? die tot antwoordt gaf sulcks 't blickeren van de Maen te wesen / daer sy te vreden zijnde haer op verlieten. Den Commandeur vraeghde wijders / wat raedt nu / en waer ontrent meent ghy dat wy zijn? dat is Godt bekent seyde den Schipper / dit is een onbekende drooghte / die een groot stuck van landt moet

Vervallen op de Abrolhos,

daer aen de gront geraken.

N.o 1

12

moet legghen / ick meene dat wy op een steert sitten / en misschien is 't laegh water / laet ons een ancker achter uyt brengen / mogelijck sullen wy 't daer noch wel afwinden. Den Commandeur wijders vragende wat diepte sy daer mochten hebben / kreegh tot antwoordt sulcks niet te weten; dies hy het loot halen liet dat in de Stiermans hutte lagh / en bevondt aen 't achter-schip maer 17 ende 18 voeten waters te wesen / doch aen 't voor-schip veel minder; des naer de Schippers seggen van gevoelen bleven / op een onbekende droogte in Zee gheraeckt te zijn / sulcks dat resolveerden 't geschut tot lichtinghe over boort te werpen / ende de boot met de schuyt in Zee te setten / op hope van weder vlot te werden; onderwijlen om 't Schip ghediept hebbende / bevonden ontrent een pijlschoot achter uyt 7 vademen waters / doch voor heel droogh / so dat sy een werp-ancker vaerdigh maeckten / om 't selvighe achter uyt te brengen. Onderwijlen begon 't met regen-buyen seer hardt te waeyen / sulcks dat de Boot met een stortinge waters van boort gesmeten wierdt / dies hy wech-dreef / so dat sy genootsaeckt waren haer schuyt derwaerts te senden / om 't haer te helpen oproeyen / dan eer sy weder aen boort quamen was 't dagh ghewoorden; haer alsdan rontsom in de klippen ende drooghten bevindende / daer het Schip door 't schielijck vallen van 't water (vermits met hoogh ty daer op geraeckt waren) seer begon te stooten / ende te branden / dat sy daer niet langher op gaen ofte staen konden; soo resolveerden haer groote mast over boort te halen / verhopende van de kleyne in 't stooten soo veel perijckels niet te sullen hebben; sulcks dan in 't werck ghestelt zijnde / bevonden haer seer bedroogen / door dien sy hem van boort niet konden quijt worden / soo dat hy haer seer hinderlijck was / om wegens de groote barninghe / de Boot aen boort te leggen: konden daer omher oock geen landt beoogen / dat naer gissinghe met hoogh water niet onder en vloeyde / als alleen een Eylandt ontrent dry mijlen van 't Schip ghelegen; dies den Schipper naer twee kleyne Eylandekens (ofte klippen) gesonden wierdt / niet verre van 't Schip leggende / om te besichtighen of men daer de menschen ende eenigh goet soude konnen bergen; die ten neghen uyren weder Scheep komende / rapporteerde die ooghschijnelijck wel niet onder te vloeden / maer datse wegens de rotzen ende klippen moeyelijcken ende periculeus waren aen te doen / vermits men aen d'eene zijde om de drooghten met de schuyt niet wel konde te lande komen / ende aen d'andere zijde ettelijck va-

1629.
Iunius.

1629. dem waters bevonden wierden; Niet te min wiert goet gevonden/
Iunius. soo wegens het geschrey ende kermen der vrouwen/ krancken ende kinderen/als slaphertigheyt eeniger armhertige menschē/'t volck

Stellen het volck te lande.

daer eerst aen lant te stellen; om onderwijlen 't gelt ende de kostelijckste goederen boven te krijghen: daer de principaelste Overheden haer uyterste best toe deden; dan de straffe des Heeren scheen haer over 't hooft te hangen / want tegens alle neerstigheydt ende devoir die aenghewent wierden om het Schip in ly over te doen hellen / beviel het door de oneffene steyle klippen / daer het op sat / recht contrarie / 't welck veroorsaeckte dat het Volck seer lancksaem uyt 't Schip gheraeckte: oock was het Schip ten thien uyren al geborsten / soo dat sy genootsaeckt waren met aller vlijt wat broodt uyt de broodt-kamer boven te krijghen; alsose om aen landt water te bekomen hoope genoegh hadden; doch alles/jae hemel ende aerde scheen haer tegens te wesen/ vermits haer yver door den godloosen ongheboncen hoop / soo van Soldaten als Bootsgellen gestut ende belet wiert/ om dat uyt 't ruym weghens den dranck niet te houden waren / soo datse tot yets te bergen niet konden geraecken / ende het geheele ruym driftigh wiert / sulcks dat ter nauwer noot noch anderhalf legger / die boven op 't Schip ghereet laghen met Emmers ende Kitten vulden; soo dat dien dagh daer mede verliep / hebbende maer dry tochten met Volck aen landt gedaen/ met welcken hondert tachtentigh Zielen/ twintigh vaten broodt ende eenige tonnekens water geberght wierden.

Den Schipper eenigh volck / met een Juweel-kasjen aen landt gebracht hebbende / ende naer Sonnen ondergangh met de Sloep weder aen boort ghekomen zijnde; verklaerde teghens den Commandeur het niet te helpen / dat sy water ende broodt te lande berghden / vermits 't sonder ordre verslonden wiert / yeder sijn bekomste drinckende; ende dat sijn verbieden geen kracht nochte dwanck by bracht / 't en zy hy daer andere ordre in stelde: daer op den Commandeur / datelijcken in de Schuyt ghevallen ende naer landt gevaren is / (om wegens de meenighte der menschen ende schaersheyt van 't water/het rantsoen te stellen; also daer geen apparentie was/ om door eerst meer te bekomen; so dat genootsaeckt waren / 't selvighe tot lijfs onderhoudt soo lange te strecken als 't mogelijck konde zijn /) met meeninghe van dattelijck weder naer boort te keeren; om volghens resolutie / met de naeste tocht het geldt te lande te brengen; dan hy was nauwelijcks van boort gesteken /

ken/ of het begon seer hart te waeyen/soo dat het buyten mensche- 1629.
lijcken macht was weder t'Scheep te komen/ jae hadden quaet ge- Iunius.
noegh dat sy te landt quamen / zijnde in groot perijckel van de zee
bestolpt/ofte wech ghedreven te werden/ sulcks dat teghens wille
dien nacht te lande blijven mosten.

Den 5. dito voor dagh setten sy een party volcks met eenigh Dat in tween
broodt ende water op het grootste Eylandt / soo dat haer in twee verdeelt
partyen tot bequamer geleghentheydt ghescheyden hebben. Den werdt.
Commandeur met de Sloep / ende den Schipper met de Boot we-
der naer 't Schip varende / soo quam de Sloep met veel arbeyt /
moeyten ende langh roepen eerst des middaghs daer ontrent /
welck geluck die van 't Boot niet en genooten/ vermits sy het we-
ghens den hollen zee niet konden op-roeyen / veel min met laveeren
beseylen/ en dat door gebreck van swaerden/soo dat ghenootsaeckt
waren weder naer 't Eylant te keeren.

De Sloep met den Commandeur ontrent Schip zijnde/soo kon-
den weghens de barninge niet aen boort gheraecken / wat moey-
ten ende periculen zy oock aenwenden/ want de stortinghen liepen
over de Compagnie heene / soo dat langhen tijdt daer om bleven
hengelen/ op hope van eenige gheleghentheydt daer toe waer te ne-
men; doch alles te vergeefs zijnde / so wasser ten laetsten een Tim-
merman van Amsterdam / Ian Egbertsz genaemt/ die hem verstou-
te uyt het Schip door de barninghe ende stortinge aen de Sloep te
swemmen; met bede dat men den Onder-koopman Jeronymus Cor-
nelisz, met noch seventigh mannen t'Scheep zijnde / te hulpe soude
komen/ om geberght te werden / also op 't Schip geen lijfbergin-
ghe meer hadden/ waer uyt men wel afnemen kan / hoe sy ten bey-
de zijde te gemoede waren/ den eenen om te helpen / ende de anderen
om ghehulpen te worden; daer dan geen middel toe zijnde / soo ver-
socht den Commandeur vijf / ses plancken ofte deelen uyt het
Schip te hebben / soo 't doenelijck waer dat die over boort souden
gesmeten werdẽ/op dat sy die souden visschen/om swaerden tot het
Boot daer van te maken; voorts dat sy een vloot ofte twee souden
toerechten/om in tijt van noot haer lijf daer mede te bergẽ;noch dat
hy Commandeur niet naerlaten soude / ter de eerste geleghentheyt
met de Sloep ende Boot t' Scheep te komen/ om het gelt te halen/
ende 't selvige in verseeckeringe aen lant te brengen; met dese boot-
schappen is den voorsz Timmerman Jan Egbertsz weder naer Schip
gheswommen / daer behouden aen boort komende / soo wierpen sy

1629. Iunius. datelijck ses plancken over boort/ die by die van de Sloep gevischt wierden/ waer mede sy met herten-leet / ende tot haer aller groot leetwesen/ weder naer 't Eylandt keeren mosten; te lande gekomen zijnde/ vonden den Timmerman besigh met een swaert te maecken van een stuck van een stenge/ die daer aen lant was komen drijven; des naermiddags begon 't uyt den Noort-westen seer hart te waeyen ende te stormen / sulcks dat het Schip aldoen soo van de baren bevochten wiert/ dat men 't dickmaels niet sien konden/ ende meer als wonder scheen/ dat het noch aen den anderen bleef. Die aen het landt over-rekende op den avondt haer versch water datse in kleyne vaetjens behouden te lande gheberght hadden/ bevonden sulcks op het kleynste Eylandt daerse met Boot ende Schuyt veertigh menschen sterck waren/ tachtentigh kannen waters / ende op het grootste Eylandt voor hondert tachtentigh zielen noch veel minder; Deshalven was 't een bangh sien / ende 't ghemeen volck begon te murmureeren/ waeromse op de Eylanden ofte daer ontrent geen versch water gingen soecken / alsoose sonder 't selvige aldaer niet lange blijven konden / sonder ghesamentlijck seer deerlijck van dorst om den hals te komen; den Schipper dat den Commandeur aenghedient hebbende / ende datmen sonder tot sulcks te resolveeren/het volck wel haest souden sien mutineeren; oock datse wel met de Boot souden doorgaen / soo kon 't echter noch niet ingewilligt werden / en wierdt by den Commandeur voorgestelt / men soude de uytkomste van 't weer ende Schip uytwachten / want men 't voor Godt / de Bewinthebberen en de Hooghe Overigheydt op Batavia niet souden konnen verantwoorden soo een schoon volck / ende des Compagnies rijcke middelen lichtvaerdelijck / sonder tot berghen meer naerstigheydt doende / te verlaten; daer seer tegen gheprotesteert wierdt / ende by de genen die willigh waren om aen de Eylanden ofte het vaste zuyder landt water te gaen soecken / beloften gedaen/ aen wat lant sy souden komen versch water te vinden/ dat weder souden keeren / om het volck met soo veel tochten waters te versien / als bevonden soude werden noodigh te zijn: doch eyndelijck alles wel overwoogen ende gedebateert/ oock in bedencken genomen zijnde / geen hope te wesen van eenigh water uyt het Schip meer te bekomen; 't en ware 't selvige aen stucken stiet / en dat so de leggers nae 't landt quamen drijven/ ende gevist wierden/ ofte datter dagelijcks grooten regen van den hemel viel / waer mede veel water konden vergaren / om haer soo te laven / ende onderhouden;

houden; doch dit alles onseecker / ende dat daer geen vaste staet op 1629.
konde gemaeckt werden / so is den Commandeur eyndelijcke naer Iunius.
veel biddens bewogen / ende geresolveert (gelijck hier naer wijders
by de resolutie te sien is) datse met de Boot naer de Eylanden ofte
't vaste lant souden varen / om water te soecken / op datse niet van
dorst en versmachten: doch sulcks niet vindende / dat alsdan op
Godts genade haer reyse voorder naer Batavia souden vervorderen /
om den Heer Generael hare droevige noyt-gehoorde ongheluck te
verwittigen / ende met eene hulpe tot verlossinge van 't resteerende
volck te versoecken. Maer alvooren versocht den Commandeur
aen den Schipper / dat hy eenich volck ordonneeren soude / om nevens
hem met de Schuyt aen het ander Eylandeken te varen / om
haer aldaer de voorgaende resolutie bekent te maken; dat hem afgeraden
wiert / soo om dat vreesden dat sy den Commandeur daer souden
houden / ende dat het hem berouwen soude; als dat niemandt
van de maets seer genegen was met hem te varen: doch hy volharde
in sijn voornemen / by brenghende / so hem niet toegestaen wiert
naer 't ander Eylandeken te varen / om met het volck van haer opset
te spreken / dat niet soude gesint zijn uyt te varen / om vers water
voor de menighte te gaen soecken; gesint zijnde met haer aldaer by
des Compagnies Schip ende goederen / met eeren te sterven; so dat
het hem eyndelijck ingewilligt wiert: dies hy een Hoog-bootsman
met ses mannen tot sijn devotie bequam / en vaerdigh waren / hem
met de Schuyt aen 't Eylandt te brengen / doch onder bespreck /
soo hy daer vast ghehouden wierdt / dat vermoghen souden met de
Schuyt van landt te steecken ende door te gaen. In deser voegen
dan t' samen verdragen zijnde / soo zijnse derwaerts getrocken / den
Commandeur een vaetjen waters / voor die op 't andere Eylandeken
waren / mede nemende; doch onder landt komende weygerde
den Hoogh-bootsman / met sijn by-hebbende maets te landen / seggende
sy sullen u ende ons houden / wy begeeren niet naerder te komen /
hebt ghy wat te segghen / moget haer van verre toe-roepen /
wy zijn van dier meeninge niet / om ons om uwent-wille in perijckel
te stellen. Den Commandeur weghens desen ontfangen hoon
verstoort zijnde / meende over boort te springen / ende hem te water
te begeven / om aen landt te swemmen / dan wierdt van den Hoogh-bootsman
te rugge getrocken / ende vast gehouden / sijn volck gebiedende
weder te rugge te roepen / dat die op 't Eylandeken alle met
groot verdriet aensagen / den Commandeur in sijn goet voornemen
helet

1629. belet zijnde / soo dat hy Godt de saecke bevelen most / ende des abondts tegens danck wederkeeren.

Iunius.

Den Commandeur hem met de sijnen in dese droevighe staet bevindende / heeft eyndelijck voorgenomen / 't versch water op de Eylanden te soecken in 't werck te stellen; tot dien eynde den 6. Junii / des morghens met den dagh / op een bladt van een Tafelboeck schrijvende:

Als dat hy met die daer toe ghenoemden, met de Boot gingen, om op de omleggende Eylanden ofte het vaste Zuyder-landt voor haer ende de haren versch water soecken; onder beloften van haer te spoeden, ende soo haest weder te komen als doenelijck soude zijn.

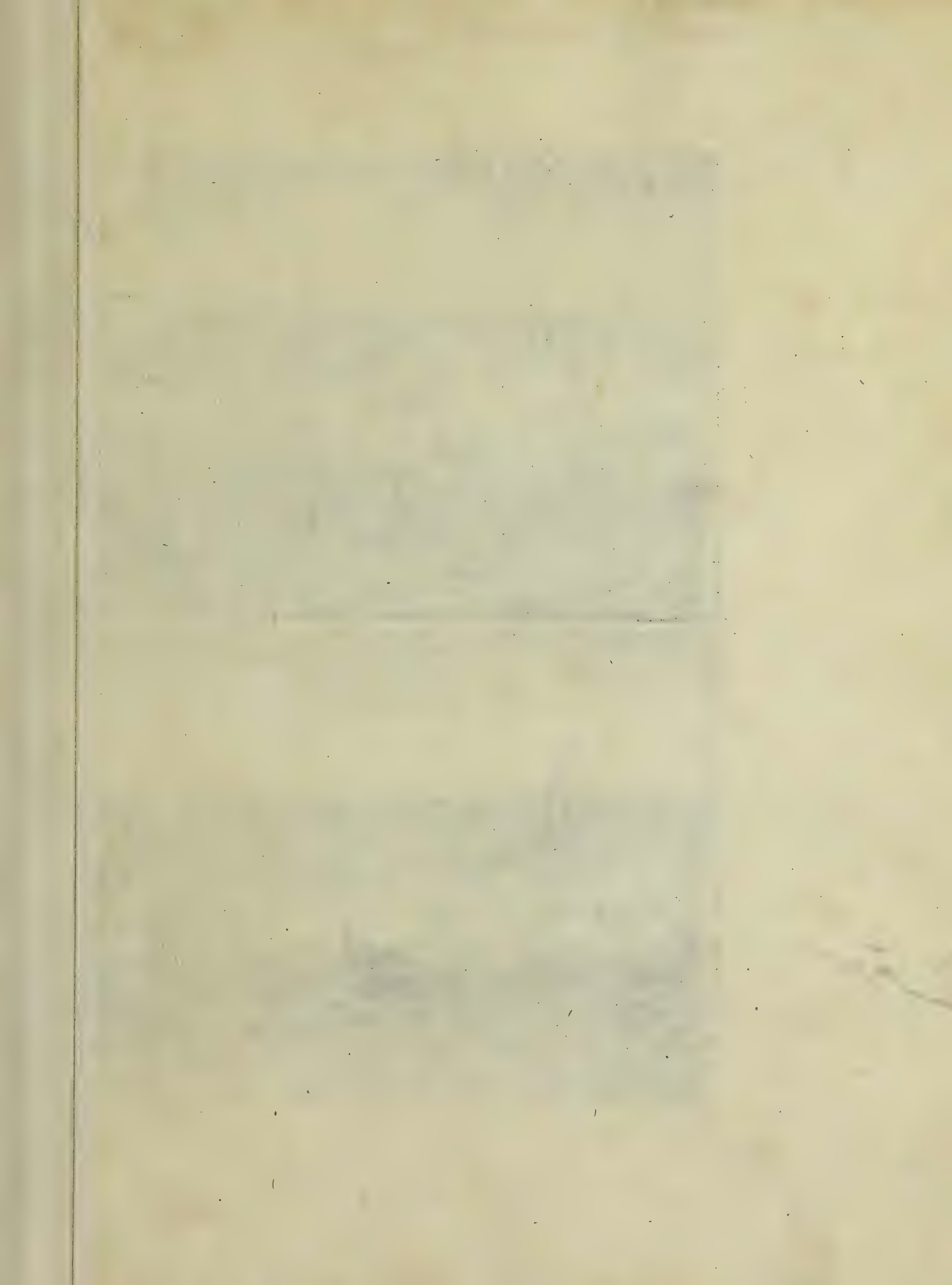
Varen om versch water te soecken.

Dit geschrift leyde hy onder een van de broodt-tonnen / die sy te lande lieten / ende gingh met de Boot t'zeyl / dry dagen aen twee besondere Eylanden doende zijnde om versch water te soecken / dat op 't grootste in de kuyltjens aen de klippen / van den reghen wel vonden / dan was van de aenspoelende Zee meest bedorven ende brack / soo dat het niet om drincken / ende daer mede niet konden geholpen werden.

Den 7. dito bleven sy met de Boot aen 't groot Eylandt stil leggen / doende zijnde de selvige met een plancke op te boeyen / vermits sy bemerckten dat op de Eylanden gheen versch water souden vinden / alsoo reets veel Putten te vergeefs tot dien eynde ghegraven hadden / soo dat genoodtsaeckt souden zijn / 't vaste Zuydt-landt aen te soecken; dat sy met een onopgheboeyde Boot niet bestaen dorsten / vreesende de Zee niet te sullen konnen bouwen. Teghens den avondt sagen sy de Sloep aen komen roeyen / die sy ontrent het Schip gelaten hadden; daer nevens noch thien mannen in zijnde Gillis Fransz Half-waeck / om versch water te soecken daer mede gekomen; dan siende dat sulcks vergheefschen arbeydt was / ende dat die van de Boot gesint waren / naer 't vaste Zuydt-landt te varen / soo versochten sy met de Sloep mede naer 't selvige over te moghen steecken / dat haer toegestaen wierdt / soo om het ghesel-schap / hulpe in 't water te soecken / als om 't selvighe by onghelegentheydt beter door de barninge te bekomen / vermits sy niet gesint waren met de Schuyt weder by het ghesel-schap naer de Eylanden ende het wrack te keeren.

Den 8. dito. De Boot opgheboeyt ende alles vaerdigh zijnde / om des morgens van dese Eylanden naer 't vaste Landt te verseylen / soo heeft den Commandeur sijn byhebbent volck dese naervolgende

volgende

N°. 2

f.8.

volgende te vooren beraemde resolutie voorgelesen / daer sy alle in geconsenteert/ ende die met eeden bevestight hebben. 1629. Iunius.

Resolutie.

ALsoo op alle de Eylanden ende Klippen hier ontrent ons verongeluckt Schip Batavia geen versch water te vinden is, om de ghebergde menschen daer mede te voeden, ende in 't leven te behouden. Soo heeft den Commandeur ernstelijck versocht ende voorgedragen, datmen naer 't vaste Zuydtlandt soude, ende behoorde te varen; om te sien of 't Godt geliefde, ende de genade verleenen wilde, dat aldaer versch water te vinden ende te bekomen souden zijn,om het volck so veel tochten toe te voeren,ende haer mede behulpigh te wesen, tot datse gissinge maecken konden,een geruymen tijt het leven daer by te konnen houden; op dat onderwijlen yemandt geordonneert wierd, om naer Batavia gesonden te werden, om den Ed. Heer Generael ende sijnen Raden ons droevigh ongeluck bekent te maecken, oock spoedighe bystandt van hem te versoecken. 't Welcke wy ondergheschreven alle vrywilligh toeghestaen hebben, bemerckende dat ons den noodt daer toe was dwingende; ende dat wy het anders voor Godt, ende onse Hooge Overheden niet souden konnen verantwoorden: des wy eendrachtigh goet ghevonden ende geresolveert hebben,ons uyterste best ende devoir te doen,om onse arme mede-broeders in haer hoogh-dringhende noodt te helpen ende by te staen. In kennisse der waerheydt hebben wy dit met ons eygen handt onderteeckent, ende is by alle 't volck op den 8. Junii 1629 besworen.

Was onderteeckent

François Pelsaert. *Ariaen Jacobsz.*
Claes Gerritsz. *Hans Jacobsz Binder.*
Jacob Jansz Holoogh. *Jan Evertsz.*
Claes Jansz Dor. *Claes Willemsz Graeft.*
ende *Michiel Claesz.*

Hier op haer reyse in den naem des Heeren aengevangen / ende Zee ghekoren hebbende; soo hadden sy des middaghs de hooghte van 28 graden 13 minuten / korts daer naer het vaste Landt in 't gesicht bekomende/naer gissinge ontrent 6 mijlen/ Noort ten Westen van haer verongeluckt Schip leggende/hebbende een Westenwindt / ende grondt op 25 ende 30 vadem waters; des het in den avondt van 't landt afwenden/ maer middernacht daer weder naer toe loopende. Verseylen naer 't vaste Landt.

Den 9. dito des morghens waren sy noch ontrent dry mijlen van de wal / de windt met wat reghen meest Noordt ten Westen zijnde / gisten dat etmael Noort ten Westen behouden 4 a 5 mijlen ver-

1629. Junius. tiert te hebben; de wal streckt hier meest Noort ten Westen / ende Zuydt ten Oosten; het is slecht klipachtigh landt / sonder gheboomte / ontrent soo hoogh als Douvren in Engelandt: hier sagen sy een in-bochtjen / als mede laegh duynigh landt / daer sy meenden aen te loopen / maer dicht by komende / bevonden 't aen de wal seer te stoorten ende te barnen / en de deyninghen seer hardt ende hoogh subijtelijcken op den wal te loopen / soo dat het niet wel konden af leggen/ vermits de wint haer hoe langer / hoe meer verhief.

Den 10. dito/ hielden 't dat gantsche etmael af ende aen wegens den harden wint / ende storm / die meer ende meer swaerder uyt den N. Westen viel / des genootsaeckt waren de Sloep diese mede genomen hadden te laten drijven/ oock een party van haer broot/ en 't gene in de wegh was over boort te smijten / alsoo sy 't water niet uyt balien konden. Des nachts waren in noch grooter noot van sincken/ wegens den harden windt ende 't holle water/ alsoo sy 't van de wal niet konden legghen / vermits geen seyl te voeren was / als alleenlijck op de Zee te blicken; hadden dien nacht een gheweldighe stadigen reghen / soo dat verhopen / 't gheberghde volck op de Eylanden dit mede hebben / om haer van water te versien.

Zijn in perijckel wegens den storm.

Den 11. dito / begon het wat te stillen / alsoo de windt West Zuyd-West liep / doe wenden sy 't om den Noort; dan de Zee liep even grof ende verbolgen.

Den 12. dito des middaghs het weder wat besadight ende klaer geworden zijnde/ bevonden alsdoen Polus hooghte van 27 graden; liepen dicht langes de wal henen/ zijnde de windt Zuyd Oost / doch konden geen gelegentheydt vinden / om met de boot te lande te komen/ wegens de groote barninge / ende dat de kust soo steyl af-liep offe afgekapt was / sonder voorlandt ofte eenige in-wijcken / ghelijck op andere kusten gemeen is / soo dat dit voor haer een dor vervloeckt landt scheen/ dragende lof ofte gras.

Den 13. dito / op den middagh kreghen de hooghts van 25. graden / 40. minuten / alsdoen bevonden haer seer om den Noort gedreven / ende waren om den hoeck / daer de wal meest N. Noort-Oost/ ende Z. Zuyt-West streckte / dit etmael meest Noorden behouden; 't lant noch al root steen afgebickt/ sonder voorlandt/ zijnde doorgaens van eener hooghte / ende weghens de stortinghe ende barninge niet mogelijcke te landen.

Den 14. dito / des morgens een labber koelte; doch op den dagh wiert heel stil / hadden des middaghs de hooghte van 24. graden/

Noor-

Noorden behouden / met een Oosten wint; de stroom leyden haer noch daghelijckx teghens haer wil seer om den Noort / want met weynig seyls dicht langens den wal liepen; naer den middagh aen lant roock siende / roepden daer naer toe / op hoope van geleghentheyt te vinden om te landen / seer verblijdt zijnde / gissinge leggende / waer menschen waren / dat aldaer oock versch water soude te vinden zijn; aen de wal komende / soo was 't een heele steyle schorre opgaende gront / steenich ende klippich / daer het gheweldich op aenbarnde / soo dat gheen middel sagen om te lande te geraecken / des seer droevigh waren / vreesende sonder te landen weder te moeten vertrecken: Eyndelijcke ses mannen haer op't swemmen vertrouwende / zijn over boort ghespronghen / die met groote moeyten ende perijckel te lande geraeckten / blyvende de Boot onderwijlen buyten de barninghe op 25. vadem waters aen de dregge ghesett. De swemmers te lande gekomen zijnde / sochten den gantschen dagh tot teghens den avont allenthalven naer 't versch water / dat niet en vonden; daer mede doende zijnde soo vernamen vier menschen / die op handen ende voeten nae haer toe quamen kruypen; dan de onsen haer onversiens uyt een leechte / op de hooghte dicht by komende / soo sprongen sy op / met vollen loop de vlucht nemende / dat die in de Boot zijnde / bescheydelijcke aensaghen; zijnde swarte wilde menschen / gantsch naeckt gaende / jae selver de mannelijcke leden / als beesten onbedeckt latende. Den dagh by het volck te lande / sonder water te vinden door ghebracht zijnde / soo quamen sy teghens den avondt weder aen boort swemmen / alle te samen seer gequetst zijnde / alsoose met de barninghe zeer tegens de klippen gesmeten waren; des gereetschap gemaeckt wiert ende de dregge gelicht zijnde / sochten naer beter geleghentheyt / den gantschen nacht de wal / buyten de barninge / met kleyn seyl langens varende.

1629. Junius.

Sien te lande roock opgaen.

Daer menschen vernemen.

Doch geen versch water.

Den 15. dito / des morgens ontrent een punct ghekomen zijnde / bevonden daer een groot Recif af te strecken wel ontrent een mijl in zee / als mede (soo scheen) een ander Reciff langens de wal / soo dat haer beste deden om tusschen beyden door te loopen (alsoo 't scheen dat daer heel stil ende slecht water was) doch vonden gheen openinge / als tegens den middagh dat een gat saghen / daer 't niet en barnde / dan 't was periculeus / seer steenigh ende somtijts geen twee voeten waters. Dese wal had een duynigh voorlant / van ontrent een mijl breet eermen aen 't hooge lant quam; Te lande gekomen

1629. Iunius.

men zijnde/begonnen op't gemelde voor-lant putten te delven/dan vonden niet dan sout water; des eenig volck naer de hoogte trockẽ/ daer sy by groot geluck eenige kuyltjens in een klip vonden/staende vol soet water / dat van den regen daer in gevallen was ; daer sy niet weynigh haren grooten dorst stolpten / want niet meer en mochten/ ende schier ten eynde gekomen waren / hebbende haer sedert van't Schip geweest waren / daghelijckx sonder eenighe wijn ofte andere dranck met 1 a 2 muskens waters / moeten behelpen; oock vergaederden sy daer en boven noch tot provisie in voorraet/ ontrent de 80 kannen waters/blyvende de ganschen nacht daer leggen: Het scheen dat daer weynigh tijts te vooren Swarten geweest waren/ alsoo daer beenen van Crabben/ ende asch van vier vonden.

Dat eyndelijcke een weynigh vinden.

Den 16. dito dagh ghewordden zijnde ; resolveerden verder landewaerts in te gaen/ op hoope van in't geberchte meer diergelijcke kuyltjens met versch water te vinden;dan haer soecken was te vergeefs / alsoo bemerckten dat in 't geberchte in langen tijt niet geregent hadt/oock wasser geen apparentie van loopent water/alsooder achter 't selvighe weder heel slecht landt was / draghende boomen / lover nocht gras / als allenthalven hooge Mieren-hoopen van aerde opgeworpẽ/ van verre niet qualijcke Indiaensche wooningen gelijckende: oock vloogen daer sulck een meenigte van vliegen/dat uyt mont/oogen oft aengesicht niet te weeren waren. Sagen hier mede acht swarte menschen / elck een stock in de hant hebbende / die wel tot een musquet-schoot verre by haer quamen / dan siende de onsen naer haer toe komen/koosen het hasen-padt/ soo dat tot geen spraeck ofte stilstaen te krijgen waren.

Groote mierhoopen ende menigte van vliegen.

Siende dan datter geẽ apparentie was/van meerder water te becomen/so resolveerden sy tegens den middag te vertrecken/eñ t'seyl gaende liepen door een andere openinghe van voorsz Recif / wat Noordelijcker legghende ; hebbende aldaer de hooghte van 22. graden/ 17. minuten / van meeninghe naer Iacob Remmessens Revier te loopen; maer de wint Noort-O. loopende/soo konden den wal niet houden ; soo dat deshalven genootsaeckt waren te resolveren (vermits schoon over de 100 mijlen van haer Schip ende gelaten volck verseylt waren / sonder water te vinden / om haer daer mede by te staen/ dan alleenelijcke tot onderhout van haer selven / en dat noch op een rantsoen van 2 mutskens des daeghs) haer beste te doen/ om haer reyse in de name Godes / naer Batavia soo spoedelijcke te vervorderen / alseenighsints soude mogelijcke zijn / om den E. Heer

Iacob Remmensz Revier.

Verseylen naer Batavia.

Gou-

Gouverneur ende sijn Raden / haer ongheluck aen te dienen ; met 1629.
versoeck van secours / ende soo spoedige hulpe / om 't gelaten volck Iunius.
te bergen / als eenighsins soude doenlijck zijn.

Den 17. dito betogen lucht / soo dat des middaghs geen hooghte bequamen / maer met een Noort-West ten Noorden topseyls koelte ende droogh weder / behouden N. Oosten ontrent vijfthien mijlen vertierende.

Den 18. dito / als noch des middaghs gheen hooghte ghehadt / dan zijn dat etmael naer gissinghe met eenen West Noort-Westen windt 10 mijlen gheseylt / hebbende rouw hart weder / met regen ende windt / die op den middagh Noort-Oost / een weynigh ten Noorden liep ; doen leyden sy het om den West.

• Dit rouw regenachtigh weder den 19. dito noch aenhoudende / soo konden weder gheen hooghte bekomen / dan gisten met een N. Westen windt ten Westen ongheveer seven mijlen Noort Noort-Oost behouden geseylt te hebben.

Den 20. dito / bevonden haer des middaghs op de hooghte van 19 graden 22 minuten / ende dit etmael ontrent 22 mijlen Noorden behouden vertiert te hebben / zijnde de windt West Zuyd-West / met een slap topseyls koelte / te met was regen daer onder.

Den 21. dito / konden des middaghs weer gheen hooghte schieten / hebbende naer gissinge Noorden behouden ontrent 23 mijlen vertiert / loopende de windt van het Zuyd-Westen tot het Zuyd-Oosten / bevindende te met wat koelte / dan weder stilte.

Den 22. dito / haddense des middaghs de hooghte van 16. graden / thien minuten / daerse seer in verwondert waren / niet konnende bedencken hoe soo veel breete ghewonnen hadden ; doch 't scheen dat de storm haer gheweldigh om den Noort gevoert had ; in dit etmael zijnse ontrent 24 mijlen Noorden behouden gheseylt / de windt met slappe topseyls koelte meest Zuyd-Oost zijnde.

Den 23. dito konden geen hooghte bekomen / hebbende naer gissinghe 16 mijlen Noort ten Westen behouden gheseylt ; den windt dien dagh van het Oosten tot het Westen heen ende weder loopende / zijnde variabel regenachtigh weder / met veel stilte vermenght / de windt des avondts met koelte Zuydt Zuyd-Oost schietende.

Den 24. dito / was het droogh weder / met topseyls koelte uyt den Zuyd-Oost ten Zuyden / hebbende des middaghs de hooghte van 13 graden 30 minuten / ende dat etmael Noort ten Westen behouden 25 mijlen vertiert.

1629. Junius.

Den 25. dito hadden sy een Zuyt-Oosten wint / met droogh weder ende top-seyls koelte / haer des middaghs op de hooghte van 11. graden / 30 minuten bevindende / en 31 mylen Noort ten Westen geseylt zijnde / soo sagen dien dagh veel steen-kroos dryven.

Den 26. op dato gekomen zijnde op de hooghte van 9. graden / 56 minuten / hadden met een Zuyt-oosten wint droogh weder / ende zijn dit etmael N. ten Westen behouden ontrent 24 mijlen geseylt.

Den 27. dito den wint Zuyt-oost / top-seyls koelte / ende regenachtigh weder / soo dat gheen hooghte konden bekomen ; naer den middagh saghen sy het lant van Java naer gissinge van op 8. graden leggen / noch 4. a 5. mijlen van de wal zijnde / des sy haer cours W. Noort-West langens de wal heen setten tot tegens den avont / dat een hoeck voor uyt sagen / daer een Eylandeken vol geboomte van af lagh / in den doncker voorby de voorsz hoeck henen zeylende / daer een Recif van af strecktede / ende bevonden achter 't selve een grooten inbocht / daer N. Noort-West inseylende / wierpen 't aen de dregghe op 8 vadem waters / harde grondt / daer den gantschen nacht bleven leggen.

Sien het lant van Iava.

Den 28. des morghens de dregghe ghelicht hebbende / roeyden naer 't lant om versch water te soecken / alsoo wegen geleden dorst seer afghemartelt waren ; te lande komende / bevonden sy tot haer grooter geluck een af-loopent waterken / (Godt voor sijne genaden niet genoegh konnende dancken) daer sy hare groote dus lange geledene dorst-noodt blusteden / en haer vaetjens met water ghevult hebbende / gingen op den middagh weder t'seyl / om hare reyse naer Batavia te vervorderen.

Den 29. dito / des middernachts in 't tweede quartier sagen sy een Eylandt voor uyt / dat aen stier-boort lieten legghen / met den dagh waren sy nevens de Westelijckste inbocht : van daer moetmen West Noort-West aengaen / alhoewel datmen de wal door de bocht verliest ; want eermen aen de Trouwens Eylanden komen / ontmoetmen 't lant weder. Op den middagh bevonden haer op de hooghte van 6 graden 48 minuten ; ende dit etmael ontrent 30 mijlen / meest West Noort-West behouden geseylt : Ontrent half achter-middagh seylden sy tusschen de twee Trouwens Eylanden deur / staende op 't Westelijckste veel Clappes / ofte Cocos-boomen ; des avondts waren sy noch een mijl van de Zuydt-hoeck van Iava, ende dry glasen in de twee wacht begonnen sy het nauw / tusschen Iava ende de Princen Eylanden te naacken.

Den 30. dito des morghens ontrent de voornoemde Princen Eylanden zijnde/ soo vertierden sy weghens stilte dien dagh niet meer als twee mijlen / doch tegens den avondt begon 't uyt 't landt wat te koelen. 1629. Junius.

Den eersten Julius des morghens was 't stil weder / soo dat des middaghs noch wel dry mylen van 't Eylandt Dwars-inde-wegh waren / hebbende variable winden / die teghens den avondt uyt den Noort-Westen wat begonnen te waeyen / waer mede sy voorby 't voorsz Dwars-inde-weghs Eylandt geraeckten: des avonts wierdt weder heel stil/soo dat den gantschen nacht roeyen mosten. Iulius.

Den 2. dito / des morghens aen 't Eylandt (Toppers-hoetjen genaemt) komende / soo mosten sy weghens de stilte tot elf uyren op de dregge blijven leggen / de Zee windt verwachtende / doch kregen daer weynigh koelte mede; soo dat dien gantschen dagh weder roeyen mosten / hebbende des avondts maer twee mijlen ghewonnen. In 't ondergaen der Sonne saghen sy (ontrent het Eylandt Dwars-inde-wegh) een seyl achter uyt/liepen deshalven onder de wal/ de dregh in de gront werpende/ om 't selve in te wachten. Sien een seyl.

Den 3. dito / des morghens voor dagh de dregge gelicht zijnde / liepen naer voornoemde seyl toe / om van 't selvighe Schip eenigh geweer te versoecken / om haer te beschermen ; niet wetende offer vrede / dan oorlogh tusschen de Nederlanders ende Iavanen was ; dan dichter by komende saghen dry Schepen / zijnde het naeste 't Jacht Sardam ; dat den Commandeur François Pelsaert aen boort voert / verstaende uyt den Coopman van Dommelen , dat 't grootste Schip Fredrick Hendrick genaemt was / daer den Heer Raemburgh, Raedt van Indien op was / daer hy datelijcken naer toe voer ; ende t' Scheep komende / hem met droefheydt des herten haer droevigh ongeval verhaelde ; die hem veel vriendtschap bewees / ende geraden vondt / dat hy by hem Scheep blijven / ende naer Batavia varen soude : De andere Schepen waren Brouwers-haven ende Wesop, daer den Commandeur Grijp op was / zijnde in Compagnie van den Hr. Pieter van den Broeck te samen uyt Suratten ghezeylt ; doch in Zee van den anderen gescheyden.

Den 4. dito / is 't Schip Bommel, uyt Suratten komende / mede by haer gekomen / seggende noch eenige Schepen buyten de straet in Zee gesien te hebben ; sonder te weten of het Engelschen ofte Nederlanders waren.

Den 5. dito / des avondts arriveerden sy met doncker voor Batavia Komen voor Batavia te reede.

via op de Reede / niet wetende hoe sy genoeghsaem Godt de Heere voor sijn genaden dancken soude.

Tot den Leser.

ALsoo mijn als noch geen dagh-aentekeninge ter hande gekomen is, hoe het hem met 't Schip en de gheberghde persoonen sich toeghedraghen heeft, terwijle den Commandeur om hulpe naer Batavia vertrocken was; als alleene de hier achterstaende rouwe geschiedenissen, proceduren ende bekentenissen: vervatende niet te min de voornaemste grouwelen ende Moorden onder haer voorgevallen; als mede de Iustitie over de handt-dadigers gedaen. Soo hebbe 't selvige soo ordentelijcken niet connen in 't licht geven, als wel verhoop had, des versoeck soo yemandt meerder openinge ende aentekeninge daer van hadde, sulcks den Drucker ter handt te stellen; om 't selvige schier ofte morgen, in een twee-druck daer by te voegen; ende dese mijne ghedane arbeydt ten besten te duyden. Vaert wel, ende leest alles met op-merckinge.

DEn Onder-koopman Ieronimus Cornelisz Apoteker van Haerlem met noch eenige van de sijnē/als David Seevangh Assistent/ Gijsbert van Welderen, Coenraedt van Huyssen ende andere complisen / hadden voor-genomen het Schip (soo 't niet verongeluckt had ende ghebleven was) af te loopen. Dese Onder-koopman met eenigh volck waren noch thien dagen / naer het Schip verongeluckt was op het wrack/ tot der tijdt dat het meest aen stucken geslagen was/ geen raedt wetende om te lande te komen; hem daer naer noch twee dagen in de Boegh-spriets mast bergende; doch op een wangh van de selvige Boegh-spriet hem begeven hebbende / is soo eyndelijck met de selvighe te lande komen drijven; met hem te ghelijck aen komende een legghe r versch water / een legghe r wijn ende een legger azijn.

VVreedt voornemen.

Weybbe Hays onderwijlen met een party volcks naer een lanck Eylandt ghesonden zijnde om versch water te soecken / heeft 't selvige naer twintigh dagen soeckens gevonden.

Den Onder-koopman Ieronymus Cornelisz nu ontrent een maent naer 't blijven van 't Schip op 't Eylandt geweest zijnde/ ende siende het Schip aen stucken legghen / sijn voornemen van 't selvige te overweldighen / daer door ghebroocken zijnde; bedacht voor hem niet beter te zijn (alsoo nu in absentie van den Commandeur opperste was) als alle het volck tot op veertigh mannen te vermoorden / ende

ende dan met sijn overgeblevene schelmen / het aenkomende Jacht (tot haerder verlossinge van Batavia derwaerts gesonden) af te loopen; ende met 't selvighe op vrybuyt te gaen / ofte tot Duynkercken, oft in Spanien ergens in te loopen.

Op dit sijn voornemen dan daghelijcks toelegghende; heeft hy hem daer toe tot raets-luyden ende mede-hulpers dese naervolgende Rabauwen uytverkoren: David van Zeevangh, Gijsbert van Welderen, Coenraedt van Huyssen, Cornelis Pietersz van Uytrecht / Jan Hendricksz van Bremen / Rutgert Fredericksz van Groeningen / Hans Jacob Heylwerck van Basel / ende anderen meer: Doende haer daer toe dit naervolgende schrift met eede onderteyckenen.

WY ondersz Persoonen, om alle misvertrouwen die onder ons is ofte komen mochte wech te nemen, verbinden by dese malkanderen op onser zielen saligheydt, ende den grootsten eedt, van dat Godt ons soo waerachtelijck moet helpen, den anderen in alles getrouw te wesen, ende broederlijcke liefde toedragen; dat wy ondergeteeckenden den anderen oock in minsten aen lijf ofte goederen sullen beschadighen, voor den vrede eerst malkanderen mondelijck op-gheseydt te hebben; in kennisse van welcke desen op den 12 Julij 1629, op 't Eylant Bataviaes Kerckhof geteeckent.

Weybbe Hays met de sijnen om versch water te soecken/ onderwijlen noch uytblijvende/ ende (so boven verhaelt is) dat naer twintig dagen soeckens gevonden hebbende/ maeckte tot teecken van 't selvige drie vuyren; doch bemerckende dat op sijn seyn geen achtingh ghenomen wiert / alsoo dien dagh tot het moorden besteet wierdt; dat oock eenighe uyt den moort ontkomen / met houte vlotten tot hem gevlucht quamen / die sulcke schrickelijcke droevige tijdinghe brachten; soo heeft hy nu vijf en veertigh mannen sterck zijnde / besloten hem met de sijnen te beschermen; ende soo sy hem quamen te bevechten / tegenweer te bieden; maeckende tot dien eynde geweer van hoepen ende spijckers / die sy aen stocken bonden.

Het volck op dertigh mannen en vier jongers nu meest vermoort ende aen kant gheholpen zijnde; soo vonden dese Schelmen goet met twee plat-gheboomde sloepen naer 't hooghe Eylandt te trecken/om Weybbe Hays met de sijnen mede te overvallen/ ende doot te slaen; seggende/ soo daer een Jacht tot haerder verlossinge binnen door quam/ dat hy 't selve (van haer voorgenomen aenslagh) soude waerschouwen; sulcks dat van haer dissseyn versteecken souden blijven/ des sy mede aen kant mosten.

Onderwijlen noch een ander party volcks op een ander Eylandeken zijnde; soo is David Zeevangh in laetste van Julio met een wel-gemande Sloep derwaerts ghevaren / heeft haer overvallen / en alle te samen/ uyt-genomen seven jongens ende eenige vrouwen/ vermoort.

Dese bloedt-dorstighe Tyrannen van 't moorden als droncken geworden zijnde/ waren tot sodanige vermetele hovaerdye ende opgeblasentheyt gekomen/dat niet en ontsagen des Compagnies kostelijcke gebergde stoffen aen te tastē/ haer daer veel nieuwe fatsoenen van kleederen van doende maken / die met soo veel goude passementen boordende als eenighsins mogelijck was; Ieronymus Cornelisz daer een goede voorganger in zijnde; doende daerenboven sijn Trawanten (daer hy hem best op vertrouwde/ en die in 't moorden willigh waren/) in 't roode laecken kleeden / met twee en dry goude passementen dick gheboort zijnde. Om den loop haerder boosheydt noch ruymer toom te gheven / soo hebben sy oock eenighe overgeblevene Vrouw-luyden in deser voegen onder haer ten buyte uyt-gedeelt; Ieronymus Cornelisz voor sijn gedeelte nemende Lucretia Ians, huys-vrouwe van Boudewijn van der Mijlen; en Coenraedt van Huyssen, Iudigh Gijsberts, outste dochter van hare Predicant/Gijsbert Sebastiaensz, die/ soo hy 't leven behouden wilde/ sulcks met gedult aensien most; voorts souden Trijntjen ende Susjen Fredericks gesusters / nevens Anneken Bosschietsters/ Anneken Herders ende Marritje Lowijssen het resterende volck ten dienste moeten staen; haer ten dien eynde verscheyde wetten voorschrijvende/ daerse haer alle met eede toe mosten verbinden/ soose het leven behouden wilden/ als by dese naervolgende acte is blijckende.

WY ondersz persoonen verbinden malkanderen op onser zielen saligheydt, ende soo waer als ons Godt helpen wil; volghens den voorgaenden eedt den anderen ghehouw ende ghetrouw te sullen zijn, niets in 't heymelijck ofte openbaer, op den anderen te attenteeren, veel min gedoogen geattenteert te werden, maer het gemeyne besten in alles voor te staen; ende ons met dese naervolgende Vrouw-persoonen, volgens de beraemde wetten te vergenoegen, als Lucretia Ians, Iudigh Gijsberts, Anneken Herders, Trijntje ende Susje Fredericks, Anneken Bosschietsters ende Marritjen Lowijsen; haer dien volgende te maintineeren, ende alles te doen dat tot de meeste vrede is streckende. In kennisse van welcke wy desen den 16 Iulii 1629 op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof onderteeckent hebben.

Eyndelijck is de hovaerdige vermetenheydt van desen Ieronymus

mus Corneliſz ſoo hooge geſtegen / dat hem den naem van Koopman (alſo daer geen Koophandel te drijven was) te geringe was; des liet hem den tijtel van Capiteyn generael geven / doende 't ſelvige den volckeren / ſes en dertigh mannen ſterck zijnde / met eeden belooven / ende hem daer voor erkennen / en gehoorſamen / als ſulcks dit bygaende geſchrift is getuygende.

WY onderſchreven Perſoonen, alle hier tegenwoordigh op dit Eylandt zijnde, ſoo wel Raedts-verwant, Soldaten, Bootſgeſellen, als onſen Domine, geenen uytgeſondert, en wie het ſoude moghen weſen, nemen aen voor onſe Opperhooft, als Capiteyn Generael, Jeronymus Corneliſz, die wy eendrachtelijcke, en yeder in 't beſonder ſweeren (ſoo waer ons Godt helpen wil) in alle 't gene hy ons ſal gebieden, ghetrouw ende ghehoorſaem te ſullen weſen; en wie ter contrarie doet, dat hy des Duyvels eygen zijn ſal: Hier mede te niet doende, ende afleggende alle voorgaende openbare ende particuliere beloften ende eeden, die voor deſen ghepaſſeert zijn; daer onder begrepen zijnde alle heymelicke cameraetſchappen, tentſchappen ende andere, hoedanigh die ſouden moghen ghenaemt zijn. Begeeren voorders dat het Bootsvolck onder ons niet meer Bootſgeſellen, maer gelijckelijcke met de andere Soldaten onder een Compagnie ſullen genaemt ende gereeckent werden. Aldus gedaen ende onderteeckent op het Eylandt, ghenaemt Bataviaes Kerckhof, den 20. Auguſti 1629. En was onderteeckent als volght:

Coenraedt van Huyſſen.
Iacob Pieterſz Coſijn.
Gyſbert van Welderen.
Reynier Heyndrickſz, Bottelier.
Andries Jonas van Luyck. Soldaet.
Matthijs Beyr vã Munſterberg. Sold.
Iaques Pilman van Pres. Soldaet.
Andries Liebent van Oldenburg. Sold.
Hans Hardens uyt Ditmarſz. Sold.
Ieuriaen Ianſz van Bremen. Bootſgeſ.
Ian Willemſz Selijns. Kuyper.
Cornelis Pieterſz van Uytrecht. Sold.
Ielis Phlipſen van Malmidier. Adel.
Iohã Iacob Heylwerck vã Baſel, Adel.
Allert Ianſz vã Aſſendelft, Boſſchiet.
Gerrit Willemſz vã Enckhuyſ. Bootſg.
Ian Pillegrom de Bye van Bommel.
Salomon de Scanis, Onder-coopman.
David Zeevanck.
Wouter Loos van Maſtricht.
Gyſbert Baſtiaenſz. Predicant.
Ian Hendrickſz van Bremen. Sold.
Rutgert Frederickſz. Slootemaecker.
Hans Frederickſz van Bremen. Sold.
Luycas Ieliſz, uyt den Hage. Adel.
Abraham Ianſz van Yperẽ, Boſſchiet.
Olivier van Welderen. Adel.
Iſbrant Iſbrantſz van Purmerent, Aſſiſtent.
Ian Egbertſz. Timmerman.
Hendrick Jaſperſz vã Montfort. Sold.
Tewis Ianſz, van Amſterd. Timmerm.
Claes Harmenſz van Campen, Hooplooper.
Rogier Decker van Haerlem. Jongen.
Abrahã Gerritſz van de Siara-leonis.
Lenart Michielſz van Os, Adel.

Soecken haer mede-broeders te bevechten.

Seven ofte acht dagen daer naer weder raet ghehouden hebben-de/ besloten Weybbe Hays met de sijnen te bespringen; want dese mede om den hals wesende / so hadden sy niemandt te vreesen ; te meer alsoo eenen Pieter Lambertsz Bootsgesel / met een gemaeckt schuytjen ontvlucht ende by haer gekomen was/ diese nevens het schuytjen om te straffen weder wilden hebben; daer toe dan twee en twintigh van de oolijckste rabauwen uytverkoren hebbende / zijn derwaerts getrocken ; naer een hart gevecht ghedrongħen zijnde weder te rugge te keeren. Dit haer misluckt zijnde/ soo hebben eenige dagen daer naer (zijnde in Julio) haer aenslach weder hervat ; tot dien eynde dry schuytjens met seven en dertigh mannen ghereet maeckende ; Ieronimus Cornelisz hem selver daer by begevende / verhopende met sijn tegenwoordigheyt de overhandt te behouden : by 't Eylandt komende / zijn daer recht op aengevaren ; doch Weybbe Hays met de sijnen bewaerden hare posten wel/haer vromelijck weerende / staende aen strant tot de knyen toe in 't water : Dese vervloeckte moordenaers siende dat sy met gewelt niet en konden uytrechten / hebben den leeuwen huyt laten varen / het vossen vel te werck stellende/ versochten met haer te vereenighen ; daer toe den Domine, ofte Predicant ghebruyckende ; dese naer veel over ende weder gaen / soo veel te wegen gebracht heeft/ dat het vechten voor dien dagh gestaeckt ende opghehouden is / onder beloften van des anderen daeghs het accoort met eeden te bevestighen / ende dat sy als dan Weybbe Hays ende de sijnen eenige laeckenen tot kleedinghe leveren soude ; daer voren het ontvoerde schuytjen weder genietende. Terwijlen Ieronymus Cornelisz doende was / om door tusschenspreken van den Predicant dit accoort te treffen; ende sulcks by de andere vernomen zijnde / soo waren die daer niet wel mede te vreden : Coenraedt van Huyssen in toorn uytberstende / seyde / hy wilde des anderen daeghs doen vechten tegens danck van die sulcks leet was. David Zeevanck dese gemaeckte vrede mede seer verdrietende/ heeft onderwijlen sijn beste gedaen/ eenige Fransche Soldaten van Weybbe Hays geselschap/ met belofte van yeder ses duysent guldens aen geldt te tellen/ op sijn zijde te trecken ; om / als des anderen daeghs de gemaeckte vrede bevestight soude werden/ by haer over te komen ; en te lichter Weybbe Hays gheselschap aen kant te hebben. Op dese voorwaerden dan van den anderen ghescheyden zijnde / soo heeft David Zeevanck aen Ieronymus Cornelisz sijn handelinge met Weybbes Soldaten te kennen gegeven ; hem dit Schelm-stuck

Daer met valsheydt toe soecken te geraecken.

wel

wel bevallende/ heeft/ om dese Soldaten meer te stercken/ haer dese navolgende brief / met een Daniel Cornelisz, op den 23. Julii / secretelijck toegesonden.

BEminde Broeders ende Vrienden Iean Hongaer, Iean Renouw de Miribry, Thomas de Villier, Iean Boniver ende Eduart Coe, hoe wy langer uwe voorgaende ghetrouwe broederlijcke vriendtschap by ons selven overleggen, hoe wy meerder verwonderen, dat ghy-lieden, die op 't versoeck van my den Koopman vrywilligh vertrocken zijt, om het hooghe Eylandt te besichtigen, niet weder en keert, om bescheydt te brenghen; door dien wy u altijdt gheacht ende ghehouden hebben voor onse grootste ende ghetrouwste Broeders ende Vrienden; ende noch uwe verbintenisse ende geselschap (die wy soo waerdt achten als ons eygen leven) ghesocht hebben, ende noch soecken naer te jagen. Maer 't gene ons vremt dunckt, is, dat ghy-lieden schijnt gehoor te geven aen de wijs-maeckinge van sommige misdadighen, die hier om mutinatie de doodt verdient, ende deshalven naer een ander Eylandt versonden waren; die buyten ons weten by u-lieden gekomen zijn: dat wy Iean Coos de Sally op het Eylandt versonden hebben, is alleen geschiedt ter consideratie van Iean Thierson; die, door dien hy uyt de leggers gesoopen had, mede versonden is; om dat beducht waren, dat Iean Coos hem behulpigh soude zijn; 't welck wy naerderhandt verstaen hebben anders te zijn, door dien hy ons presenteerde, soo hy by ons mochte leven ende sterven, Iean Thierson te doorsteecken; soo hy daer toe noch ghesint was, 't soude ons een aenghename dienst ende vriendtschap zijn. Nu dan beminde Broeders ende Vrienden, begheeft u, nevens Iean Coos weder by ons, helpt de gherechtigheydt voorstaen ende de misdadighen te straffen; soeckt ons voornamentlijcke levendigh in handen te leveren, die, die ons eergisteren soo verradelijck van ons meeste behulp (het Schuytjen) berooft hebben; als Lucas de Bottelier's maet, Cornelis den dicken Trompetter, Cornelis den Assistent, Ian Michielsz den Dooven, Adriaen den Bosschieter, scheele Heyndrick, Theunis Claesz, Cornelis Hellincks ende andere Bootsghesellen die by u zijn; alsoo sy sonder u weten een Compas hebben, om heymelijck met het Schuytjen naer 't vaste Landt te vertrecken. Den Koopman die een sonderlingh wel-ghevallen en vertrouwen op Weybbe Hayes heeft, wenschen dat ghy hem dit secretelijcke wilt verwittighen. Voorts refereren wy ons in alles op het rapport, dat brengher deses u-lieder Confrater Daniel Cornelisz, mondelinghe doen sal; indien ghy hem vry gheleydt gheven wilt. Datum den drie-en-twintighsten Iulii 1629, op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof.

Doch misluckt haer.

Desen brief Weybbe en de sijnen ter hande gekomen zijnde / ende bemerckende dat het nu met listen op haer aengeleydt was; soo zijn sy op haer hoede gheweest. Dese Schelmen met haren Capiteyn Ieronymus Cornelisz des ander daegs ses sterck / met de beloofde laeckenen gekomen wesende / om de gemaeckte vrede te bevestigen / (weynigh achterdocht hebbende / dat haer valsheydt aen den dagh gekomen was) ende te lande getreden zijnde; soo zijnse van Weybbe Hays volck schielijcken overvallen; vier van de haren / als David Zeevangh Assistent / Coenraedt van Huyssen, Gijsbert van Welderen Adelborst / ende Cornelis Pietersz van Uytrecht Soldaet doot blijvende / is Ieronymus Cornelisz haer opgheworpen Capiteyn ghevanghen / ende Wouter Loos 't ontkomen.

Gemecken selver in 't lijden.

Wouter Loos van Mastricht desen dans ontspronghen zijnde / en tijdinge van dit ongeluckigh wedervaren den sijnen gebracht hebbende; soo hebben sy hem altesamen by provisie / in Jeronymus plaetse tot haren Capiteyn aengenomen: hy / om dese nieuwe aengenomen dienst wel uyt te voeren / heeft Weybbe Hays met de sijnen niet langhe in vrede ghelaten / maer is hem des anderen daeghs 's morgens met twee wel-ghemande sloepen volcks weder komen bespringen; verhopende eenmael tot haer bloedt-dorstigh opset te geraecken / ofte Ieronymus Cornelisz weder uyt haer handen te verlossen.

Dat anderen beschooren hadden.

Weybbe Hays als een voorsichtigh man / wel op sijn hoede zijnde / en dese twee aenkomende sloepen vernemende / heeft sijn volck op strant in ordre gestelt; die haer oock soo verweerden / dat de aenkomende schelmen gedrongen waren te vertrecken; vier van Weybbes volck seer swaerlijck gequest zijnde.

Dit is wel 't voornaemste / gheduerende het uytblijven van den Commandeur François Pelsaert, onder dit ongeluckigh volck voorgevallen; waer van wy de vervolgende Historie (soo veel hebben konnen te wete komen) verhalen sullen.

Vervolgh van de Voyagie.

1629. Iulius.

DEn Commandeur François Pelsaert den 5. Julius voor Batavia op de Reede gekomen zijnde (als vooren verhaelt is) soo heeft hy hem 's ander-daeghs voorts te Lande ende ten Hove begeven; sijn ongheluck den E. Heer Generael Jan Pietersz Coen ende sijnen Raden bekent makende / met versoeck van haestige hulpe / om de gebergde

bergde

berghde menschen / ende Compagnies goederen soo veel in behouden handen te brengen / als 't mogelijcken zijn soude; echter zijnder eenighe daghen daer mede door-ghebracht; tot dat hem eyndelijck 't Jacht Saerdam toegevoeght is: dat dan ge-equipeert / met volck ende vivres voorsien zijnde / soo was den tijdt van thien dagen verloopen eer hy schrap konde geraecken; sulcks dat eerst den 15. Julii des morgens met de landt-windt t'seyl gegaen is. Des achtermiddaghs ontrent het Mensche-eters Eylandt komende / ontmoetede aldaer het Schip Leyden, zijnde den 8. May 1628 uyt het Vaderlandt (ofte Texel) geseylt; ende dat in geselschap met 't Schip 't wapen van Enckhuysen; dat den 12. October laestleden ontrent de Sierra-leonis, door sijn kruydt opgesprongen was; soo dat maer seven-en-vijftigh persoonen / door 't Schip Leyden gheberght wierden; hebbende reets hondert seventigh dooden gehadt; dan het resteerende volck was redelijck kloeck ende ghesondt; alsoo sy een maendt langh aen Sillebor op Sumatra ververscht hadden. Tegens den avondt sagen sy mede het Schip Beets, ofte Wigge van Hoorn; zijnde in de Vloot van de E. Heer Iacob Specks uytgeseylt. 1629. Julius. Gaen van Batavia t'seyl.

Den 16. dito was 't meest stil / soo dat dien dagh met seylen weynigh vorderden / maer dreven met de stroom de Straet hardt uyt / siende des abondts de Princen Eylanden.

Den 17. dito / des morgens hadden sy de Princen Eylanden Oost Noort-Oost van haer / hebbende den gantschen nacht meest stilte / dan voor Sonnen opgangh begon het uyt den Zuyden op te koelen / stelden cours Zuyd Zuyd-Oost; tegens den middagh liep de windt een streeck Oostelijcker / soo dat maer Zuyd ten Westen aenseylen konden.

Den 18. dito / des middaghs peylden de hooghte van 8 graden 25 minuten Zuyder breedte / zijnde de windt Zuyd-Oost / cours Zuydt Zuyd-West / gisten dien dagh Zuyd-West ten Zuyden behouden cours 25 mijlen vertiert te hebben.

Den 19. dito soo bevonden haer des middaghs op de hooghte van 9 graden 5 minuten / stellende cours met eenen Zuyden windt / Zuydt ten Westen / hebbende naer gissinghe Zuyd-West ten Zuyden behouden 24 mijlen geseylt.

Den 20. dito des middaghs ghekomen zijnde op de hooghte van 11 graden / soo hadden den windt Zuyd-Oost ten Oosten / cours Zuydt ten Westen / dat etmael Zuydt Zuyd-West 20 mijlen gheseylt zijnde.

Den

1629. Julius. Den 21. dito hadden variable winden/daer onder somwijlen wat stilte/ kregen in den morgen reghen / soo dat dertigh ofte veertigh kannen waters vergaerden / hebbende op den middagh de hooghte van 10 graden 38 minuten / by gissinge 11 mijlen Zuyd-West ten Zuyden behouden geseylt zijnde.

Den 22. dito de windt met top-seyls koelte uyt den Zuyd-Oosten/stelden cours Zuydt Zuyd-West/nemende des middaghs Polus hooghte / bevonden die 12 graden 41 minuten / soo dat Zuyd-West ten Zuyden behouden 19 mijlen meenden vertiert te hebben.

Den 23. dito de windt met buyen in ende uyt waeyende / bevonden haer des middaghs op 14 graden/ontrent 22 mijlen dat etmael vertiert zijnde.

Den 24. dito/den windt Zuyd-Oost/cours Zuydt Zuyd-West/ ende Zuydt Zuyd-West ten Zuyden behouden / hebbende des middaghs 15 graden 14 minuten Polus hooghte / en naer gissinghe 22 mijlen geseylt.

Den 25. dito / met eenen Oost Zuyd-Oosten windt / ontrent 17 mijlen Zuyd Zuyd-West behouden geseylt / hadden des middaghs 16 graden 16 minuten hooghte.

Den 26. dito den windt Oost / cours Zuydt Zuyd-Oost / ende Zuyden behouden/ 's middaghs de hooghte van 17 graden 52 minuten/hebbende in dit etmael 23 mijlen vertiert.

Den 27. dito des middaghs/ bevonden haer op Polus hooghte van 18 graden 55 minuten / hebbende den wint met stilte Oost ten Zuyden / gisten Zuyden behouden 15½ mijl geseylt te hebben.

Den 28. dito des morghens de windt met een moye koelte ende stort-regen Zuydt Zuyd-Oost schietende/soo wenden 't Oostelijck over/ cours Zuyden behouden/ zijnde des middaghs op de hooghte van 19 graden 45 minuten.

Den 29. dito weghens mottigh doncker weder des middaghs geen hooghte bekomen hebbende/ soo gisten echter Zuyden behouden 20 mijlen gevordert te zijn.

Het weder den 31. dito opgheklaert zijnde / soo namen des middaghs Polus hooghte van 20 graden 9 minuten / zijnde de lenghte 132 graden 8 minuten; aldoen begon de windt te Zuydelijcken/ soo dat het Oostwaerts over leyden / seylende tot in den nacht Zuyd-Oost ten Oosten aen / tot dat de windt weder West Zuyd-West liep.

Augustus. Den eersten Augusti met een Zuyd-Oosten windt Zuyd-West ten

ten Zuyden behouden geseylt hebbende / soo hadden des middaghs hooghte van 21 graden 13 minuten / zijnde de lenghte 133 graden 35 minuten. 1629. Augustus.

In dier ghestalte tot den 5. dito voortseylende / bevonden haer des middaghs op de hooghte van 24 graden 45 minuten / zijnde de lenghte 130 graden 8 minuten / met eenen Zuydt Zuyd-Oosten wint / tot 's avondts Zuyd-West aenseylende / tot dat de windt seer variabel om ende weder liep / soo dat ghenoodtsaeckt waren dickmaels te wenden.

Den 6. dito des middaghs Zuyder breedte van 24 graden 32 minuten / hadden alsdoen harde deyningen uyt den Zuydt-Westen / de windt seer variabel zijnde / soo dat het te mets Oost / ende dan weder Zuydt overleggen mosten.

Den 7. dito ghekomen zijnde op de hooghte van 24 graden 49 minuten / seyldense met eenen Zuyt Zuyd-Oosten wint Zuyd-West aen / tot dat des nachts de windt Oost Zuydt-Oost liep / leyden 't alsdoen met mottigh weder Zuydt over.

Den 10. dito des middaghs ghekomen op de Zuyder breedte van 27 graden 54 minuten / soo liepen met een Noord-Oosten windt meest Oost aen / naer dat die in ofte uyt reè / zijnde seer hardt weder.

Den 11. dito / des voormiddaghs den windt uyt den Westen / soo dat West Noord-West aengingen / hebbende Polus hooghte van 27 graden 57 minuten ; des nachts quam hy met harde koelte uyt den Zuyden ende Zuydt Zuyd-Westen.

Den 12. dito des middaghs gekomen zijnde op 27 graden 2 minuten / hadden den windt Zuydt ten Westen / ende cours Oost ; naer den middagh variabel weder zijnde / liep den windt Zuyd-Oost / des het wenden.

Den 13. dito op den middagh gekomen zijnde op de hooghte van 25 graden 50 minuten / was 't met een zuydt-oosten windt stil weder / soo dat z. zuyd-west ende zuyd-west ten zuyden aenseylden ; doch den windt daer naer variabel / hebben 't dickmaels gewent / naer dat hy in ofte uytschoot.

Den 14. dito wegens betrocken weder geen hooghte konnende nemen / soo gisten echter op de selvighe breete te zijn / hebbende de windt zuyd-west ten zuyden / des met een hol water uyt den zuyden / oost zuyd-oost aenseylden.

Den 15. dito des middaghs zuyder breete van 26 graden 30 minuten

1629. Augustus.

nuten bekomen hebbende / soo kregen met harde koelte en buyigh regenachtigh weder een zuyden windt / sulcks dat oost zuyd-oost mochten aenseylen.

Den 16. dito / des middaghs de hooghte van 26 graden 16 minuten / den windt zuyden / die des nachts zuyd-oost ten zuyden schoot / des het westelijck over t'zeewaerts weuden.

Den 17. dito des middaghs geen hooghte bekomen / des gisten twee mijlen zuydt aen ghewonnen te hebben / hebbende den gantschen nacht een harde koelte uyt den zuydt zuyd-westen ; des morgens wierdt het slecht water / ende liep de windt oostelijck.

Den 18. dito geen hooghte bekomende / soo gisten echter zuyder breete te hebben van 27 graden 15 minuten / den wint met mooy weder oost zuyd-oost zijnde / sulcks dat dat gantsche etmael zuyden aenseylden.

Den 19. dito haer des middaghs op 28 graden 29 minuten bevindende / hadden met labber-koelte eenen oost zuyd-oosten windt / die des morghens zuydt zuyd-west schoot / daer het voort stil op wierdt.

Den 20. dito des middaghs zuyder breete van 29 graden 10 minuten / den windt zuyden / gingen oost ten zuyden aen / des nachts een labber-koelte met variable winden.

Den 21. dito hebben geen hooghte bekomen / doch gisten die als voren ; seylden met een zuyden windt / oost behouden aen / hebbende harde deyningen uyt den zuydt zuyd-westen / gingen voorts oost ten zuyden aen.

Den 22. dito / haer des middaghs bevindende op zuyder breete van 29 graden 19 minuten / so hadden de wint zuyden cours / noort-oost ; alsdoen gisten de Stier-luyden noch ontrent 15 mijlen van't geblevene Schip te zijn.

Den 23. dito / gekomen zijnde op Polus hooghte van 28 graden 14 minuten / hebbende de windt zuydt - west / cours oost / gisten alsdoen de langhte van 't landt te hebben / dreven derhalven des nachts twee quartier met de fock op de mast.

Tot den 25. dito des morghens ghebeylt zijnde / hadden des middaghs zuyder breete van 27 graden 56 minuten / alsdoen bevonden sy dat de stroom haer dat etmael ghewoonelijcker wijse om den noort geleydt hadden / oock saghen sy veel harde ravelinghen / meenden oock eenighe Eylanden ende berninghe van de zee te sien / dan het was 't blicken van de Son ; hadden alsdoen den wint zuyden/

den / ten naesten by oostelijck over ; des nachts in 't eerste quartier liep hy Zuydt Z-oost / des het westelijcken overwenden / ende het wiert stil/dan de Zee liep schrickelijcken hol uyt den Z. Z-Westen. Augustus.

Den 26. dito des middaeghs 28 graden / 5 minuten hooghte bekomen/ zijnde de wint Zuydt ten westen/ met groote holle zee / die naer den middagh Z. Z-oost schoot / wenden 't westwaerts over; soo ontrent neghen ofte thien glasen gheloopen hebbende/mosten 't wegens 't holle water weder om den oost leggen.

Den 27. dito was het den gantschen dagh meest stil / sulckx dat ongemaniert westwaerts aendreven / hebbende des middaegs zuyder breette van 28 graden 13 minuten / de zee hart uyt den zuyden aenschietende ; tegens den avont begon het uyt den Zuydt- westen te koelen / dies / Zuyd-oost aenseylden/ dan hadden 's nachts weder veel stilten.

Den 28. dito op de hooghte van 28 graden/ 35 minuten geraeckt zijnde/ liepen met eenen Z. Z-westen wint oost aen ; doen sagen sy het eerste kroos drijven / waer uyt gisten haest lant te sullen sien/ liepen twee quartier/ met harde voortgangh zuydelijck aen ; maer lieten 't in de dagh-wacht met de fock op de mast drijven; den wint des morgens weder Z-oost ten oosten loopende. Sien kroos drijven.

Den 29. dito / hadden alsdoen zuyder breette van 28 graden/ 10 minuten / den wint Z-oost ten zuyden / met hart weder/ staende de mars-seyls ter halver stengh / sulckx dat wederom Zuyder breete verloren hebben ; des avonts wenden 't zeewaerts / den gheheelen nacht over Z-west ten westen aenseylende.

Den 30. dito/ des middaghs zuyder breete van 29 graden/55 minuten hebbende / was den wint Zuydt-oost ten Z. de zee hart uyt den Z. Zuydt-westen aenschietende.

Den 31. dito voor den middagh was het heel stil / soo dat Polus hooghte peylden 29 graden / 49 minuten / den wint naer den middagh westelijck opkoelende / setten haer cours Noort-oost ten oosten aen / vermits niet wisten hoe verre noch van 't landt waren; des morgens liep de wint Zuydt-oost/ daer naer/ Oost N. O.

Den eersten September / met variable winden des middaghs zuyder breete bekomen hebbende van 29 graden / 16 minuten / soo was het niet mogelijcken om den oost te komen. Septemb.

Den 2. dito des morghens liep den wint met top-seyls koelte Noorden / zijnde des middaghs op de hooghte van 30 graden / 16 minuten/ bevonden haer alsdoen seer hart om den Zuydt gedreven ;

1629. Septemb.

des avonts boeghden hem den windt Noort-west / des Noort-oost ten N. aengingen.

Den 3. dito des morgens met een Westelijcke wint veel kroos siende drijven / setten hare cours oost aen / des middaeghs het vaste Zuyt-lant in 't gesicht bekomende / dat hem Noort N-west / ende Z. Zuyt-oost streckten; daer ontrent drie mijlen af wesende sagen sy't naer gissingh noch wel vier mijlen Zuytwaerts hene strecken / alwaert 't sich eynde; het is heel kael slecht landt / met sommige sant-duynen / als om den Noordt; hadden daer op 25 vadem schoone sant-grondt / en des middaeghs hooghte van 29 graden / 16 minuten / haer cours met eenen W. Zuyt-westen wint / Noort-west aenstellende / doch de holle deyningen smeeten haer soo naer de wal toe / dat het des avonts een mijl van 't lant setten mosten / daer twee glasen in de eerste wacht het ancker in twee stucken brack / soo dat niet sonder perijckel met der haest een ander lieten vallen.

Komen niet sonder perijckel op het vaste Zuydt-landt.

Den 4. dito des morgens de wint Zuyt-west ten Z. met holle deyningen / die op den dagh Z. Zuyt-west veranderde; doen lichten sy haer ancker / ende quamen voor middagh onder zeyl / haer cours West Noord-west t'zeewaerts stellende om wat van de lager wal te geraecken / hebbende des middaeghs Zuyder breete van 28 graden / 50 minuten; het lant begon hem van hier een streeck te ontvallen / te weten Noort ten Westen ende Zuyt ten Oosten; naer den middagh liep de wint Zuyden / des Noorden aenginghen; ontrent den avont wierden sy een drooghte ghewaer / recht voor uyt / ofte West aen haer geleghen / geen musquet-schoot daer af zijnde / hebbende niet boven 25 vadem schoone strant-gront / dies sy het wenden / een half mijl Oost Zuydt-oost daer af-loopende / daer sy vijf mijlen van 't vaste lant op 27 vadem schoone gront ten ancker quamen: het wiert des nachts met stilte heel schoon weder / den wint Zuyt ten Oosten zijnde.

Den 5. dito met eenen Z. Zuyt-oosten wint lieflijck weder zijnde / lichten sy in den morgen-stont haer ancker / en een uur Z. Zuyt-west aen geseylt hebbende / soo wierden sy voor uyt langhens haer cours henen brandende drooghten ende Eylandekens gewaer; de windt hant over hant ruymende / liep Oostelijck / soo dat zuydelijcker / ende Z. Z-Oost zeylen konden: dit reciff ofte droogte streckte hem Z. Zuyt-west / ende Noort N-oost; bevonden daer langens henen 27. 28. a 29 vadem sandt-grondt. Des voormiddaghs ten elf

Vernemen barninge.

elf uren waren het vaste lant uyt het ghesichte / hebbende alsdoen Zuyder breete van 28 graden / 59 minuten/ zijnde een hoeck van 't recif West Zuyt-west van haer met een vuyle schooren gront/ op de diepte van 50 a 60 vadem waters: naer den middagh begon het stil te worden / soo dat de stroom haer heel om den West leyden / en de rudsen ontvielen haer heel westelijcken; gisten alsdoen ontrent acht mijlen van 't vaste lant te wesen ; dese stilte duurde den gantschen nacht / en dreven soo dicht langens de rudsen henen/ datse die den gantschen nacht konden hooren ruyschen. 1629. Septemb.

Den 6. dito des morghens waren de rudsen uyt 't ghesicht; ontrent elf uren quam de lucht uyt den W. Noort-westen/liepen ten naesten by weder naer de rudsen toe/ zijnde des middags op de hoogte van 28 graden / 44 minuten / alsdoen begon het seer hart uyt den Noort-westen te waeyen / soo dat dien achtermiddagh af ende aen laveerden / bevindende dat den stroom haer seer om den Noort-west leyde; des avondts wenden sy 't weder van de rudsen t' zeewaerts/ hebbende op 40 vadem vuyle clipachtige gront/dese droogte streckte hem buyten Zuyt-O. ende Noort-W. des avonts begon het soo stijf te waeyen / dat den gantschen nacht met huyckende schover seylen/ ende variable winden loopen mosten.

Den 7. dito des morghens nam het weder af/ soo dat de seylen weder bygeset wierden / hebbende des middaeghs de hooghte van 29 graden/ 30 minuten ; liepen alsdoen Noortwaerts over / om het vaste landt in 't gesicht te bekomen ; dan den wint West Noort-West scherpende / soo waren ghenootsaeckt het t' zeewaerts over te leggen.

Den 8. dito des middaeghs op de Zuyder breete van 29 graden/ 7 minuten zijnde/stelden haer cours N-oost aen/soo dat des avonts de berninge weder in 't gesicht kregen/ liepen derhalven den gantschen nacht West Zuyt-W. t' zeewaerts/den wint Noort-W. zijnde; doen begon 't soo hart te waeyen / dat de mars-seylen in mosten.

Den 9. dito des morgens hebben 't weder naer 't lant gewent/ zijnde des middaeghs op de hooghte van 29 graden / den resteerende dagh met af ende aenwenden verslijtende; des avonts waeyden 't uyt den Noort-W. een harden storm / hebbende ghenoegh te doen/ dat het met schover zeylen konden gaende houden.

Den 10. dito een Westelijcke windt en topseyls koelte / weder zeyl gemaeckt hebbende/ soo hadden sy des middaeghs Zuyder breete van 29 graden/ 30 minuten.

1629. Septemb.

Den 11. dito des morgens was het stil / doch hadden een hollen Zee / den windt uyt den West Zuydt-Westen / soo dat gheen Noort konden winnen / ofte waren op ofte by de rudsen; hebbende des middaghs Polus hooghte van 28 graden / 48 minuten / met variable winden; lieten 't den gantschen nacht met de fock op de mast drijven.

Den 12. dito des morgens maeckten weder seyl / Oost aengaende / tot dat haer des middaghs op de hooghte van 28 graden / 13 minuten bevonden / dies weder wat zuydelijcker liepen / om recht op 28 graden / 20 minuten te lande te komen / zijnde de wint Zuydwest / hadden groote deyningen; des naermiddaghs twee uren voor Sonnen ondergangh / kreghen de rudsen weder in 't gesicht / daer noch twee mylen van daen gisten te wesen / als doen het loot werpende / bevonden op hondert vadem schoone sant-gront / doch een half mijl genadert wesende / en weder gediept hebbende / vernamen op 30 vadem een vuyle steenachtige gront / dies het des nachts in 't tweede quartier t' zeewaerts wenden / tot in den dagh-wacht / dat het weder landewaerts overleyden / om te met de wal te ghenaecken.

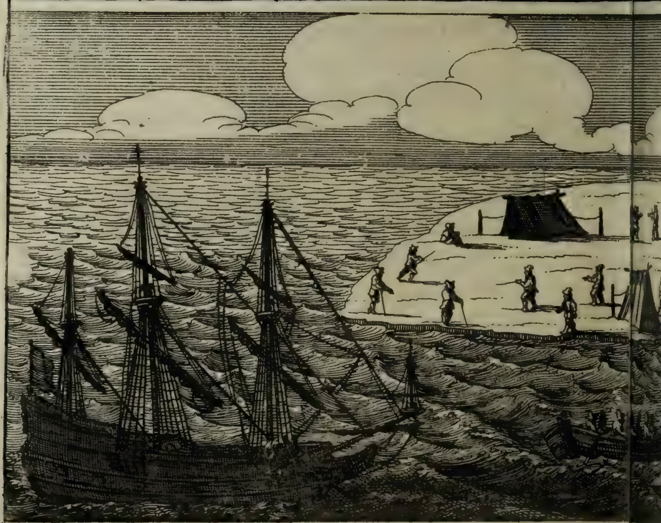
Den 13. dito / dry uren na Sonnen opgangh wierden sy de barningen weder gewaer / en bekent zijnde / bevonden een mijl om den Noort verloren te hebben / alsoo de wint Zuyt Zuyt-oost geweest was; op den noordelijckxten punct van de Abroilhos vervallen zijnde / resolveerden (om dat altijdts te hoogh ofte laegh quamen / en te periculeus was / die van buyten aen te doen) door de holle deyningen ende vuyle gronden draghende te houden beneden de uyterste drooghte / ende loefden doen weder ten naesten by / den windt Zuyt-Zuyd-Oost / cours Oost zijnde; een weynigh binnen komende hadden dadelijcken schoone grondt op 30 a 35 vadem waters / 's middags hooghte van 28 graden / Zuyder breete; korts daer nae sagen sy het vaste Zuyder-landt weder: alsoo 't hart begon te koelen / anckerden sy 't ontrent twee mijlen van de wal / op 30 vadem schoone zant-grondt.

Komen op de Abroilhos.

Den 14. dito waeyden 't stijf uyt den Zuyd Zuyd-Oosten / soo dat haer ancker niet konden winden / ende den gantschen dagh mosten blijven leggen.

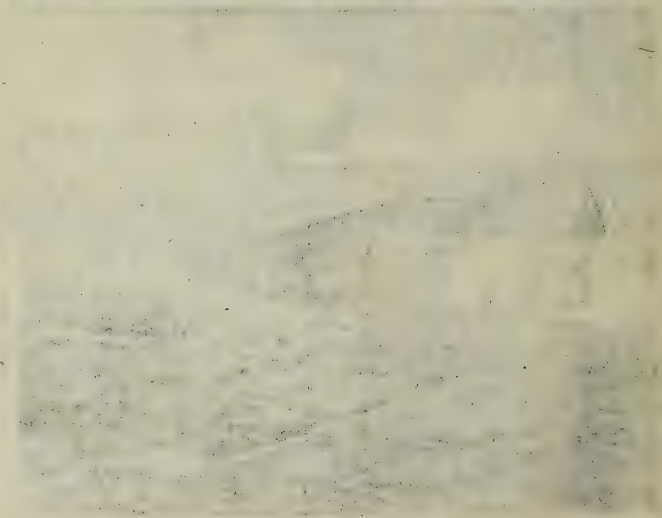
Den 15. dito den windt tot des middaghs even hart aenhoudende / begon 't als doe wat te stillen / soo dat het ancker aen boort kreghen ende op-wonden; onder zeyl gheraeckt zijnde / hadden des mid-

n° 4

f 31

middaeghs de hooghte van 27 graden 14 minuten Zuyder breete/ den windt Zuyd-Zuydt-Oost zijnde laveerden den gantschen dagh om den Zuyd te winnen / des avonts bevonden haer twee mijlen ge- bordert te hebben; doncker zijnde anckerden weder op 30 vadem schoone zandt-grondt. 1629. Septemb.

Den 16. dito / des morghens dagh ghewordẽn / lichten sy we- der 't ancker / ende ginghen met eenen West Zuyd-Westen windt/ ten naesten by Zuyden over; naer den middagh liep den windt West/daer naer Noorden / soo dat West seylen konden: tegens den avondt sagen sy de kudsen van haer verongheluckt Schip Batavia, ende wierdt den Commandeur aen 't hooge Eylandt verkent / hoe- wel de Stier-luyden seyden sulcks ander landt te wesen: twee uy- ren op den avondt anckerden sy op 27 vadem schoone sandt- grondt.

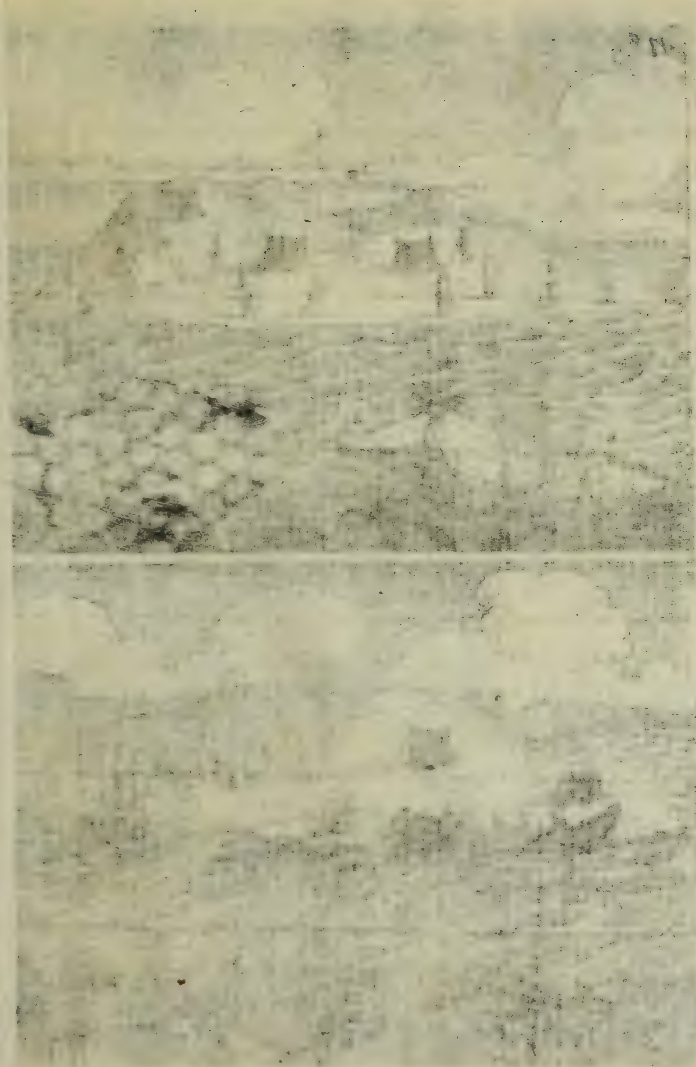
Den 17. dito des morgens met den dagh het ancker weder ghe- licht / ende de windt Noorden zijnde / bevonden haer noch on- trent twee mijlen van 't hooghe Eylandt/ liepen daer Zuyd-West naer toe: Voor den middagh ontrent het Eylandt komende/ soo sa- gen sy 't dicht by 't wrack op een lanck Eylandeken roocken / daer sy al te samen seer over verblijdt waren/ verhopende alle / ofte haer meeste volck in 't leven te vinden. Het ancker in de grondt gesme- ten zijnde / voer den Commandeur met de Boot (mede-nemende een Varcken Water / Broodt ende Wijn) naer het hooghste Ey- landt/dat daer naest gelegen was; doch daer komende vernam geen volck / daer sy alle seer in verwondert waren; te lande ghespron- gen zijnde / sagen sy een kleyn Schuytjen met vier mannen om den Noordelijcken hoeck aen komen roepen; waer van den eenen ghe- naemt Weybbe Hays aen landt sprongh / komende den Comman- deur tegen geloopen/riep ende wenschte hem wellekom/maer badt hem doch datelijcke weder t' Scheep te varen; alsoo daer een party Schelmen op de Eylanden ontrent het wrack waren/die met twee Sloepen het komende Jacht meenden af te loopen. Verhaelde voorts hoe hy Capiteyn van seven en veertigh zielen ghewor den was/ die haer om haer leven te salveeren/ dus lange op een Eylan- deken onthouden hadden; alsoo eenighen onder haer daer ghelaten volck Schelmen geworden waren / hebbende wel hondert vijf en twintigh persoonen/ so mannen/vrouwen/als kinderen vermoort: Dat hy ontrent veerthien dagẽ geleden/ Jeronymus Cornelisz Onder- koopman / ende Hooft van dese Schelmen / gevangen / vier van sijn prim-

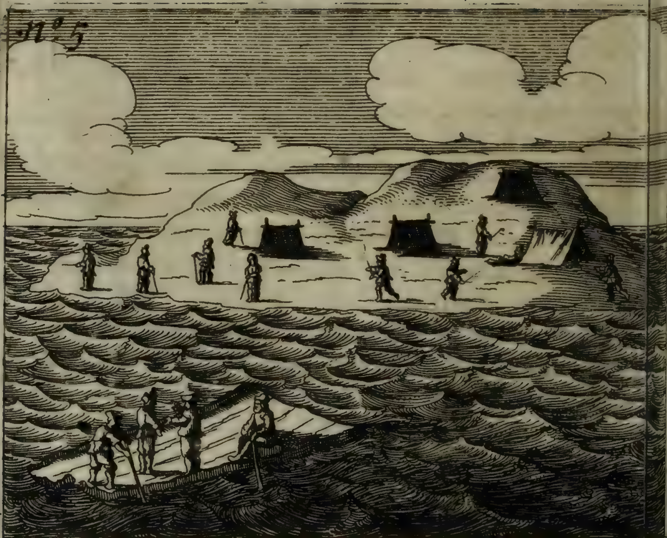
Komen by 't veronge- luckt Schip.

Daer sy het deerlijcken gestelt vin- den.

1629. Septemb. principaelste Raden ende Compliten (als David van Zeevanck Assistent / Coenraedt van Huyssen, Gijsbert van Welderen Adelborst / ende Cornelis Pietersz van Uytrecht Soldaet) doodt gheslaghen had / die haer tot twee verschepden reysen seer vyandelijck hadden komen bevechten/ doch waren t'elckens kloeckelijcke afgeweert; soo dat daer naer sinistre middelen ghebruyckten om haer te vermeesteren ende vermoorden / waer toe haer den vrede aenboden / daer toe ghebruyckende hare Predicant Gijsbert Sebastiaensz, die sy dwonghen over ende weder te gaen: nu dan gekomen zijnde/om de gemaeckte vrede met eede te bevestigen / ende alle het gepasseerde te vergeten ende vergheven / soo waren David van Zeevanck ende Coenraedt van Huyssen doende met eenighe Soldaten tot verraedt om te koopen / haer elck ses duysendt guldens aen geldt presenteerende/ soo sy des anderen daeghs/als sy (nu vrede gemaeckt hebbende) weder souden komen / aen haer zijde wilden vallen / ende de anderen helpen vermoorden: 't Volck sulcks verstaende/ende dat het nu om haer leven te doen was/soo hebben sy dese gesellen (als hier boven verhaelt is) doodt geslagen / ende haren Capiteyn gevangen ghenomen. Verhaelde wijders / dat eenen genaemt Wouter Loos, naer de gevangenisse van haren ghewesenen Capiteyn Ieronymus, van dese Schelmen tot haren Oversten opghewoorpen zijnde / haer noch dien morgen met twee Sloepen volcks had komen bespringen / die sy mannelijck tegen-ghestaen ende afgeslagen hadden/ zijnde vier mannen van Weybbe Hays volck seer swaerlijck ghequetst. Den Commandeur alle dese droevighe tijdingen / met groot herten-leedt verstaen hebbende/is datelijck weder naer boort gevaren; belastende Weybbe Hays, met sijn Schuytjen boorts weder tot de sijnen te roepen / en Ieronymus Cornelisz aen 't Schip gevangen te leveren / gelijck hy oock ghedaen heeft. Doch eer den Commandeur t'Scheep konde gheraecken / sagh hy een Sloep volcks om de Zuydelijcke hoeck van 't hooge Landt komen roeyen / des hy hem tot tegenweer gereedt maeckte / om die Schelmen soo 't mogelijck was in sijn ghewelt ende hechtenisse te bekomen / doende niet te min devoir om aen boordt te gheraecken; daer ghekomen zijnde / roeyden dese Schelmen even stout op 't Schip aen/ dicht by komende / sagen syse alle sitten in 't roodt laecken gekleedt / wel dicht met goude passementen gheboordt; den Commandeur vraeghde haer tot wat eynde sy ghewapent aen boort quamen? daer sy op antwoorden / t'Scheep zijnde/sulcks wel te sullen seggen; hy sulck een fors antwoordt

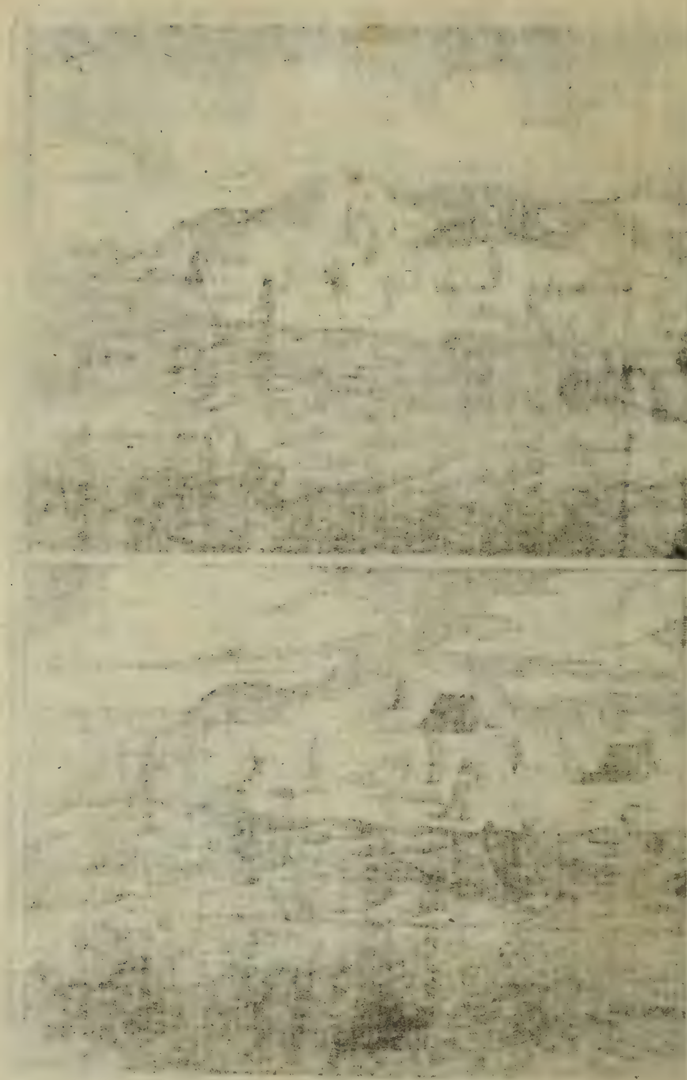
Vernemen een Sloep met volck.

Nº. 5

f 32

woordt ontfangen hebbende / belaste haer 't geweer in zee te smijten/ en dan over te komen/ ofte dat hy raet wiste haer tot sulcx met ghewelt te dwinghen; 't welck sy / gheen naeder uytkomste siende / deden / en t' scheep komende / in de ysers gheraeckten: voorts wierdt tot het examen geprocedeert; dat met eenen Ian Hendrickſz van Bremen Soldaet / sijn beginsel nam / die dadelijcke klapte ende beleet seventhien a twintigh menschen vermoort ende helpen vermoort te hebben / doch alles uyt expresse last van Ieronymus Cornelisz haren Capiteyn / die haer tot sulcks dwongh: wijders naer den oorsprongh en de circumstantie van dien ghevraeght zijnde / oock wat haer bewoghen had sulcke onmenschelijcke wreetheydt in 't werck te stellen? seyde alles vrywilligh te willen openbaren / oock hoe 't hem in den begin toeghedragen had; als namentlijck dat den Schipper Adriaen Iacobſz, Ieronymus Cornelisz, ende den Hoogh-bootsman met den anderen verdragen waren / eer het Schip Batavia veronghelucktе / 't selvige af te loopen; den Commandeur ende alle het volck / op hondert twintigh naer (die haer aenghestaen hadden) te vermoorden/ ende over boort in zee te smijten; en dan met het Schip op den roof ende vry-buyt te loopen; weshalven Ieronymus Cornelisz, ende de sijnen op 't Eylandt zijnde niet anders vermoeden ofte den Schipper soude den Commandeur onderwegen ywers vermoort / ofte in zee buyten boort gesmeten hebben; des hy naer een maendt van 't schip op 't Eylant gheweest zijnde / bedacht niet beter te wesen / als al het volck op veertigh persoonen naer om te brengen; en dat dan het komende Jacht af-loopen souden: dit dan in 't werck ghestelt zijnde / soo konden hy sulcks echter niet uytvoeren / 't en ware Weybbe Hayes met de sijnen (voor twintigh dagen naer 't lange Eylant gesonden/ om water te soecken) van kant waren. Dit duyvels ingeven dan by der hant nemende / ende reets eenige tochten op haer ghedaen hebbende/ konden niet gewinnen.

1629. Septemb.

Die ſy in hechteniſſe bekomen.

Confeſſie van Ian Hendrickſz van Bremen.

Tegens den avondt wierdt Jeronymus Cornelisz door Weybbe Hayes, den Commandeur aen Scheeps-boort gevangen gelevert; die hem met herten-leedt aensagh / niet konnende bedencken wat hem bewogen had/sich selven so verre te verloopen/dat oorsaecke geworde was/ van sulck onmenschelick moorden; In tegenwoordigheyt van den Raet ge-examineert zijnde / vraeghden hem den Commandeur/ waeromme hy hem van den Duyvel so wijt van alle menschelijckheydt had laten verleyden / te doen 't gene noch oyt by eenighe

Ieronymus Cornelifz wordt den Commandeur gevangen gelevert,

1629. Christenē so wredelijck in 't werck gestelt was/ sonder eenige merckelijcke honger ofte dorst-noot/ maer alleene uyt koele bloet-dorst/ om tot sijn boos voornemen te geraecken ? Daer hy op antwoorde; datmen hem de schult niet mosten gheven van 't gene daer gheschiet was/ sulcks te lasten leggende David van Zeevanck, Coenraedt van Huyssen ende anderen die in de laetste rescontre van Weybbe Hayes volck doot geslaghen waren; segghende datse hem daer toe gedwonghen hadden/ ofte datse hem anders souden aen kant geholpen hebben / soo dat een mensch veel moet doen om het leven te behouden. Ontkende dat hy ghesint soude geweest hebben 't Schip Batavia helpen af te loopen; dan aengaende 't Jacht te overweldighen/ alsser een tot haerder verlossinge soude komen / seyde sulcks van Zeevanck voorgeslaghen te zijn/ en dat hy 't selvighe toeghestaen had / doch sonder meeninghe; alsoo hy vermoede / datse van dese ongeluckige Eylanden noyt souden verlost werden; naer dien hy aldaer van eenen Rijck Wouterſz wel had hooren segghen dat Schipper Adriaen het Schip meynde afgeloopen (soo 't niet verongheluckt waer) ende den Commandeur over boort gesmeten te hebben; waer uyt hy vermoede datse met de Boot noyt op Batavia souden geraeckt hebben / maer dat de Schipper naer Mallacca soude geloopen zijn; ofte soo 't al gebeurde dat den Commandeur op Batavia geraeckte / ende een Jacht tot verlossinge gesonden wiert/ dat hy dan gesocht soude hebben 't selvige te waerschouwen; soeckende hem alsoo met sijn wel-klappende tonge / door veel tastelijcke leugenen te ontschuldigen/ ghelijck ofte hy in alles suyver/ ende nergens van geweten had; jae hem dickmaels op de maets beroepende (gelijck of sy sijn innerlijcke meyninge wisten) seggende dat sy sulcks oock wel souden verklaren: dit daer dan voor dien dagh by gelaten zijnde/ wierdt hy weder in hechtenisse gestelt.

Septemb.

ende verhoort.

Den 18. Septemb. voor den dagh voer den Commandeur en de Schipper met de Schuyt ende Boot naer het langhe Eylant daer Weybbe Hayes met sijn by-hebbende volck op was/ thien Soldaten daer van daen halende; desen bekomende ende elck met een goet musquet versien hebbende / is daer mede gevaren naer het Eylant Bataviaes Kerckhof genaempt / ontrent het ghebleven Schip gelegen zijnde; om de resteerende Schelmen (die daer noch waren) te vanghen / ende in verseeckeringe te nemen. Desen den Commandeur en de sijnen / met twee wel-gemande vaer-tuyghen aensiende komen/ soo besweecken datelijcken haer herten/ sonder eenighe tegen-

gen-weer de moet latende sincken; seggende tegens elck anderen nu zijn wy al te samen om den hals / meynende dat voorts in heeter bloede doot-geslagen soude werden / dat haer misluckte; maer te lande getreden zijnde / zijnse alle te gader handen en voeten ghebonden/ in hechtenisse ghenomen ende verseeckert: des Commandeurs eerste werck was alsdoen de Juweelen die hier ende daer verstropt lagen op te soecken / die altemalen ghevonden wierden/ uytghesept een goude Kettingh ende Ringh; hoewel den Ringh noch te laetsten te voorschijn quam.

1629. Septemb.

De resteerende Schelmen geraecken in hechtenisse.

Tegens den avondt naer 't Wrack varende / bevonden 't Schip in verscheyde stucken te leggen; als een stuck van het Kiel / met sijn vlackte van 't ruym / al te saem tot achteren op een weynigh naer de wintveeringh (die noch boven stack) tot het water toe afgespoelt / leggende bynaest noch op de selvige plaets/ daer 't eerst geseten had; een stuck van 't voorschip aen de beetinge afgebroocken / lagh heel op 't droogh geschockt / daer in twee stucken gheschuts uyt de rampaerden (een metale ende een ysere) lagen/ sonder yets meer; daer ontrent lach mede een zijde van 't achterschip/ aen de stierboorts kruyspoort afgebroocken; voorts noch veel meer andere stucken van minder groote hier ende daer op verscheyde plaetsen bysonder gedreven zijnde / soo dat het sich slecht liet aensien / en kleyne hope was / van veel gelt ende andere goederen te sullen bergen: doch den Commandeur kreegh een weynigh troost van den Bottelier Reynier Heyndrickſz, hem aendienende / hoe hy ontrent een maendt geleden / op eenen dach stil ende schoon weder zijnde ('t welck daer sint haer verblijf selden ofte noyt als doen gebeurt was) aen het Wrack van 't gebleven schip uyt visschen voer/ alsoo de vissen haer alsdoen daer ontrent seer verhielden; daer hy aldoen met een pieck op een gelt-kist gestooten had / verhoopende die tusschen die tijdt noch niet wech-gespoelt te sullen zijn: ten welcke gesprecck den Commandeur hem wijder vraeghde / hoe 't hem met 't Schip ende Wrack naer sijn vertreck al toe-gedragen had / ende hoe lange het noch heel gebleven was? antwoorde het acht dagen noch meest heel gebleven te zijn / dan de Spiegel ende het ander boven-werck spoelden in 't eersten al wech / alsoo 't dagheliјcks meest hart stormde / ende vreeselijcke barrende / soo dat eyndelijcke sijn back-boort-zyde uytgesmeeten wiert / sulcks dat het te verwonderen was/ hoe dat een soo sterck Schip/ alsdoen soo haest en lichtelijck sloopte/ en van den anderen verbrack; waer mede doen

Varen om 't wrack van 't gebleven Schip te besichtigen.

't Verhael van den Bottelier.

1629. Septemb. de doen tot verscheyde tijden te lande dreven / ende gebergt wierden diversche leggers met water / een legger Fransche ende vier en een halve Spaensche Wijnen / als mede een met Azijn / die haer alle seer wel te stade quamen. Doch alvooren hadde Godt de Heere haer tusschen de negende ende thiende Junii des nachts eenen gestadigen regen verleent / (zijnde deselvige regen / die den Commandeur ontrent het vaste landt hadd / doe hy met de Boot in grooten noot van sincken was) waer mede sy veel waters vergaerdē; sulcks datse soo met dat / als 't gevište een goeden ruymen tijdt met alle de menschen konden leven / yder des daeghs genietende drie mutsjens water ende twee mutsjens wijn; soo den Duyvel haer Overste tot sulcke grouwelijcke moorderije niet vervoert hadde.

Des avonts zijn de principaelste schelmen / als oock haer andere mede-hulpers / op huyden op 't Eylant gevanghen ende geboeyt aen 't Robben Eylant gevoert; om daer te blijven tot menſe te examineren weder halen souden; en dit om te beter van haer verseeckert te zijn.

Den 19. dito des morghens is den Schipper ghesonden / om dese naervolghende Schelmen (die t' Scheep gevanghen saten) te lande te brenghen / op dat men haer examineeren / en 't gheleydt godloos leven ondersoecken souden; als Ieronymus Cornelisz onder-Koopman; Iacob Pietersz van Amsterdam Lantspassaet / haer Luytenant / die oock een van de Raden gheweest is; Ian Heyndricksz van Breemen / Soldaet / een van de principaelste moorders; Rutgert Fredericksz van Groeninghen sloote-maecker; Hans Iacob Heylwerck van Basel / Adel-borst; Luycas Ielisz, uyt den Haegh / Adelborst; Hans Fredericksz van Breemen Soldaet; Ian Willemsz Selijns opper-Kuyper / van Amsterdam; Heyndrick Iaspersz van Montfoort / Soldaet; Hans Hardens uyt Ditmarssen / Soldaet; Jaques Pilmon van Prez du Verdun, Soldaet; ende Gerrit Haes van Santen / Bootsghesel: uyt alle welcken sy ten dien daghe / soo door ondervraginghe / als goetwillighe bekentenisse verstonden / het overgoddeloos leven dat dese overgheven boeven op 't Eylandt ghevoert hadden; haer niet ontsiende des Compagnies goederen / soo Laeckenen / Stoffen / goude Passementen ende andere waren (diese gevischt ende gebergt hadden) seer schandelijcken te misbruycken / haer daer mede bekleedende / en de selvige met soo veel goude passementen boordende / dat gheen stoffen te kennen waren; als

Generale bekentenisse.

by

by Ieronymus Cornelisz kleederen / die daer een goet voorgangher in was (hier gebonden) gebleecken is; hem oock niet ontsiende particulieren hare geberghde goederen ende kleederen hem eyghen te maecken / ende die onder de sijnen tot gebruyck uyt te deelen /of se hem by testamentale dispositie naer-gelaten waren; jae sijn Duyvelsche hoovaerdige hoochmoet was op dese arme bedroefde Eylanden soo hoogh gestegen / dat hem niet ontsagh dagelijcks veranderinge van kleederen / zyde Cousen ende cousebanden met goude kanten te draghen; oock sijn trawanten / die hem volghden / en daer hy in 't moorden hem meest op vertroude / in 't roode laecken te kleeden / die met twee ende meer goude passementen boordende; oock dagelijcks nieuwe fatsoenen van Casacquen practiseerende; hem latende voorstaen dat dese boose ydele vreucht eeuwigh dueren soude. 1629. Septemb.

Het meeste moorden ghedaen zijnde / heeft hy dese naervolgende de overgheblevene Vrouws-persoonen op deser wijse onder de sijnen als ten buyte uyt-ghedeelt; namentlijcke Lucretia Ians, Huysvrouwe van Boudewijn van der Mijlen voor hem selven houdende / en Judigh Gijsberts oudtste Dochter van den Predicant / Coenraet van Huyssen toe-voeghende; de resteerende als Trijntjen ende Susjen Fredericks, gesusters; Anneken Bosschietsters; ende Marritjen Lowijsen, souden onder de andere mans-persoonen gemeen ghebruyckt werden ende haer ten dienste moeten staen; en om alle onheylen voor te komen / daer toe eenige ordinantien makende / doende de selvigen met eede onderteeckenen / als hier voor Pag. 18. te sien is; welcke de Vrouws-persoonen (soose in 't leven blijven wilden) mede hebben moeten besweeren ende belooven naer te komen. Ieronymus Cornelisz deelt de overige vrouws-persoonen ten buyte uyt.

Den 20. September voor den middagh wierdt de Boot t'scheep gesonden om eenige nootsakelijckhedē te lande te brengen: als mede de schuyt naer 't Eylandt (daer Weybbe Hayes volck op was) om water te halen; alsoo sy daer / naer twintigh dagen op 't Eylandt geweest waren / seer mirakeleuselijck twee putten met versch water gevonden hadden / die niet te min met de vloet ende ebbe op ende neder vloeyden / soo dat het in 't eerste voor sout water gehouden wierdt. Wonderlijcke water-putten.

Den 21. dito / was het met koelte een Oost Zuydt-Oosten windt; waer mede sy bemerckten dat het water daer seer laegh bleef; en konden de schuyt weghens den harden windt dien

1629. dagh van 't Eylandt niet weder te rugghe komen; des dien dagh
Septemb. met de gevangenen te examineeren doorgebracht wierdt.

Den 22. dito dese harde wint noch continueerende/ soo vernamen de schuyt alsnoch niet; voor den middagh is den Commandeur nevens den Schipper met noch dry Mannen met een schuytjen naer 't Wrack ghevaren/ om de rechte geleghentheydt daer van te besichtighen/ dan daer ontrent komende/ soo bernende het daer soo grouwelijcke/ dat de swemmers haer niet dorsten onderwinden 't selvige te beswemmen; des onverrichter saecke tegens den avont weder t' scheep voeren.

Den 23. dito was de windt noch als vooren; desen morgen wierden de gevangenen (die op 't Robben Eylandt in bewaringhe versonden waren) om te examineeren van daer gehaelt/ daer den gantschen dagh mede besigh geweest zijn; onderwijlen wierdt de Stierman weder naer 't wrack gesonden/ om te sien of men tot berginge van eenige goederen konde geraecken; doch wederkeerende/ rapporteerde sulcks als noch wegens de vreesselijcke barninge onmogelijck te wesen.

Den 24. September is sonderlinghs niet voorgevallen/ als dat de Schipper met de Boot t' Scheep gevaren is/ om eenige noodtsaeckelijckheden te lande te brengen; alsoo het noch niet mogelijck was aen 't wrack te wercken.

Den 25. dito/ des morgens stil weder zijnde/ wierdt den Schipper ende Stierman weder naer 't wrack gesonden/ om te sien of 't mogelijcken was aen 't werck te geraecken; sy daer by komende/ soo wierdt van 't landt ghemerckt datse besigh waren met yets op te halen; des sondt haer den Commandeur de andere Boot/ wel gemant mede te hulpe/ selfs met het kleynste Schuytje/ nevens een Man ende twee Jongens volghende/ om hem daer by te voegen; daer ontrent komende/ bevondt haer besigh met een bos klatergoudt ende een kist geldt diese ghevischt hadden; die sy een stuck weeghs van 't wrack op 't droogh brachten: den Commandeur tradt in de andere Boot over/ die met visschen mede besigh was/ oock een kist met geldt boven krijghende; de Gusarattische duyckers verklaerden dat syder noch ses geldt-kisten bevonden die wel te krijgen waren; ondertusschen wierdt de tweede gevischte geldtkist geschort ende mede op 't droogh ghebracht; soo dat nu alreede vier kisten bekomen ende geberght hadden: de duyckers haer onderwijlen weder vaerdigh maeckende tegens dat de Schipper ko-

Visschen eenige geldt-kisten ende andere waren.

men

men soude / soo begost het soo hardt te waeyen / ende op het wrack aen te branden / dat gedwongen waren 't selvighe te verlaten ; deshalven haelden sy hare gheberghde kisten van de drooghte / die op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof brengende; de reste van den dagh met de gevangenen te examineeren voorts doorbrengende. 1629. Septemb.

Den 26. dito hadden sy een harden windt uyt den Zuyd-Westen / soo dat doen aen 't wrack niet wercken konden / weshalven de Boot aen een over-Eylandt gesonden wierdt / om een Spil ende een party leeghe Oly-amen / die daer laghen / te halen : Voor den middagh isser mede een Schuyt / om water te halen / gevaren: Noch heeft den Commandeur / Cornelis Jansz van Amsterdam Assistent / ende Aris Cornelisz van Hoorn Barbier / doen halen / om haer te ondervragen van 't gene daer gepasseert was in 't ontvluchten als sy souden doodt gheslagen worden. Naer den middagh begon het stil weder ende slecht water te zijn / soo dat den Schipper met een gemande Boot datelijck naer 't wrack ghevaren is / om die op gisteren vernomen geldt-kisten op te halen ende te berghen ; die des achtermiddaghs wederkomende / dry der selvigher mede-brocht ; gedwongen zijnde noch een voor eerst daer te laten blijven / onmogelijcke die te bekomen / voor dat een stuck gheschuts ende ancker kruys-weeghs daer over legghende / met grooten arbeydt ende moeyten daer eerst afgewerckt waren.

Den 27. dito koelden het seer hart uyt den Zuyden / soo dat dien dagh aen 't wrack niet wercken konden ; voor den middagh is den Schuyt van 't hooghe Eylandt weder te rugghe ghekomen / mede brengende de twee boven-gemelde persoonen Cornelis Jansz ende Aris Pietersz, om teghens de andere Moordenaers ende Schelmen verhoort te werden / soo dat dien dagh met het examineren voort ghevaren zijn ; de selvige daer oock mede verslijtende.

Den 28. dito den voorigen harden Zuyden windt door wayende / was 't als noch niet moghelijcken by 't wrack tot het werck te geraecken / te komen ; soo dat met het examen voortvarende / als doen meest ten eynde gheraeckten : der principaelste booswichten ende moorders voornemen ende opset genoeghsaem soo uyt haer eygen bekentenisse / veelvoudighe ghetuygenissen / als ondervindinghe (Godt betert) niet als al te klaer aen den dagh komende / ghelijck uyt de naervolgende schriftelicke belijdenissen ghenoeghsaem blijcken sal. Des heeft den Commandeur goet gevonden den Raedt te beroepen / ende in de selvige met rijpen raden ende goede delibera- Vervolgh van 't examen der gevangenen. Daer den raedt over beroepen wordt.

tie

1629. tie te proponeren ende voor te stellen; of men dese moordenaers
Septemb. ende schelmen (waer tegens 't onnoosel vergoten bloedt wraeck is
Voorstel. roepende) gesloten ende geboeyt op Batavia by den E. Heer Generael brenghen / of datmense alhier ten exempel van anderen naer verdienste met den doot straffen souden; vermits het niet sonder perijckel soude zijn (ende alle onheylen dienden voorgekomen te werden/die door soodanighe Schelmen als Jeronymus Cornelisz ende sijn mede-complicen t'Scheep souden konnen ontstaen; te meer vermits reets eenighen / ofte wel alle de resteerende maets niet weynigh van haer vergiftigh voornemen inghesooghen ende met het voorigh boos ghelepdt leven swangher gaende / seer licht t'Zee zijnde / soude konnen uytspatten ende bedorven werden; aenghelockt door de groote gheberghde rijckdommen van het ghebleven Schip / haer Heeren ende Meesteren toekomende) van Schip ende goet te verliesen / met soo veel halve ende heele-bedorvene menschen Zee te kiesen. Daer dese Resolutie op gevolght is.

Op huyden den 28. Septembr. 1629/ soo hebben den Commandeur François Pelsaert en sijn Scheepsraden van 't Jacht Sardam, dit naervolgende (op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof ghenaemt / gheleghen by het wrack van 't veronghelukte Schip Batavia, op de hooghte van 28. graden Zuyder breete / ontrent neghen mijlen van 't vaste landt) geresolveert.

Resolutie. NAer dat nae veel moeyten ende uytgheſtane periculen (daer Gode voor moet gelooft ende geprezen zijn) den 17. September deses jaers 1629 met ons Jacht Sardam ontrent het hooge Eylandt / twee mijlen van 't wrack onses verongeluckte Schip Batavia weder gekomen waren; ende den Commandeur met broot/ water ende wijn te lande gevaren zijnde/ om de menschen (die wy door den opgaende roock vermerckten daer te wesen) te spijsen ende te laven; soo quam hem voorts een kleyn schuytjen met vier mannen tegen/ die hem waerschouden/ dat hy datelijck weder naer scheepsboort keeren soude; alsoo aldaer op een Eylandt ontrent het wrack een party schelmen waren / die het komende Jacht (tot haerder verlossinghe) meynde af te loopen; als mede dat sy den Onderkoopman Ieronymus Cornelisz, 't hooft deser Schelmen / (die haer meynde te overvallen ende om te brenghen) gevangen hadden / die

den

N.º 6

f.40

den Commandeur liet halen / en gevanckelijck aen boort brengen; 1629.
met sijn schuytje boorts weder te rugghe naer 't Schip keerende / Septemb.
om de sijnen dese droevige tijdinge (die in soo korten tijt met herten-
leet verstaen hadde) bekent te maecken / en haer tot teghen-weer
vaerdigh te houden; in 't wederkeeren quamen hem elf van dese
schelmen met een plat-boomde schuyt naer gheroeyt; die sy aen
boort komende ghevangen namen / ende t'scheep in hechtenisse stel-
den; dese alles nevens Ieronymus Cornelisz (die daeghs te vooren
t' scheep gevangen gebracht was) geexamineert zijnde / soo heeft-
men uyt haer met groot leetwesen verstaen / de grouwelijcke ende
abominable moorden die hy Jeronymus voorsz neffens David van
Zeevangh, Assistent; Coenraedt van Huyssen, Adelborst; (die veerthien
dagen te voren als Jeronymus Cornelisz gevangen wierdt / op hooge
Eylandt dootgeslaghen zijn) nevens Iacob Pietersz Lantspassaet /
die 't ontvluchte / in 't werck gestelt ende uytgerecht hadden; van
meeninghe zijnde / alle het gheberghde volck tot op veertigh ofte
minder getal te vermoorden / ende om den hals te brengen; prac-
tiseerende hoe seecker getal volck (seven-en-veertigh zielen sterck
zijnde / die op 't hooghe Eylandt ghevlucht ende uyt het moorden
haer leven ghesalveert hadden) souden vermeesteren ende vermoor-
den (hebbende diversche assauten ten dien eynde op haer ghedaen /
doch t'elckens afgeslagen) om alsoo volghens haer eygen bekente-
nisse / het eerste Jacht dat tot haerder verlossinghe komen soude af
te loopen / en daer mede naer Spanien, Barbaryen ofte diergelijcke
plaetse aen te seylen / ende op den roof te leven.

Datse voorder volgens hare bekentenisse ende ghetuyghen reets
onder mannen / vrouwen ende kinderen over de hondert twintigh
zielen / soo verdroncken als vermoort ende met alderhande wreet-
heydt omgebracht hadden; waer van de principaelste moorders
(noch in 't leven) zijn Lenaert Michielsz van Os / Soldaet; Matthijs
Beyr van Munsterbergh / Adelborst; Ian Hendricksz van Bremen /
Soldaet; Allert Iansz van Assendelft / Bosschieter; Rutgert Frede-
ricksz van Groeninghen / Slootemaecker; Ian Pillegromsz de Bye
van Bommel / Kajuyt-wachter; ende Andries Ionasz van Luyck /
Soldaet; met haer consoorten: Deshalven met examineeren ende
ondersoecken daghelijcks van den seventhienden deses maendts
September / tot op heden besigh geweest zijnde om de rechte waer-
heyt van alles wel te vindē / is 't dat wy so uyt 't examen als willi-
ge bekentenisse bevinden dat Ieronymus Cornelisz op het Schip Bata-

 via

1629. via Onder-koopman wesende / van de Cabo de bonna esperanse sey-
Septemb. lende met Schipper Adriaen Iacobsz in conspiratie getreden is / om 't selvige Schip af te loopen / ende alle het volck op hondert twintigh zielen naer te vermoorden ; ende dan met 't selvige op den roof te vaeren ; ende eyndelijck in Spanien ofte diergelijcke plaetsen in te loopen, dan dat sulcks door 't schips verongeluckinge niet hebben konnen uytvoeren. Bekende voorder dat alle de menschen door sijnen last / ende goet-vinden van sijnen raedt vermoort zijn / om haer geselschap tot een kleyn ghetal te brengen. Dat hy wijders nevens David van Zeevangh, Coenraedt van Huyssen ende Iacob Pietersz geresolveert had / het eerste komende Jacht af te loopen ; doch dat eerst haer best doen mosten het volck op groote Eylandt te vermeesteren / ofte tot haerder devotie te brengen ; en dan een Jacht ghekomen zijnde / dat het volck met de Boot aen landt souden laten komen / en die droncken te maken / om haer te lichter om den hals te brengen / ende dan 't Schip te beter by nacht te overrompelen ; welcke aenslagh haer docht niet wel te sullen konnen faljeeren / om dat reeckeninghe maeckten sulck een Jacht boven 20 a 30 man niet te voeren. Eyndelijck naer veel examineerens ende ondersoeckinge van alle overgeblevene menschen (met Godes hulpe) tot de rechte kennisse ende waerheydt van dese schrickelijcke daden ghekomen zijnde ; soo wiert by den Commandeur voorgestelt ende gheproponeert / ofmen sulcke grouwelijcke boos-wichten / die met alle schelm-stucken besmet / ende van menschelijcke medelijden ontbloot zijn / op ons Schip behoorden geboeyt ende ghevangen naer Batavia te brengen / om aen den E. Heer Generael (volgens den expressen last van de Bewinthebberen onse Heeren ende Meesteren) om aldaer nae haer verdiensten gestraft te werden ; ofte dat mense hier ter plaetse / daer het feyt begaen is (om schip ende volck in gheen meerder perijckel te stellen) behoorden te straffen. Sulcks dan rijpelijck ende op 't hooghste gedebateert ende overwoghen hebbende / bevindende den Persoon van Ieronymus Cornelisz niet alleen met abominable misdaden besmet / maer daer en boven in een verdoemelijcke secte vervallen / sustineerende datter noch Duyvel nochte Hel soude zijn / soeckende sulcks sijn mede-mackers in te planten / ende haer alle in sulck een verkeerde sin te brengen. Soo hebben eenstemmelijcke geresolveert / goet ghevonden ende besloten / ten meesten dienste van de Compagnie onse Heeren ende Meesteren / om haer Schip ende kostelijcke middelen (alhier Godt lof

ghe-

ghevist) voor vorder onheyl ende perijckelen te verseeckeren / den voorsz Ieronymus Cornelisz , met sijn grootste ende goetwillighste Moordenaers (die van sulcks haer professie ghemaeckt hebben) te sententieren ende condemneeren : ghelijck wy haer sententieren ende condemneeren mits desen. Eerstelijcke 1629. Septemb.

Dat Ieronymus Cornelisz van Haerlem Apotheecker / gheweest hebbende onder-Koopman op 't Schip Batavia (naer dat eerst sijn versochte Doop ontfangen sal hebben) op Maendagh den eersten October deses Jaers 1629. gebracht sal werden op 't Robben Eylandt / ter plaetse daer men de Justitie executeeren sal/ om aldaer eerst beyde sijn handen af te kappen/ ende daer naer aen een opgherechte galge met de koorde te straffen/ datter de doodt naer volget: blijvende voorts alle sijne Goederen/ Gelt/ Gout/ Silver/ maentghelden ofte eenige pretensien die hy alhier in Indien soude moghen te pretendeeren hebben / ter profijte van de Generale Oost-Indische Compagnie onse Meesters geconfisqueert. Sententie van Ieronymus Cornelisz van Haerlem.

Dat men Ian Heyndricksz van Breemen / Soldaet / out ontrent vier en twintigh jaren / hebbende volgens sijne bekentenisse (breeder by examinatie in 't largo blijckende) seventhien a achthien menschen vermoort ende helpen vermoorden / oock van meeninghe gheweest/ het komende Jacht te helpen af-loopen/mede op 't Robben Eylandt / ter plaetse daer men de Justitie exerceert brenghen sal / om eerst sijn rechter handt afghekapt / ende daer naer met de koorde aen een galghe te straffen / datter de doodt naer volght: met Confiscatie van alle sijne plunjen / maendt-ghelden ende alle 't gene hy van onse Heeren ende Meesteren soude mogen te pretendeeren hebben. Sententie van Ian Heyndricksz.

Alsoo Lenart Michielsz van Os Adelborst/out ontrent een en twintigh jaren/ hem volgens sijne bekentenisse vervordert heeft twaelf menschen te vermoorden/ ende te helpen vermoorden; oock by ghetroude vrouwen te slapen; ende Annitje Bosschieters, Huysvrouw van Ian Castersz van Tonninghen voor sijn by-sit te houden. Soo is 't dat hy mede op 't Robben Eylandt (ter plaetse der Justitie) ghebracht sal werden ; om eerst sijn rechter hant afghekapt/ ende daer naer aen een galghe met de koorde ghestraft te werden / datter de doot naer volghet: blijvende voorts geconfisqueert alle sijne plunjen / maendt-ghelden / en wat meer te pretendeeren soude moghen hebben/ ten profijte van onse Heeren ende Meesteren. Sententie van Lenart Michielsz van Os.

1629.

Septemb.

Sententie van Matthijs Beyr van Munsterbergh.

Alsoo Matthijs Beyr van Munsterbergh / een-en-twintigh jaren ontrent out zijnde / volgens sijne vry-willighe bekentenisse / negen menschen vermoort ende helpen vermoorden / oock Susjen Frederickx ghetrouwde vrouw / voor sijn by-sit ghehouden heeft. Soo is 't dat hy op 't Robbe Eylandt ter Justitie ghebracht sal werden; om eerst sijn rechter handt af te kappen / ende dan aen een Galghe met de koorde te straffen / datter de doodt nae volght; sijn plunjen / maendt-gelden ende goederen tot Compagnies / onse Heeren ende Meesteren profijte / verbeurt blijvende.

Sententie van Allert Iansz van Assendelft.

Allert Iansz van Assendelft / Bosschieter / ontrent vier-en-twintigh jaren out; heeft volgens sijne vry-willige bekentenisse beleden; hoe dat hy (van Jeronymus Cornelisz daer toe versocht) gheconsenteert heeft / het Schip Batavia te sullen helpen afloopen / dat hy Andries de Bruyn van Haerlem Jongen / de keel af-ghesneden; ende Ian Pinten Engelsman heeft helpen doodtslaen; dat oock doende gheweest was om Aris Iansz van Hoorn Onder-barbier op een nacht te vermoorden / doch dat sulcks wegens de bottigheydt sijns Sabels niet tot effecte quam / hoe wel hem een slagh op de schouderen gaf die niet door en gingh / soo dat hy 't weghens de duysternisse des nachts in 't water ontvluchtede; dat mede alderhande moetwilligheden in 't blijven des Schips, bedreven heeft. Soo dat te dier oorsaecke op 't Robben Eylandt ghebracht sal werden / om volghens sententie / eerst sijn rechter-handt afghekapt / ende dan aen een Galge met de koorde ghestraft te werden / datter de doodt naer volght; blijvende sijn plunjen ende maendt-ghelden tot Compagnies profijte geconfisqueert.

Sententie van Ian Pillegromsz de Bye.

Jan Pillegromsz de Bye van Bommel / ghewesene Kajuytwachter op 't verongheluckte Schip Batavia, out ontrent achtien jaren / heeft volghens sijn eyghen bekentenisse een seer Goddeloos beestelijck leven (soo in woorden als in wercken) geleydt; oock een Jongen op het Robben Eylandt vermoort / noch Ianneken Gijsen, Huysvrouwe van Jan Heyndricksz Bosschieter uyt den Haghe / nevens Andries Jansz helpen doodt-slaen: oock den sesthienden Augusti laestleden seer instantelijck versocht / dat hy Cornelis Aldersz van Ilpendam Hoop-looper het hooft soude mogen afslaen / dat hem ghewevgert wierdt / daer hy doen seer om schreyde / alsoo sulcks Matthijs Beyr vergunt was; Eyndelijcke Susjen ende Trijntjen Fredericks beyde gesusters ende Anneken Bosschieters, altesamen getrouwde

de Vrouwen vleeschelijck bekent. Deshalven salmen hem op 't Robben Eylandt brenghen / ende aldaer aen een Galghe met de koorde straffen datter de doodt naer volghet; met confiscatie van alle sijne plunjen / maendt-gelden / ende 't gene hy op de Bewinthebberen onse Heeren ende Meesteren soude hebben te pretenderen. 1629. Septemb.

Andries Ionasz van Luyck Soldaet / out ontrent de veertigh jaren / belijdt / volgens sijn vrywillighe bekentenisse / dat als Paulus Barentsz van Herderwijck in 't water gedoot wiert / die hy oock met een pieck door sijn keel stack / tot hy sterf: dat Mayken Soers, swanger zijnde / op 't Robben Eylandt de keel afghesneden heeft: oock Janneken Gist, nevens Ian van Bommel heeft helpen dootslaen: en eyndelijck hem voorts in alle tochten laten ghebruycken. Derhalven salmen hem oock op 't Robben Eylandt brenghen / om aldaer aen een Galge met de koorde ghestraft te werden datter de doot naer volghet; met confiscatie van alle sijne plunjen / maendtgelden / ende wes van de Bewinthebberen onse Heeren ende Meesteren / soude mogen te pretendeeren hebben. Sententie van Andries Ionasz van Luyck.

Rutgert Frederickſz van Groeningen / Slootemaker / out ontrent de dry-en-twintigh jaren; bekent vrywilligh ende buyten banden / dat hy Iacob Groenewal, Opper-trompetter (als hy soude verdroncken worden) handen ende voeten ghebonden heeft / doen hy door Zeevanck ende de Vries in Zee ghedragen wierdt: als mede soo wanneer Pieter Ianſz Provoost met sijner vierthienen van de vlotten in Zee ghewopen wierden / ende Paulus Barentſz; Bessel Ianſz Herderwijckers; nevens Nicolaes Winckelhaeck, ende Claes Harmanſz van Maeghdenburgh het ontswommen / ende hier op 't Eylandt quamen vluchten / van Jeronymus Corneliſz belast wierdt datmense doodt soude slaen; dat hy Rutgert Frederickſz alsdoen Paulus Barentſz twee slaghen met sijn sabel ghegheven heeft / ende van hem op Claes Harmanſz gevallen is / die alleen doot slaende. Als den Assistent Andries de Vries mede doot gheslaghen soude werden / dat hy alsdoen nevens Ian Hendrickſz ende Leenaert Michielſz, by Ieronymus Corneliſz in sijn tente gheroepen wierden / haer elck een sabel ghevende / dat sy Andries de Vries aen kant helpen souden / tot 't welcke hy hem vrywilligh sonder tegen-segghen heeft laten ghebruycken / doch de Vries siende dat 't hem gelden soude / vluchtede in 't water / daer hy van Leenart Michielſz vervolght ende met twee slagen doodt ghe- Sententie van Rutgert Fredrickſz van Groeningen.

1629. slagen is / soo dat hy Rutgert Fredericksz tot sulcks niet heeft konnen doen.

Septemb.

Ten anderen affirmeert Ieronymus Cornelisz dat den voorseyden Rutgert hem in alles seer vrywilligh nevens Matthijs Beyr heeft laten gebruycken / soo dat geen ontschuldinge voor te brengen heeft. Deshalven salmen hem op 't Robben Eylandt brenghen / om aldaer aen een Galge ghestraft te werden / tot dat daer de doodt naer volghet; blijvende voorts alle sijn plunjen / maendt-gelden / ende wat te pretendeeren heeft / ten profijte van de Bewinthebberen onse Heeren ende Meesteren geconfisqueert.

Vervolgh. Hebben mede ghe resolveert / alsoo noch dese naervolgende misdadigers in hechtenisse sitten / van wiens fauten niet ten vollen geinformeert ende versekert zijn / en de bewijsen daer van in twijffel ende consideratie behoorden ghetrocken te werden / of sy de doodt schuldigh zijn / dan of men haer leven (sonder in ongenade van de E. Heer Generael te vallen) souden konnen sparen; de selvigen gheboeyt in hechtenisse te houden / tot naerder verklaringhe ten haren lasten mochte gevonden werden / 't zy om op Batavia ghevoert / ofte naer tijdts gelegentheydt onderwegen op de reyse ghestraft te werden / te weten:

Wouter Loos van Mastricht Soldaet; dan naer de ghevangenisse van Ieronymus Cornelisz, Capiteyn van desen rebelligen hoop ghemaeckt.

Iacob Pietersz van Amsterdam Lanspassaet / ghewesen Raet van Ieronymus Cornelisz; David van Zeevanck ende Coenraet van Huyssen.

Hans Iacobsz van Basel / Adelborst.

Daniel Cornelisz van Dordrecht / Adelborst.

Andries Liebent van Oldenburgh / Adelborst.

Hans Frederick van Breemen / Soldaet.

Cornelis Iansz van Haerlem / Bootsgesel.

Ian Willemsz Selijns van Amsterdam / Kuyper.

Rogier Decker van Haerlem / ghewesene Iongen van Ieronymus Cornelisz.

Als mede: Dat (naer veelvoudige getuygenissen ende oochschijnelijcke bevindinge bespeurt hebben / dat Weybbe Hayes van Winschooten Soldaet / in den tijdt dat hy met de seven-en-veertigh Zielen / op't hooge Eylant geweest is / haer getrouwelijck beschermpt / en voor de moordersche partyen (die haer al te samen om 't leven meen-

meenden te brengen/ en tot dry reysen reets bevochten hebben) vroomelijcke bewaert heeft) goet gevonden hebben (alsoo daer geen Officieren over de Soldaten zijn) den voorsz Weybben Hayes Sergeant appoincte te maecken / ende dat onder een tractement van achthien guldens ter maendt. Daer benevens Otter Smit van Halberstadt ende Allert Iansz van Elsen beyde Adelborsten / (voor de ghetrouwe hulpe diese Weybben Hayes bewesen hebben/) tot Corporaels / yeder vijfthien guldens ter Maendt voor hare tractement ghenietende. 1629. Septemb.

Aldus gedaen ende gearresteert op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof, op datum als boven/ ende was onderteeckent

Francisco Pelsaert.	*Jacob Houtenman.*
Claes Gerritsz.	*Jacob Jansz.*
Symen Jobsz.	*Jan Willemsz.*

VOlget nu / tot meerder onderrichtinge van 't ghene onder dese Godloose Moorders te lande gepasseert is/ de verbale examinatie ende vrywillighe bekentenisse van Ieronymus Cornelisz, daghelijcks voorgevallen sint sijne gevangenisse / tot dat de sententie des Doodts tegens hem ende sijne Complicen uytgesprokenis.

Op heden den seventhienden September 1629 / naer den middagh / is by den Commandeur François Pelsaert ende den Scheeps-raedt geresolveert / Ieronymus Cornelisz Apoteecker van Haerlem / ghewesene Onder-koopman op 't verongeluckte Schip Batavia, nu ter tijdt aen boort gevangen zijnde / wegens sijne grouwelijcke daden gedaen / ter examen/ ende des noodigh/ ter torture te brengen.

IEronymus Cornelisz binnen gebracht zijnde / is hem van den Commandeur ghevraeght waerom hy hem door den Duyvel van alle menschelijckheydt soo hadd' laten ontblooten ende vervoeren / jae slimmer ende booser als in een Tyger-dier verandert was; mits soo veel onnoosel menschen-bloedt hadd' laten storten / ende noch van meeninghe gheweest was met ons mede te doen? Daer hy op antwoorde/ alles datter gedaen is / en is mijn schuldt niet; maer David Zeevanck, Gijsbert van Welderen ende Coenraedt van Huyssen zijn 't die het uytgevoert hebben / my daer toe dwinghende / ofte soude hebbe moeten sterven: voorder audientie versoeckende om sijn onschuldt 't Verbael van Ieronymus Cornelisz bekentenisse.

te

1629. Septemb. te mogen verklaren; die hem belast is van 't beginsel naer de waerheydt te verhalen.

Seyde / dat thien daghen naer 't blijven van 't Schip noch op 't Wrack geweest was / ende wierdt 't selvige op dien tijdt meest aen stucken gesmeten; soo dat hy twee dagen in de Boeghspriets marsse sat / en is eyndelijck met de wangh van deselvighe Boeghspriet aen landt ghekomen / nevens drie legghers met Water / Wijn ende Azijn gevult zijnde: op 't Eylandt ontrent een maendt geweest zijnde / soo hadden David van Zeevanck ende Coenraedt van Huyssen Adelborst / nevens noch twaelf anderen / haer in haer tente ghewapent; en op eenen avondt tusschen thien ende elf uyren tot hem komende / seyden / het volck is te machtigh ende het eten te kleyn / wy zijn gesint alle het volck in haer tente te overvallen / om het ghetal tot op veertigh hoofden te brenghen: daer op hy Ieronymus Corneliszs soude gebeden hebben / dat sulcks niet doen souden; maer dat het beter was 't volck op 't hooge Eylandt (daer de twee-en-twintigh mannen / om versch water uytgesonden / te soecken) te versenden; daer qualijcken toe verstaen wilden / dan dat door sijn voorbeden noch beweeght wierden een party derwaerts te stieren. Seventhien daghen naer dit ghepasseerde was David van Zeevanck met een Sloep volcks naer een Eylandt ghevaren / daer een party deser versondene lieden haer alleen onthielden / heeft de selvighen met sijn by-hebbende maets overvallen / ende alle behalven seven jonghers ende eenighe vrouwluyden vermoort; wederkeerende / verhaelde sijn gedaen werck aen Ieronymus; daer by voeghende / dat wel wenschte dat de resteerende op 't hooge Eylandt mede aen kant waren / op dat geen schade ende ongheval van haer te verwachten souden hebben. Seven ofte acht dagen hier naer zijn sy weder by Jeronymus gekomen / seggende dat over wilden varen / om tegens het resteerende volck op 't hooge Eylandt te vechten; te meer alsoo Pieter Lambertsz Bootsghesel met een gemaeckt Schuytjen sijn leven gesalveert ende doorgegaen was / om 't selvige weder te halen / ende soo 't mogelijcken was haer alle doodt te slaen; tot welcken aenslagh sy twee-en-twintigh mannen uytkooren: welck voornemen Jeronymus seyde hem niet te behagen; maer soude haer ghebeden hebben een Boot ofte Sloepe op te stellen / om het vaste landt / ende daer nae Indien aen te doen; 't welcke haer onmogelijcke docht te wesen / maer zijn volgens de genomene resolutie met de twee-en-twintigh mannen derwaerts ghetrocken: weder komende soude hy Jeronymus Corneliszs andermael ghebeden hebben

1629. Septemb.

ben een vaertuygh te beginnen; doch alles ter contrarie / 't en heeft niet moghen helpen / zijn weder met seven-en-dertigh mannen ende Jeronymus mede met drie schuyten derwaerts getrocken (om / soo hy seyde met sijn tegenwoordigheydt 't vechten / soo veel doenelijck soude zijn / te beletten) recht op haer aenkomende / doch de anderen bewaerden haer strant / sy-lieden tot de knyen toe in 't water staende; onderwijlen socht Jeronymus met die van 't landt te spreecken / om soo 't mogelijcken was tot een accoort te komen; soo dat door 't tusschen-spreecken van den Domine, die ten dien eynde over en weder ginck / 't vechten voor dien dagh ghestaeckt wierdt; onder beloften dat Ieronymus ende de sijnen / die van 't hooghe Eylandt des anderen daeghs eenige laecken souden brenghen / om haer daer mede te kleeden; waer teghens die van 't hooghe Eylandt haer het ontvoerde schuytjen weder ter hande souden stellen: Jeronymus volck dit verdragh niet behaghende / waren seer toornigh / en wilden vechten; want Coenraedt van Huyssen verklaerde / dat hy sijn volck (tegens alen die 't leedt wesen soude) wilde aenvoeren / ende haer doen vechten. Volgens voorige accoort is hy Jeronymus met de beloofde laeckenen derwaerts ghetrocken / ses persoonen by hem hebbende; te weten hy selfs / met David van Zeevanck, Coenraed van Huyssen, Gijsbert van Weldert, Wouter Loos ende Cornelis Pietersz van Uytrecht / waer van datter in seker tumult vier persoonen doodt geslagen zijn / Wouter Loos ontloopen / ende hy Ieronymus Cornelisz gevanghen blijvende.

Den Commandeur proponeert den voorsz Ieronymus Cornelisz ter Torture te brengen / om van hem de rechte waerheyt te weten; alsoo hy hem met verbloemde praetjens soeckt te ontschuldigen / schuyvende alle sijn vuyl op persoonen die doodt zijn / ende haer selven niet konnen verantwoorden.

IEronymus Cornelisz gebonden / opgehaelt ende de pijne gevoelende / bidt om opschortinge / te breden zijnde alles te willen seggen wat hy wiste / ende men hem afvragen soude; sulcks is hem vergunt / om verder verhoort te werden: waer op den Commandeur van hem begeerde te weten / waerom ende op wat maniere hy voorghenomen hadde 't Jacht af te loopen? daer hy op verklaerde / dat op dien tijt als de twee-en-twintigh mannen om te vechten naer 't hooghe Eylandt ghetrocken waren / ende hy haer weder haelde; soo heeft David

 vid

1629. vid van Zeevanck, in de sloep zijnde/ hem eenen droom van Lucas

Septemb. Gillisz Adelborst vertelt: Als datter een Jacht quam/ dat haer noodigh was af te loopen/ om daer mede naer Spanien ofte eenighe plaetse daer ontrent te seylen; dat oock eyndelijck soo besloten is.

Hem wierdt voorder ghevraeght op wat manieren sy sulcks in 't werck stellen souden? Antwoorde/ een Jacht ghekomen zijnde/ souden sy den Boot aen landt laten komen; ende dan 't boots-volck droncken gemaeckt hebben/ om haer dies te lichter doodt te konnen slaen/en souden soo ongetwijffelt 't Jacht vermeestert hebben; daer op begeerende des Compagnies Juweelen te sien/ om te waerdeeren wat yder sijn portie daer van soude bedragen; die Ieronymus Cornelisz haer geopent ende laten sien heeft.

Jeronymus Cornelisz, ende Ian Heyndricksz Soldaet/ op gisteren den 18. September/ te samen in de Back van 't Jacht Sardam ghesloten sittende; ende Ian Willemsz van Dort Bootsman op den back boven haer hooft legghende/ heeft ghehoort dat Ieronymus Cornelisz aen Ian Heyndricksz Soldaet vraeghde waerom hy op den 17. des morghens/ als sy teghens hun-lieden slaeghs waren/ het schuytjen niet gekregen hadden? en waerom de musquetten niet afgegaen waren? ofte dat het kruyt nat was? daer Ian Heyndricksz op antwoorde/ hadden wy met een musquet teffens gheschoten/ wy souden 't voorseecker ghehadt hebben/ maer 't kruyt brande dry en vier reyse op de pan af; Waer op Jeronymus seyde/haddy listigheyt gebruyckt/ ghy soudet op 't water wel ghekreghen hebben/ en dan souden wy klaer gheweest zijn. Dit met Ieronymus ende Jan Heyndricksz geconfronteert hebbende/ bekennen 't selbige alsoo gepasseert te zijn.

Op heden den 19. September op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof.

Ieronymus Cornelisz gebonden eñ ter torture bereydt wesende/ versocht opschortinge; belovende de waerheydt te segghen van 't gene hy wiste: daer op is hem van den Commandeur af-ghevraeght/ waerom hy Schipper Adriaen Iacobsz tot 't af-loopen van 't Schip Batavia geraden had? Ontkenden 't selbige; jae dat hy daer niet van geweten heeft: maer wilde wel de beginselen van sijn onbehoorlijck leven in langhe verhalen. Namentlijck doen wy uyt de Sierra-lionis t'zeyl gegaen waren/ soo bemerckte hy dat de Schipper met Lucretia groote familiariteyt gemaeckt hadd'; waer over hy hem bestraffende ghevraeght heeft/ wat hy met dat Vrouw-mensch in den sin had?

had? daer den Schipper op antwoorde / om datse blanck is / en dat hyse tot sijn wil begeerde te versoecken / ende met goudt ofte anders daer toe soecken te verwillighen. Een wijl naer desen tijdt heeft hy Ieronymus voorsz / den Schipper weder afghevraeght / waerom hy nu met Lucretia soo familiaer niet en was? maer met Swaentje op nieuws begon geck te worden? daer op hy antwoorde / van de Kocks vrouw verstaen te hebben dat het een Hoer was; ten anderen dat Swaentje behaghen hadde / om met haer te discoureeren / ende tijdtkortinge te hebben. Aen de Caep gekomen wesende / ende den Commandeur aen landt ghegaen zijnde / is Ieronymus Corneliſz in de Cajuyt gekomen / ende 't huysjen onversiens in de Galerye open doende / bevondt den Schipper ende Swaentje malkanderen vleeschelijck te bekennen / deshalven hy wech-gaende de deur toesloot: twee dagen daer naer is den Commandeur weder te lande gevaren / om landewaerts in beesten te soecken; daer op is den Schipper mede afgevaren / hem Ieronymus ende Swaentje mede te lande nemende / gingen soo tot den avondt toe playsieren / als wanneer naer 't Jacht Assendelft voeren / alwaer den Schipper hem seer moetwilligh aenstelde; alsoo des nachts naer 't Schip Buren varende / daer hy 't noch slimmer maeckte / ter middernacht weder t' Scheep komende. Des anderen daeghs 's morgens van den Commandeur in de Galerye gheroepen zijnde / berispte hem over de bedrevene trotse moetwil / en voornamentlijck dat hy Ieronymus ende Swaentje sonder consent mede te lande ghenomen had / seggende nevens veel andere goede vermaninghen / dat soo hy van sijne onbehoorlijcke procedueren niet af en liet / dat gehouden soude zijn daer in te versien. Den Schipper weder boven komende / seyde tegen Ieronymus: By Godt, dat de Schepen daer niet en laghen, ick soude hem soo dicht af-smeeren, dat hy in acht ofte vierthien daghen uyt sijn koy niet soude konnen komen; maer ick sweer, dat soo haest wy van hier t'seyl gaen, dat ick wel haest van de Schepen sal wesen, ende dan sal ick mijn eyghen meester konnen zijn: daer op Ieronymus seyde / hoe soudet ghy dat konnen doen? de Stierluyden hebben mede de wacht: daer hy op antwoorde; niet met allen / ick sal 't op mijn wacht wel klaren; want ick hebbe quaden puf op den Opper-stierman / ende veel minder tot mijn Swager / datse tot mijn voornemen souden willen verstaen.

Den Commandeur hem vorder afvragende / wanneer den raedt om 't Schip af te loopen beslooten was? (alsoo sulcks weten wilde) ontkende daer yets af te weten. Verhalven weder ter torture

1629. Septemb.

1629. bereyt zijnde/ ende een weynigh water gegoten hebbende/ beloofde
Septemb. te gehoorsamen / ende te seggen wat hem bekent was: namentlijcke dat hy de eerste reyse gehoort had van 't Schip Batavia af te loopen op dien dagh/ als 't selvige verongeluckt is / ende dat publijckelijcke uyt den mont van eenen Rijckert Woutersz, ten tijde als den Commandeur ende Schipper met de Sloep naer 't vaste land voeren; dat soo 't Schip niet gebleven was / sy 't selvige in korten tijdt souden afgeloopen/ ende den Commandeur met alle het volck/ uytgesondert hondert twintigh persoonen over boort ghesmeten hebben; en waren maer wachtende op een goede geleghentheydt / die haer docht best te wesen soo wanneer den Commandeur besigh soude wesen met het volck in de Boepen te setten/ die aen Lucretia handadigh geweest waren/ ende souden dan voor eerst met 't Schip naer Madagascar ofte S. Helena loopen. Verklaerde mede 't selvighe uyt den mont van Coenraet van Huyssen ghehoort te hebben; ende wanneer de voorsz persoonen ghestraft / ofte in de Boepen ghesett wierden / dat hy van de eerste wesen soude / om met een sabel in de Cajuyt te springen / ende den Commandeur over boort te werpen. Andermael hem afgevraeght zijnde/ of hy van sulcks geen kennisse hadde/ eer het Schip verongeluckte? antwoorde/ neen. Wes belast wiert met de torture voort te varen; so heeft wederom gebeden om eenige van sijne beschuldenaers te hooren; dat hem vergunt is.

Jan Hendricksz Soldaet geroepen/ ende afghevraeght zijnde of hy mede een van de conspirateurs in 't af-loopen van 't Schip soude geweest hebben? antwoorde van de conspiratie niet te weten/ noch t'scheep daer van geweten hadd'; maer dat hy naer dat 't gebleven was/ van diversche persoonen (nu doodt zijnde) gehoort hadd'/ dat den Schipper; Ieronymus; den Hooghboots-man Rijckert Woutersz; Allert Iansz van Assendelft; Cornelis Iansz van Haerlem / alias Boontjen; Gijsbert van Welderen; Coenraet van Huyssen, met noch thien ofte twaelf anderen/ 't selvige souden begonnen hebben; van meeninge zijnde het Soldaten gat toe te spijckeren/ tot dat sy haer wil van 't Schip souden hebben; ende dat Allert Iansz van Assendelft / voorseecker een van de complicen was.

Allert Iansz van Assendelft geroepen zijnde / is vry ende liber geexamineert / in wat manieren sy het Schip Batavia af-loopen wilden / ende wie haer daer toe gebracht hadd? heeft geantwoort / dat hy daer niet van en wist; maer dat van Ieronymus aen landt wel had hooren seggen / dat sy tot sulcks ghesint waren/ daer toe reets een

een partyp volcks haer Sabels in de koyen hadden legghen; niet voorders willende bekennen. 1629. Septemb.

Des ter Torture gestelt zijnde; persisteerde daer niet van gheweten te hebben.

Het pijnighen begonnen zijnde/ bidt om los ghelaten te worden/ wilde de waerheyt verklaren. Seydt dat Ieronymus op 't Schip by hem ghekomen is/ hem aendienende ofte mede handadigh wesen wilde 't selvige af te loopen/ maer dat jae nochte neen geantwoordt hadd'. Wat meerder water ter torture ghegooten zijnde/ bekende/ dat den Hoogh-bootsman Iacob Pietersz Steenhouwer en hy/ met meer anderen daer toe Sabels in de kop hadden leggen. Voorder gedreyght zijnde/ bekende den Schipper den aenboerder te wesen/ maer thien ofte twalef sterck zijnde/ en dat het des nachts soude geschiet zijn/ gesint wesende het kot toe te spijckeren/ om te lichter 't Schip te vermeesteren.

Ieronymus Cornelisz weder in de Tente gebracht/ ende ter torture ghebonden zijnde/ alsoo gheen rechte gront der waerheyt uyt hem trecken konden; en hem af-ghevraeght zijnde/ ofte hy Allert Iansz van Assendelft daer toe niet versocht hadd? Bekende; Jae/ maer dat den Schipper hem sulcks belast/ ende hy van hem verleydt was. Voorders is hem afghevraeght/ waerom den Schipper op den Commandeur soo verbittert was? Seyde sulcks niet te weten/ verwondert zijnde dat hy Commandeur so veel van den Schipper hiel ende verdroegh; maer dat den Schipper hem wel geseydt heeft/ dat hy den haet op den Commandeur in Suratta ghenomen had/ naer 't Vaderlandt varende/ als hy hem op een avondt met woorden vergrepen hadd; waerom hem den Commandeur Grijp ende Wollebrant Geleynsz Opper-koopman bestraft hadden/ seggende sulcks den rechten wech niet te wesen/ om met vrede in 't Vaderlandt te komen; en behoorden den Commandeur soo niet te bejeghenen/ ofte ten minsten om harent wille wat te dissimuleeren. Daer op hy den Schipper voor-gehouden had soo 't door haet gheschiede/ of 't niet beter geweest was den Commandeur secretelijcke over boort te smijten/ dan souden sy haer Heeren Meesteren soo veel schade niet gedaen/ en soo veel onnoosele arme sielen vermoort hebben? daer den Schipper op soude geantwoordt hebben/ sulcx niet alleen om den Commandeurs haet te wesen/ maer oock tot haer aller besten/ vermits in Indien voor de maets weynigh profijt meer te doen is/ hy wilde met 't selvige Schip noch wat wonders

1629. Septemb.

ders uyt-rechten. Hem van Jeronymus wyders gevraeght zijnde/of daer gheen perijckel in geleghen was / en of hy 't selvige wel soude konnen uyt-voeren? daer de Schipper op soude geantwoordt hebben / laet daer mijn mede omspringhen / ick sal 't wel beschicken, want van mijn Neef den Schie-man ben ick wel verseeckert; maer op mijn Swager den Onder-stierman / als mede den Opper-stierman heb ick weynigh vertrouwen. Jeronymus voorder ge-examineert zijnde / wierdt hem gevraeght wanneer sy desen aenslagh in 't werck souden gestelt hebben? antwoorde / soo wanneer den Commandeur 't volck weghens 't feyt van Lucretia in de Boeyen soude gheset hebben. Hem weder ghevraeght zijnde / of de Compagnie ende den Commandeur sulcks aen hem verdient hadden? seyde / neen / maer dat meer eer ende deught genooten heeft als waerdigh was; dan den Schipper had hem tot sulcks ghebracht / hem veel rijckdommen voor oogen stellende; daer by voegende/ ick ben doch voor den Duyvel/ kom ick in Indien/ soo moet ick doch tot schande komen.

Naer voorder examinatie wierdt hem weder ghevraeght / waerom hy onder 't volck uyt-ghestropdt had / dat den Commandeur hem in't af-scheyden van't Schip soude belast hebben / dat hy het ghetal van 't gheberghde volck op veertigh koppen soude soecken te brenghen? ontkende sulcken last van den Commandeur ontfangen te hebben; maer dat David van Zeevanck noodigh ghevonden had sulcks 't volck wijs te maecken.

Bekende mede dat hy; David van Zeevanck ende Lucas Gillisz t'samen geresolveert hadden /'t eerste Jacht dat tot haerder verlossinghe komen soude / af te loopen / om daer mede naer Spanien ofte daer ontrent te seylen; want sy alle te samen niet en twijffelden ende voor seecker hielden / dat den Schipper / den Commandeur uyt den Boot overboort in Zee soude gesmeten hebben / en dat hy met de Boot naer Malacca was gheloopen / om daer een Jacht te bekomen / om 't volck ende 't geldt te halen; ofte soo hy hem op Batavia dorste begeven / soo twijffelde niet ofte den E. Heer Generael soude niet naer-laten hem een Jacht te verleenen / om 't Schip en volck op te soecken / ende dat zijnde soo warense klaer.

Noch gevraegt zijnde waerom hy Mr. Frans Jansz van Hoorn Opper-barbier kortelijcks hadde laten doodt-slaen? antwoorde; om dat hy David van Zeevanck in de wegh was / ende dat niet recht nae

haer

haer humeuren ende pijpen dansen wilde / soo dat weynigh ver- 1629.
trouwen op hem stellen konden. Septemb.

Afghevraeght zijnde / welcke de ontschuldighsten ende onnooselsten onder haer waren ? seyde ; Iaques Pelman ; Ieuriaen Iansz van Bremen Bootsghesellen ; Reynert Hendricksz van Barck-loft Botelier / Abraham Iansz van Operen / Bosschieter ; Teuwis Iansz van Amsterdam Timmerman ende Ian Willemsz Selijns van Amsterdam kupper. Verklaerde mede dat den Raedt in dese vier naervolgende persoonen bestont / als hy Ieronymus Cornelisz ; Coenraet van Huyssen ; David van Zeevanck ende Iacob Pietersz Steen-houwer ; en alsser onder haer besloten wiert wie men dootslaen ende van kant helpen soudē / sulcks wierdt datelijck uytghevoert. En om wijders alle misvertrouwen onder den anderen wech te nemen / hebben den eedt van getrouwigheydt t'samen gesvooren ; en dat wie daer in begrepen / en sulcks geteeckent had / 't leven soude gespaert werden : gelijck 't selvighe by eenighe acten hier vooren Pag. 17. geinsereert te lesen is.

Voorder examinatie gedaen op den 22. September 1629. op 't Eylandt Bataviaes kerck-hof.

Ieronymus Cornelisz wederom voorghestelt zijnde / is hem af-ghevraeght of hy in 't af-loopen van 't Schip Batavia gheconsenteert heeft / ende of hy van den Schipper daer toe ghebracht is ? seyde daer gheen raedt toe ghegheven te hebben / maer dat de Schipper hem daer toe gepersuadeert had. Hem noch gevraeght zijnde of 'er een Jacht ghekomen had / of sy 't selvige in haer vermooghen zijnde / ghewisselijck af-ghelоopen souden hebben ? bekende jae / soo wanneer het ander volck op het Eylandt hadden konnen vermeesteren / daer sy dagelijckx haer beste om deden / wel vermoedende dat sy het komende Jacht souden waerschouwen. Bekende mede ter presentie van Jan Hendricksz, soo wanneer Nicolaes Winckel-haeck ; Paulus Barentsz, Bessel Jansz van Herderwijck ende Claes Harmansz van Maeghdenburgh uyt het water / daer syse meenden doodt te slaen / ontrent den Tent van Ieronymus quam vluchten ; dat hy aen Ian Heyndricksz belaste / segghende gaet en slaetse doodt / ghelijck hy sulcks oock dede.

Dat mede (soo wanneer des Predicants volck vermoort wiert /) geseydt heeft den Domine salder oock niet langhe wesen. Noch soo wanneer de siecken vermoort wierden / hy Ieronymus Cornelisz, nevens

1629. vens Gijsbert van Welderen ende Coenraedt van Huyssen, Andries de Vries
Septemb. genomen hebben / hem aen alle de siecken haer hutjens brenghende t'samen elf in 't getal zijnde / ghebiedende haer den hals af te snijden / 't welck hy volvoert ende gedaen heeft.

Mede soo wanneer Cornelis Pietersz van Uytrecht / Heyndrick Claesz Onder-timmerman den hals afsnede / soo is 't selvige in tegenwoordigheydt van Ieronymus geschiedt.

Wordt mede in sijn presentie van Allert Iansz van Assendelft beschuldight / dat soo wanneer hy hem belaste Andries de Bruyn, Iongen; den hals af te snijden / dat hy hem om vogeltjens te vangen uyt-sondt / en dito Assendelft hem volghende het feyt volbracht wierdt.

Aen hem Ieronymus Cornelisz dese boven-gheschreven examinatie ende bekentenisse voor-ghelesen zijnde / is hem af-gevraeght of die niet waerachtigh / ende alles sich soo toe-ghedragen had? bekende 't selvighe (vry / liber ende buyten torture) alsoo gheschiedt te zijn.

Ieronymus Cornelisz present zijnde in de examinatie van Lenaert Michielsz Adelborst / bekent vry-willigh / sonder torture / van hem Ieronymus Cornelisz, nevens David van Zeevanck ende Matthijs Bayer met een vlot nae 't verraders Eylandt gesonden te zijn / om aldaer Andries Liebent; Hendrick Iansz van Oldenburgh (alias Masken) Thomas Wechel van Coppenhagen Bootsgesel / ende Ian Cornelisz Amesvoort, te gaen verdrencken / dat sulcks tot effecte gebracht is / behalven dat Andries Liebent van hem Lenaert Michielsz verbeden is. Ieronymus bekent dit waerachtigh te zijn.

Noch bekent hy / dat Lenaert Michielsz voorsz / nevens Cornelis Pietersz van Uytrecht; Hans Iacobsz, Ian Hendricksz ende Mr. Frans de Barbier / uyt haer tenten heeft laten halen / haer belastende nevens David van Zeevanck ende Coenraedt van Huyssen, met het Schuytjen naer 't Robben Eylandt te varen / om daer alle de op-zijnde menschen te vermoorden / dat sy ghedaen hebben / behalven seventhien persoonen die by leven gelaten wierden.

Oock heeft hy eronymus Lenaert Michielsz; Ian Hendricksz ende Rutgert Fredericksz in sijn tente geroepen / haer sabels ghevende om Andries de Vries Assistent doodt te slaen; dat sy volvoert hebben.

Wijders bekent hy als voorgenomen had des Predicants huysgesin te vermoorden; dat als doen ter tijdt eenighe spijse aen Coenraedt van Huyssen behandight heeft; seggende dat hy den Predicant / sijn

ſijn Dochter ende hem Jeronymus daer op nooden ſoude; dat wijders 1629.
des naermiddags by hem heeft doen komen Lenaert Michielſz; Iacob Septemb.
Pieterſz; Ian Hendrickſz; Wouter Loos; Andries Ionas ende Andries Liebent; haer aenſeggende / als hy des avondts in de tente van Coenraedt van Huyſſen ten eten weſen ſoude / dat alſdan het huyſgheſin van den Predicant ſouden doodtſlaen; 't welcke oock alſoo volvoert is.

Bekent mede dat hy Lenaert Michielſz voorſz; met Luycas Ieliſz ende Ian Hendrickſz des nachts den 12. Julii uyt haer tenten heeft laten halen / belaſtende datſe ſouden gaen ende ſnijden Paſſchier van den Enden Boſſchieter / als mede Iacob Heyndrickſz Timmerman ende noch eenen ſiecken jonghen den hals af; dat ſy oock ghedaen hebben.

Dat hy op den 6. Augusti des morgens in de tent van David Zeevanck ſtont/ roepende Ian Hendrickſz, hem ſijn Ponjaert (die hy dagelijcks by hem droegh) gevende; ſegghende/ gaet ſteeckt Stoffel Stoffelſz (die luyen fiel die daer ſtaet en werckt of hem de lendenen ghebroocken waren) het herte af: 't welck Ian Heyndrickſz ſoo dede.

Oock bekent hy op den 16. Augusti ſijn ſabel aen Ian van Bommel gegeven te hebben/ ſeggende/ gaet beproeft of die ſcherp genoegh is/ ſlaet Coen Aldertſz van Ilpendam Hoop-looper den kop daer mede af; doch Ian van Bommel daer te licht toe zijnde / heeft Matthijs Beyer hem in Ieronymus preſentie den kop afgeſlagen.

Bekent eyndelijck mede/ al-hoe-wel hy een getrouwt man was; dat echter Lucretia Ians Huyſvrouw van Boudewijn vander Mijlen in ſijn tente genomen heeft/ haer tegens haer danck den tijdt van twee maenden voor ſijn by-ſit / nevens vleeſchelijcke converſatie ghebruyckende.

Op den 24. September.

Ieronymus Corneliſz teghenwoordigh zijnde in de examinatie van Rogier Decker, van Haerlem / geweſene Cajuyt-wachter op 't verongheluckte Schip Batavia; bekent dat hy Rogier Decker voorſz op den 25. Julii in ſijn tente geroepen heeft / hem een beecker wijn te drincken gevende / als mede ſijne Ponjaert/ ſeggende/ gaet buyten/ ſtoot die Hendrick Ianſz van Purmerent in 't herte; welcke laſt Rogier voorſz oock naer gekomen is.

Op den 28. dito.

Alſoo Lucas Ieliſz uyt den Haghe / Adelborſt / op de boven-ver-

1629. haelde bekentenisse van Ieronymus Corneliſz mede by den moort van
Septemb. Paſſchier van den Enden ſoude gheweeſt zijn; Soo bekent hy ter preſentie van Ieronymus, dat hem nevens Lenaert Michielſz ende Ian Hendrickſz, door ordre van Ieronymus voor-noemt van David van Zeevanck belaſt wierdt Paſſchier van den Enden Boſſchieter ende Iacob Heyndrickſz Timmerman te vermoorden; ontrent de tente komende is Ian Heyndrickſz ingeſprongen ende heeft Paſſchier voorſz den keel afgeſteecken; doch Iacob Heyndrickſz wierdt belaſt in ſijn tente te blijven. Doen ginck David van Zeevanck by Ieronymus, ſeggende Iacob Heyndrickſz is een goet Timmerman/ laet hem blijven leven; daer Ieronymus op antwoorde / 't is maer een draper ende half-manck / hy ſoude ſchier ofte morghen klappen / hy moet mede voort. Tot beveſtinghe dat ſulcks waerachtigh is / hebben Lenaert Michielſz ende Ian Heyndrickſz (ten dien eynde daer mede by-geroepen zijnde) ſulcks op haer zielen ſaligheydt verklaert; ſegghende mede daer den doodt op te willen ſterven. Dan Ieronymus ontkent ſulcks / ſeggende dat het geloogen is; als mede alle het gene hy voor deſen ende tot noch toe bekent heeft; als door dreyginghe van torture hem ſulcks af-geperſt zijnde.

Deſhalven om ſijn groote ongheſtadigheydt / ende variable bekenteniſſen / practiſeerende ſiniſtre middelen (al-hoe-wel in ſijn tegenwoordigheyt van alle menſchen beſchuldight ende overtuyght is) die alle leugenachtigh te maecken. Soo hebben wy hem als noch / ende dat voor de laetſte mael / weder met de torture gedreygt; ende af-ghevraeght waerom hy de ſpot met ons drijft / alſoo alles goetwilligh tot diverſche reyſen voor deſen ſonder pijnighen vertelt ende beleden heeft; ſoo den oorſpronck ende circumſtantie wegens 't af-loopen des Schips Batavia, als de nae-gepaſſeerde grouwelen; ſoo verklaert hy weder / alles wat hy beleden ende bekent heeft / alſo geſchiet ende waerachtig te zijn / maer dat alles wat hy doet is om verlangeniſſe / op hope datſe hem op Batavia ſoude brengen / begeerigh zijnde ſijn Vrouw noch eens te moghen ſpreecken; wel wetende quaets genoegh ghedaen te hebben / daer hy geen genaden over verſoeckt. Ian Hendrickſz ende Allert Ianſz van Aſſendelft hebben goetwilligh ſonder vragen aenghedient / als dat Ieronymus Corneliſz haer op een avondt ten eten genoodt had / en onder andere propooſten vertelt; dat ſoo het Schip niet verongeluckt had / 't ſelvighe eenighe dagen daer naer ſouden af-geloopen hebben; de principaelſte van deſen aenſlagh zijnde, den Schipper; hy Ieronymus

mus

mus Cornelisz; den Hoogh-bootsman; Coenraedt van Huyssen ende meer anderen / tot welcken eynde sy het Soldaten-gat toegespijckert souden hebben: dit in presentie geconfronteert zijnde / is soo waerachtigh bevonden. 1629. Septemb.

Op dato des achtermiddaghs heeft den Commandeur dese examinatie ende bekenteniſſe in 't openbaer voor alle menschen die op 't Eylandt waren / in teghenwoordigheydt van Ieronymus Cornelisz voorgelesen / hem af-vragende sulcks niet waerachtigh te zijn? daer hy op antwoorde daer yets in te staē / soo van Allert Iansz van Assendelft; Ian Hendricksz als anderen / die hem t'onrecht beschuldighden. Derhalven heeft den Commandeur ander-mael op de gevangenen (die daer present waren) voor Godt geprotesteert / soo sy Ieronymus Cornelisz in minstē met yets beswaerden / dat sulcx voor den Goddelijcke rechter-stoel ten uytersten daghe souden hebben te verantwoorden. Daer de gevanghenen eendrachtelijck op spraecken ende riepen / hem in 't minste niet beswaert te hebben / ofte wilden 't selvige op haer zielen salighеydt nemen / daer op sterven / ten uytersten daghe verantwoorden. Des den Commandeur Ieronymus andermael aengesprooken heeft; hem vragende waerom hy den spot door sijn onverduldighe vertwijffelheden met den Raedt was drijvende / 't eene uur de waerheydt seggende / 't ander uur sulcks weder ontkennende? daer hy eyndelijck op antwoorde sulcks gedaen te hebben om sijn leven te verlanghen; doch dat hy quaet ghenoegh gedaen heeft / ende de straffe niet ontgaen konde.

Volght noch seeckere getuygeniſſe / ten laste van Jeronymus Cornelisz voornoemt verleent.

WY onderschrevene Weybbe Hayes van Winschoten Sergeant; Claes Iansz 't Hooft uyt Ditmartsen / Trompetter; Allert Iansz Corporael ende Jan Kastensen van Conninge / Bosschieter / attesteren ende getuygen op onse mannen waerheydt / met onse oogen gesien ende nuchtere ooren ghehoort te hebben / op heden den 2. October 1629 / dat Lucretia Jans Weduwe van Boudewijn van der Mijlen een uur te voren dat Ieronymus Cornelisz door Justitie (wegen sijn over-groote misdaden) van 't leven ter doot soude gebraght werden; haer tegens den voorsz Ieronymus seer beklaegende van de sonden die hy met haer / tegens hare wille / ende daer toe gedwongen zijnde / gedaen hadde; waer op Ieronymus seyde; het is waer / ghy

1629. October. hebt'er geen schult toe / want ghy hebt wel twaelf dagen by mijn in de tente geweest / eer mijn wille van u krijgen konde: segghende voorts / dat hy't op 't laetste tegens David van Zeevanck klaeghde / dat tot sijn voornemen met goetheydt ofte quaedtheydt niet konde gheraecken. Des Zeevanck antwoorde ; weet ghy daer gheen raedt toe? dat sal ick haer wel haest doen doen; waer over Zeevanck in de tente quam / en seyde teghens Lucretia ; ick hoore klachten over u; waerom seyde sy? om dat ghy den Commandeur met goetheydt sijn wille niet en doet; maer ghy moet nu kiesen ofte deylen / de wegh van Wybrecht Claes te gaen / ofte te doen 't ghene daerom wy de wijven ghehouden hebben: alsoo heeft het Lucretia door 't voorsz dreyghen dien dagh moeten consenteeren / ende heeft soo den tijdt van 2 maenden sijn vleeschelijcke wille met haer gedaen. In teecken der waerheydt (dat dit boven-schreven aldus waerachtelijcke van woort tot woorde uyt den mont van Ieronymus Cornelisz gehoort hebben / ende ter presentie van meer andere gheschiedt) hebben dit met onse gewoonlijcke hant-teeckenen onderteeckent. Derhalven zijn bereydt tot allen tijden (daer toe versocht zijn) sulcks met eede te bevestighen. Actum op 't Eylandt genaemt Bataviaes Kerckhof, ontrent het wrack van 't veronghelucht Schip Batavia. Datum ut supra,

VER-

VERBAEL
Ende
Historisch verhael van't ge-

ne des Vereenighde Nederlandtsche Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnies Dienaers / onder de directie van JEREMIAS van VLIET, in de Jaren 1636. ende 1637. by den Koningh van Siam in de Stadt Judia wedervaren is. Vervatende de absolute regeeringe ende strenghe Wetten der Siammers. Gelijck sulcks by den selvigen J. v. Vliet beschreven ende herwaerts over-gesonden is.

IN den Jare 1636 / den 10 December is den Onder-koopman Reynier van Tsum met mijn consent/neffens d'Assistenten Isaac Moerdijck, Jooft Laurentsz, Jan Hart, Guiliaem uyt den Hove, Harman van Tetrode, Dirck van der Veen, Daniel Jacobsz Blijswijck, Jacob Woutersz Barbier; Item den Bottelier Gerrit Gerritsz, een blancke Jonghen ende twee Swarten met een Praeuw uytghevaren / om de schoonheydt der Rijs-velden te beoogen / ende voorts weynigh vermaeck te nemen; door dien in ettelijcke maenden noch op hooghe noch gemeene daghen hier geen rust ghe weest/ en dit nu een ledighe dagh was / dat in Compagnies dienst niet te verletten is: maer desen dagh van vrolijckheydt / is door de moetwil ofte wulpsche onbedachtheydt van d'Assistenten Iooft Laurentsz ende Daniel Iacobsz, item 't onvoorsichtigh beleydt van 't voorder geselschap (Godt betert) soo droeffelijck ghe-eyndight / dat sy-lieden alle in doodts gevaer / ende wy met die in de Logie bleven in perijckel / ten minsten in groote droefheydt geraeckten/ gelijck uyt 't gevolgh blijcken sal.

1636. Decemb.

Na dat dese genoemde persoonen aen Boeretiet (een der drie hooft-Tempelen/die om/ofte in de Stadt zijn) gelegen tegen over 't Prin-cen-hof / aen de andere zijde der Reviere / te landewaerts inne / met vermaeck wat gegeten / ende haer met dranck weynigh verbrolijckt hadden/zijn sy alle weder in de Praeuw gegaen/ met voornemen om vroegh nae de Logie te keeren; doch zijn Ioost Laurentsz ende Daniel Jacobsz (die dronncken waren) daer buyten ghebleven / willende (door dien 't een goede wandel-wegh was) te lande gaen tot aen de groote Reviere; dat haer d'anderen (niet quaets vermoedende) niet belet-ten : maer voornoemde Ioost ende Daniel hebben haer (naer de getuy-genisse der Siammers) op wegh zijnde / teghen yeder die hun in 't ghe-moet quamen / ofte die sy passeerden seer moetwilligh ende wreve-ligh aengestelt / met eenige te schelden / anderen te slaen / in sommi-ghen hun huysen met onmin te loopen / 't yser daer uyt te halen/ &c. eyndelijcke quamen ontrent de Reviere daer de Dienaers van de Prince saten / te weten de Praeuw-hoeders ende gheschilderde ar-men/ die sy-lieden sonder aensien oock aenranden/ doch des Princen Slaven namen de vlucht / maer siende dat niet als twee dronncken Hollanders waren/ hernamen de moedt/ grepen Daniel, brachten hem naer 't Princen-hof/ende Ioost liep als dul door 't water/ &c. 't ander ghefelschap quamen met haer Praeuw achter aen / ende van gheen quaet wetende/ wierden eyndelijck door sekere Peguse Vrouw geroe-pen/ dat haer mede-gesellen in noodt waren/ maer ontrent de plaet-se daer 't gevecht ghewneest was komende/ vonden niemandt; eynde-lijck quam Ioost als swemmende / zijnde soo vermoeyt dat sy van hem geen bescheydt konden krijgen/ daer na sagen dat Daniel gegre-pen was ende wech-gevoert wierdt/ sonder dat wisten van wien ge-vat was / ofte waer gebracht wierdt / waer over sy onbedachtelijck resolveerden/ de Siammers (die Daniel gevat hadden) te volgen/ om de sekerheydt des inbrulades te verstaen/ ende hoewel sy siende dat Da-niel naer 't Hof gevoert wierdt / hebben efter gevolght / ende is den Onder-koopman Reynier aen landt getreden / om met de Siammers in 't minne te spreecken / maer eer hy ofte yemandt ghehoor konden krijgen / wierpen de Siammers van de Stadts-mueren soo vreesselijc-ke met steenen / dat de onsen naer de Praeuw mosten/ meenende we-der wech te varen : Interim hebben de Siammers den Prince aenge-dragen / dat de Hollanders met een wel-gemande Praeuw ende gear-meert / ontrent de poorten sijns Hofs ghevecht tegens sijn volck aen-vingen; sijn Hoogheydt een Sabel in de handt grijpende/ vraeghde/ in wat

in wat manieren komen sy/ is haer Capiteyn oock daer / en komen 1636.
sy-lieden eyndelijck hier om mijn Hof te bevechten ? daer d'aendra- Decemb.
gers op antwoorden / niet te weten van den Capiteyn / maer dese
seyden sy hebben aen de andere zijde van de Revière / ontrent Boere-
tiet spelen geweest / eenige van de haren hebben veel moetwillighe-
den tegen sijn Hoogheydts dienaers bedreven/ waer over een van de
Nederlanders gegrepen / ende hier gebracht is ; 't kan wel zijn (seyde
sijn Hoogheydt) datse alle beschoncken zijn / ende komen om haer
metgesel te verlossen ; gaet grijptse aen / maer quetst nocht en doodt
niemandt ; men salse gebonden tot Berckelang brenghen / ende haer
Capiteyn doen weten / hoe onredelijck sijn volck aen-gaet ; op dit
gebodt quamen datelijck veel Praeuwen om d'onse te vermeesteren/
sloegen met Pangaepen / bloote Houwers / &c. als of syse alle had-
den willen vernielen; d'onsen die sonder geweer/ ende op sulcks niet
denckende waren / deden geen resistentie / soo dat alle seer ghequest
aen-gegrepen / gheplondert ende gebonden tot Berckelang ghebracht
wierden. Ontrent den avondt verstonden wy in de Logie uyt eeni-
ge geruchten/dat d'onse met de Prins sijn slaven in gevecht geweest/
ende eenige Nederlanders gegrepen waren / hoe-wel wy dese tijdinge
(door dien sy-lieden met 't vallen van den avondt niet t' huys qua-
men) mosten ghelooven ; konden echter niet goet vinden dat ick ofte
eenige Nederlanders derrewaerts souden gaen / op dat d'onschuldig-
ste met haer niet in gelijck gevaer soude geraecken ; de Revier was
oock als ghesloten / soo dat niet een Praeuwken op ofte neder voer ;
eyndelijck vondt met Sr. Verwer goet / dat wy Ian Iaclijns (zijnde een
Mestice/ geboortigh in Paliacatta) die goet Siams spreeckt/ nevens een
a twee onser Siamse dienaers met een kleyn Praeuwken ontrent
't Hof van den Prins souden senden/ om 't gepasseerde te vernemen;
voornoemde Iaclijn ontrent 't Hof komende / bevondt dat aldaer
stercke wacht ghehouden / ende niemandt op ofte neder te varen toe-
gelaten wierdt / wierdt van des Princen volck mede aen-gegrepen /
in 't Hof scherp/doch bedecktelijck ondervraeght/maer gheen schult
in hem vindende / lieten hem met de sijnen weder varen / maer is
door dese ophoudinge naer midder-nacht eerst t' huys gekomen.

Ontrent middernacht deedt den Berckelang door den tolck Omon
Wytsit Bassa ende Olong Phit Perap ons 't ghepasseerde in substantie
weten/ ende was conforme haer voorgeven als volght. Dat de Ne- ,,
derlanders die op heden met een Praeuw uyt spelen aen den Tempel ,,
Boeretiet geweest / aldaer tegens wil der Geestelijcken hadden wil- ,,
len

1636. „ len haer rust-plaets nemen / 't welcke by de Siammers (vermits dit
Decem. „ voor een heylighe plaetse ghehouden wierdt) seer qualijck ghedupdt
„ wierdt / doch dat eyndelijck door 't dreyghen ende hevigh aendrijven
„ der Papen met onmin van daer gescheyden zijn.

„ Dat eenighe Nederlanders op den wegh tusschen Boeretiet ende de
„ groote Reviere haer teghen verscheyde Siammers in seer ongebonde
„ wrevelige posture hadden gestelt / eyndelijcke des Princen Slaven
„ niet ghevierd / maer die met schelden / slaen / &c. aengedaen hadden /
„ waer over de selvigen van dito Slaven gegrepen / ende naer 't Prin-
„ cen-hof gevoert zijn geworden.

„ Dat de resteerende (vernemende dat eenigher hare mede-gesellen
„ gegrepen waren) in 't Princen-hof wilden dringen / om de gevange-
„ nen te ontsetten / waer mede sy-lieden sijn Hoogheydt ghevioleert
„ hebben / ende haer daedt oversulcks seer qualijck genomen wierdt.

„ Dat den Prins alle die aen 't Hof geweest zijn (conform de wetten
„ deses Landts) hadde mogen doen doodtslaen / maer dat sijn Hoog-
„ heydt sulcks ghelaten hadde ten respect der vaster vrundtschap / die
„ den Koninck sijn broeder met den Prince van Hollandt ende de E. E.
„ Hr. Generael lange onderhouden heeft / weshalven aen sijn Slaven
„ gelast hadde / dat sy niemandt quetsen noch misdoen / maer aengrij-
„ pen / tot Berckelang brengen / ende my dese acte kondt doen souden.

„ Dat de Nederlanders door den Prince sijn volck tot Berckelang
„ wierden gebracht / doch dat sijn Ed. haer alle doen los maecken / en-
„ de belast hadde datmen hun-lieden dien nacht in sijn Tuyn ofte
„ Speel-hof logieren ende wel tracteeren souden.

Ick antwoorde dat dese tijdinge my gantsch droevigh / ende haer doen seer qualijck geviel / belasten den Tolck sijn Ed. te bedancken voor 't faveur / dat haer alle doen ontbinden hadde / ende versocht dat sy-lieden desen nacht t'huys gesonden / ende soo 't mogelijcken was / alles voor den Koninck secreet gehouden mochte werden; dat ick de daedt op 't scherpste ondersoecken / de schuldige straffen / ende voort-aen sorgen / dat diergelijcke onheylen niet meer geschieden / soude: Dese antwoordt gheviel den Tolcken wel / beloofden alles op 't bequaemste sijn Ed. over te dragen; efter verklaerdē dat Berckelang dit feyt voor de Majest. niet konde verbergen / ende dat d'onse noodtsakelijck aldaer souden moeten vertoeven / tot dat sijn Ed. de Majest. daer over gesproken heeft / versekerdē ons dat sijn Ed. alles in haest ten goeden eynde brenghen soude / dewijle hy een vermogent Heer / groot vriendt der vremdelingen / insonderheydt der Nederlanders is.

Den 11,

Den 11. dito 's morghens voor 't rijsen van de Sonne gingh ick 1636.
tot Raadje Ebrehem Moors-koopman / die een van des Prins sijn Decemb.
Slaven/ ende vermogent vriendt in 't Hof is / declareerde hem 't ghepasseerde / ende beweeghde hem dat datelijck nae 't Hof gingh / om aen sijn Hoogheydt te versoecken dat 't gunt tusschen sijn Hoogheydts Slaven ende de Nederlanders voorgevallen was / by ons in 't minne ghedempt / de Nederlanders myn t'huys ghesonden / ende alles voor den Koninck versweghen mochte werden ; daer by voegende/ dat hy sijn Hoogheydt wel mochte verseeckeren ick alles op 't nauwste inquireren/ de schuldige straffen/ ende soodanigh handelen/ dat sijn Hoogheydt ende de Justitie voldoeninghe ghe schieden soude; alle 't welcke Raadje Ebrehem om te verrechten aengenomen heeft. Van daer gingh ick voort nae Oya Berckelang, met voornemen om ons volck met sachtigheydt ende beleefde bejegeninge uyt sijn Ed. handen te trecken ; ontrent Berckelangs huysinge ghekomen zijnde / verstondt dat sijn E. met 't rijsen der Sonne op sijn Baleye (om de onsen te examineeren) ghekomen / maer soo haest geseten was/ dat ontrent de honderdt Braspintados (van den Koninck gesonden) daer verscheenen / die d'onsen sonder respect ofte aensien aengegrepen / ghebonden/ ende naer 't Hof geleydt hadden / dat Berckelang, den Sabandaer ende Tolcken oock ghevolght waren ; waer uyt wy wel konden afmeten / dat de daedt van de onsen den Koninck hevigh aenghedraghen / sijne Majest. overmatigh vertoornt was / ende de onsen in doodts gevaer waren.

Ick sondt Alexander Pinieur Mestice (zijnde een van Berckelangs volck ende ons een sonderlingh vriendt) nae 't Hof / om sijn Ed. aen te dienen dat ick persoonelijck t'sijnen huyse gheweest was / om sijn Ed. favorable hulpe / ende de vryheydt onses volcks te versoecken : dat sijn Ed. in presente gelegentheydt der Nederlanders langh onderhouden vriendtschap met de Kroon van Siam geliefde te gedencken ; des Majesteyts onmatige toorn doch wilde versachten / ende in geval d'onsen misdaen hadden/ dat ick yeder na sijn qualiteyt ende misdaedt rechtveerdig straffen soude; waer met Alexander naer binnen gegaen is / beloofde alles nae onsen wille sijn Ed. beleefdelijck voor te dragen.

Interim ben ick ten huyse van 't Joucko Chineer (tegenwoordigh opper-Tonghsin) ghegaen / dat een oudt vriendt van de Nederlanders is / ende veel vermogende vrienden ten Hove heeft / verhaelde hem in 't breede 't geen wegen ons volck op gisteren avondt / den voorleden

1636. den nacht/ ende op heden verstaen hadde: 't Ioucko was van opinie/
Decemb. dat den Koninck (in toorn) alle de ghevanghene Nederlanders, ofte wel eenighe der selver soude doen sterven / hoe wel het hem te laet berouwen mochte; weshalven met den anderen goet vonden / dat hy datelijck ten hove soude gaen / om den Berckelang ende des Konincks Kamerlingh / ofte wel aen hun beyden uyt mijnen naem / ofte sich selven / 't volgende in minne aen te dienen / te weten:

„ Dat ick (ingeval uyt mijnen naem sprack) den voorleden nacht (uyt de Tolcken / door Berckelang aen my gesonden) verstaen hadde / hoe eenige Nederlanders haer vergrepen/ oversulcks in sijn huysinge gebonden gebracht / doch dat sijn E. deselvige favorabelijck ontbonden / wel doen tracteeren / ende goede hoope van op heden voor dagh weder in de Logie te senden gegeven hadde.

„ Dat ick (siende d'onse niet verscheenen) oversulcks voor 't rijsen der Sonne ten huyse van sijn Ed. verscheenen was / ende daer komende met leedt verstaen hadde / dat d'onse door de Braspintados strengelijck gebonden / ende schandelijck wech geleydt waren.

„ Dat des Konincks toorn om kleyne oorsaecke al te hevigh teghens de ghevanghene Nederlanders ontsteecken was / ingheval de Majest. haer-lieden door Berckelang (die de verrechter van aller vremdelinghen saecken is / in wiens handen sy oock waren) eerst doen examineeren / ende de schuldighste soo ghehandelt hadde / sonder mijn ergens in te kennen / (daer nochtans wegen de E. Hr. Generael als Hooft der Nederlanders in dit Rijcke ben) sulcks soude noch extreem genoegh geweest zijn.

„ Dat den Koninck tegens de gevangenen procedeerde / als of al veroordeelt / ende ter doodt verwesen / daer nochtans niet behoorlijcke ge-examineert waren; ende oversulcks uyt dese proceduren niet konde besluyten / als dat de onderhouden vruntschap met de Nederlantsche staet sijn Majest. langher niet aenghenaem is; want ingheval die eenighsins ge-estimeert wierdt / de Majest. soude de eere onser natie soo gantsch niet vertreden / ende om weynigh schults soo vele niet in doodts gevaer brengen.

„ Dat de gevangenen in sijn Majest. handt zijn/ ende hy Koninck van sijn Rijck zijnde / oock rechter van sijn eyghen wille is / oversulcks wel eenighe / jae haer ende ons alle van lijf ter doodt brenghen konde / dat wy onvermogent zijn sulcks tegen te staen / maer soo wy alle de straffe des doodts waerdigh waren / dat de Majest. om diversche respecten / als namentlijck de vaste lange onderhouden

1636. Decem.

den vrientschap met den Prince van Hollandt, ende de E. Hr. Generael op Batavia, sulcks echter nootsakelijck moste naer laten / maer sijn E. advijs daer over eerst behoorde te vorderen / ofte wel met sijn Majest. Vasalen nae Batavia senden / ghelijck sijn E. in't jaer 1632. zijnde nu 4 jaren de rebellighe Chineesche Vasalen des Konincks van Siam, met de Hr. Commandeur Antonio Caen aen de Majest. selfs gedaen heeft.

Dat den Koninck oock eenighsins geliefde te dencken wat hulpe ende faveur sijne Majesteyts onderdanen / van de Nederlanders buyten lants (erghens Siammers vindende) genieten: dat den Commissaris Schouten immer vier persoonen (by d'onse den roovers ontweldight) herrewaerts heeft gebracht: Item dat seecker Nederlantsch Capiteyn ghenaemt Adam vander Hoef des Majesteyts Schip / desen jare komende uyt Bengala, voor aen-val der Portugesen bevrydt / ontrent Tanassari tot in salvo gheleydt; behalven dat dito Capiteyn ses Siammers (die haer aen een Eylandt seer ellendigh beholpen) verlost / en aen Ockon Sisute Waanghsae (zijnde Anachoda op 't voornoemde Koninghs Schip) ter handt gestelt / ende dat dito Ockon de selve Siammers oock hier ghebracht / ende aen den voorigen Berckelangh gelevert heeft.

Dat in gheval nae behoorlijcke examen ende scherpe ondervraginge ter wederzijde / soo wel aen den Prins sijn Slaven / als de Nederlanders, d'onsen inexcusabel verklaert / ende strafbaer geoordeelt werden / de Majest. ten respecte onser natie sulcks door sijn handt niet gelieft te doen geschieden / maer dat sy alle mijn mogen toe komen / onder belofte dat ick de ghepleeghde acten scherp ondersoecken / de schuldighste elck nae sijn qualiteyt ende verdienste soo straffen / dat de Majest. genoegen / ende de Justitie voldoeninge geschieden sal.

Dat ingheval sijn Majest. in toorn verhardt blijft / naer gheen reden noch voorbidden luysteren / maer enckel hartneckigh voortvaren wil / sulcks in't minste geen comparatie hebben sal met de toeseggiinge van de vermeerderende vrundtschap met den Koninck van Hollandt ende de E. Hr. Generael / door sijne Majest. selfs aen den Commissaris Schouten ende my ter vergaderinghe van alle de grooten des Rijcks voor weynigh daghen soo promptelijck ende volmondigh ghedaen / en sulcks met sijne missiven aen sijn Excell. ende sijn E. bevestight is / maer dat sijne Majest. proceduren by de E. Hr. Generael niet wel ghenomen werden / ende voorseecker

1636. „ groote onlusten ende verwijderinge van vrundtschap verwecken sullen: Eyndelijck dat (gelijck meer geseydt hebbe) hy Koninck zijnde / nae sijn wel-gevallen konde handelen / maer dat ick verobligeert ben alles rechtveerdigh over te schrijven.

Decem.

Ick dede 't Ioucko alle de verhaelde poincten noteeren / ende induceerde hem / dat hy deselve aen Berckelangh ende den Camerlingh soude declareren/met sulcken aendacht / sedigheydt ende modestie / als het beloop van saecken / d'ontlastinge der ghevanghenen / ons wit ende desseyn soude moghen vereyschen / ernstelijck ofte flaeuwelijck 't selve urgerende ende moverende / naer dat bemercken konde dat het voordeelighst konde wesen / sonder dat het gedye tot pickeringe/ vergramminghe/ verheffinge van toorn/ ofte offencie/ maer tot versachtinghe van sijn Majesteyts hevigheyt / ende verlossinge van de onsen ; wyder ingeval hy in Berckelang ofte gemelte Camerlingh eenige baet-sucht vermerckte nae de Siamsche wijse / dat een goet stuck geldts aen-hun-lieden belooven / ende van sulcks schrift passeeren mocht ; met dese verrechtinghe is 't Ioucko nae 't Hof / ende wy nae de Logie gekeert.

Nae dat weynigh tijds t' huys ghewеest was / quam 't Ioucko in Logie/segghende van Berckelang ghesonden te wesen; verhaelde hoe Berckelang verstaen hadde dat ick (hoe-wel indispoost ende qualijck te voet zijnde) persoonelijcke / doch te vergheefs t' sijnen huyse gheweest / dat sijn E. sulcks aenghenaem/ ende daer uyt gesien hadde de sorge die ick voor mijn volck draghende was: wijders dat over des Konincks overmatighen toorn verwondert was / ende daer uyt wel konde af-meten / dat de daedt den Koninck wichtiger aengedragen was / als conform des gevangens confessie bevonden is; doch dat ick echter goets moets blijven / sijn E. meer als vaderlijcke sorghe voor mijn ende de gevanghens draghen / ende alles in spoet ten goedẽ eynde brengen soude. Ick antwoorde modestelijck/ dat wy ons van sijn E^dts geneghentheydt verseeckert hielden / ende aen 't goede eynde niet wilden twijffelen; maer dat des Majesteyts proceduren te hevigh ende by nae onverdraghelijck waren / doch dat wy mosten patienteren: induceerden voorts de Tolcken alle de poincten / die wy boven verhaelt / ende 't Ioucko schriftelijck opgegheven hebben / versochten dat sy-lieden deselvighe modestelijck wilden declareeren/ 't welcke sy aengenomen hebben/ ende zijn weder naer 't Hof gegaen/al-hoe-wel d'onsen doenmaels door des Konincks lichtvaerdigh oordeel al ter doodt verwesen waren/ en yder

aen

aen een pael onder 't gesicht van de Elephanten gebonden sat / om t' elcken oogenblick het droevigh eynde te verwachten; doch hielden de Tolckē sulcks (apparent uyt schaemte) voor ons verborgen / dan wy merckten 't aen haer droevigh wesen / ende 't erinderde my wel / datter wat swaers achter stack; weshalven wy Ian Iaclijns met eenige medicamenten / etc. nae de ghevangenen sonden om hare quetsueren te verversschen / ende op duydelijcks te vernemen wat daer omme-ginck / voorsz Iaclijns keerde in haest weder / ons rapporteerende dat de gantsche Stadt vol beroerte / 't gantsche Hof vol droefheydt was / ende dat hy by d' onsen niet hadde moghen komen / want al aen palen gebonden saten / en de Elephanten om haer te verslinden af sien leyden hadde / oock veel duysenden menschen ontrent het Hof vergadert waren om 't deerlijck spectakel te aenschouwen; hoe ons dese tijdinghe beviel / is d' Almoghende bekent. 1636. Decemb.

Wy sonden op staende voet een vertrouwt vriend nae 't Hof van den Prince aen Radie Ebrehem die doen te hove was / deden hem dit treur-spel verhalen / ende versochten dat hy by sijn Hoogheyt voor de onsen gheliefde te intercedeeren / met alsulcken verstande dat d'eere onser natie door sulcks niet vermindert / maer in tegen-deel glorieuselijck staende gehouden wierdt.

Aen den Bisschop van Thimphiatti sonden / om sijn intercessie aen de Koninck voor d'onse te versoecken / dewijle desen Priester onse natie toegheddaen / ende mijn een goet vriendt was / oock dat de bermhertighe voor-biddinge den Geestelijcken in dit Rijck vryelijck toe-ghelaten is; doch den voorsz Bisschop was niet by der handt / soo dat wy sijn hulpe niet konden genieten: Interim sonden oock aen den Priester van Wantthong, dat ons een overmatigh vrient / doch van kleynder vermogen is / deden hem onse droefheyt in substantie declareeren / ende versochten dat hy doch met eenighe vermoghender nae 't Hof wilde gaen / 't welck hy aenghenomen heeft / stelde oock op staende voet sijnen wegh derwaerts / ende beloofde alles t'onsen besten te bestellen.

Ontrent den middagh is 't Ioucko in de Logie ghekomen / die ons met droefheydt 't volgende in substantie verhaelde / te weten:

Dat de daedt der ghevanghenen den verleden nacht den Koningh „
in sodanige maniere voor-ghedraghen was / als / of sy-lieden met „
moet-wil gekomen waeren / om den Prins sijne Majesteyts broe- „

1636. ,, ders Hof te bevechten / doch wie hier in soo onmatigh ghehandelt
Decem. ,, hadde / was 't Joucko voor als noch onbekent.

,, Dat den Koningh oversulcks als een vlamment vyer in toorn ontsteecken zijnde / op heden ontrent twee uyren voor den dagh in sijn toorn gekomen was / ende in hevigheydt belast hadde / datmen de boose ende moet-willighe Hollanders met Braspintados, gebonden van Berckelang halen / binnen 't Hof brengen / palen ende Bambusen in de aerde slaen / oock de Elephanten af-leyden soude / om deselve te verslinden.

,, Dat de gevangenen soo haest in 't Hof quamen / scherp ge-examineert / ende na gedane confessie op staende voet aen palen gebonden wierden / ende noch soo saten in 't aensien van vele menschen / die haer seer meedoogent beklaeghden.

,, Dat hy 't geen ick hem gerecommandeert / aen Berckelang ende sijne Majesteyts Camerlingh ghedeclareert hadde / ende sy-lieden aenghenomen hebben alles sijne Majesteyt op 't bequaemste voor te dragen / echter in vreese bleven dat de Majesteyt niet beweeght werden / maer eenige der gevangenen doen sterven soude: wijders dat hy aen Berckelang vijf ende aen den Camerlingh twee Catty silver gelooft hadde / soo sy-lieden d' onsen haer vryheyt konden procureeren.

,, Dat alle de grootste Mandoryns ten Hove gegaen / ende met compassie over d' onse beweeght zijnde / voor-ghenomen hebben met beleeftheydt des Koninckx toorn te versachten.

Nae veel voorstellen ende debatten vonden met Sr. Verwer gheraetsaem / dat wy 't Joucko andermael in 't Hof aen Oya Otheyathan Opper-kamerlingh des Koninghs (een vermogent Heer / ende ons sonderlingh vriendt) souden senden / met een gouden kettingh ende twee Chineesche goude laeckens / alles ontrent 3 Catty waerdig / om of de vorigen geen gehoor gekregen hadde / door gemelten Heer dese presenten als dan uyt mijnen naem aen de Majesteyt t'offereren / ende de verlossinge van d' onsen in soodanige maniere / als aen Berckelang gerecommandeert hadde / te versoecken: Interim nam 't Joucko aen den Bisschop van Mappatat (zijnde een van de vier grootste der geestelijcken in 't gantsche Rijck) sijne intercessie oock te versoecken / ende dit voor 't laetste middel te gebruycken: middeler tijdt bewaerden wy met goeden voorsicht des Compagnies huysinghe / ende baden Godt Almachtigh om een salighe uytkomste.

Nae

Nae dat 't Ioucko vertrocken was / wierdt ons van verscheyden gekundight dat Oya Pitsia Songheram, zijnde Ney ofte Hooft van de Iapanders, door inductie ende aen-drijvinghe van die kale booswichten/ den Koninck op heden voor-gedraghen had / dat de Majesteyt nu rechtvaerdighe oorsaecke bekomen had / over 't begaen feyt der gevangene Hollanders niet alleen haer / maer alle die in sijn Majest. landt zijn/ te doen sterven/ en dat sulcks oock noodigh was/ op dat sijn Majest. Rijck een-mael van die snoode natie gesuyvert mochte werden; te meer om dat sy in Iapan sijn Majesteyt / ende hier de Iapanders soo odieux maecken / dat geen Iapansche negotianten meer hier durven komen/ ende oversulcks 't silver-rijck Iapan voor de kroon van Siam gesloten blijft; en ingeval de Majesteyt de Hollanders eenmael geliefde sijn landt t'ontseggen / dat de Iapansche Joncken sonder twijffel weder herwaerts komen ende de rijcken haest bevredigen sullen; Hoewel desen Oya sijn voorstel met schijn van reden gevoert was/ heeft den Koninck echter geswegen / 't welck beduyde dat dese propositie de Majesteyt onaengenaem was; efter (soo ons bericht is) heeft den voorsz Oya sijn stem noch een-mael opgeheven / om de vorige propositie te vernieuwen/ wanneer den Koninck sijn propoost brack / ende in volgende maniere antwoorde: 1636. Decemb.

Met mijn eerste swijghen hebt ghy Oya Pitsia Songheram immers gesien / dat u voorstel mijn onaengenaem is / met wat reden soude ick den Capiteyn van Vliet met sijn overige geselschap (die van dese questie niet geweten/ noch daer present geweest hebben) dooden/ ofte de Nederlanders mijn landt ontseggen? al is mijn toorn tegen eenighe van des Capiteyns volck / over haer quade daedt ontsteecken / soo wil ick nochtans sulcks aen sijn persoon / noch de gheheele natie niet doen blijcken; veel min aen de E. Hr. Generael op Batavia, dat onsen gealieerden vrient is: Wijders ordineerden de Majesteyt datmen Timon ende Frof kedonne beyde Hoofden der Iapanders in haest boven roepen / alle de Iapanders (die in 't quartier zijn) tellen/ en belasten dat niemant (tot naerder ordre) uyt sijn huys gaen souden; ordineerde oock datelijck dat Ockonpip de wacht ontrent de Logie met een Praeuw waernemen/ ende voor al versorgen soude / dat ons geen overlast geschiede/ ofte geen Iapanders met geweer in de Logie te laten komen.

Nae den middagh quamen de Tolcken in de Logie / seyden dat Berckelang mijn vede roepen / ende dat sijn E. mijn aenseggen wilde / hoe overmatigh den Koninck vertoornt was / de gevangenen

doen

1636. Decemb. doen binden / twee der selver ter doodt veroordeelt / ende aen sijn E. belast heeft d'executie spoedigh te volvoeren: ick antwoordt sulcks met droevige verwonderinghe verstaen te hebben / ende dat mijn siecke leden niet behoefden te vermoeyen om soodanighe tijdinghe uyt sijn E. mondt te verstaen / dat de ghevanghenen in des Koninckx handt zijn / soo dat sijne Majesteyt niet alleen met haer, maer oock met ons allen sijn vermogende wille konde doen / dewijle wy sijn macht niet konden wederstaen nochte oock sullen ontvluchten; doch dat de proceduren veel te hoogh liepen / ende onverdraghelijck zijn / dat noyt tegens vremdelingen in dit landt soo was geprocedeert; echter dat wy niet anders vertrouden / ofte sijn E. soude in presente constitutie soodanigh handelen / dat des Koninckx onmatigen toorn inghebonden ende d'eere der Nederlantsche natie niet voorder vertreden wierdt: Ingevalle sijn Majesteyt de hier-zijnde Nederlanders ende mijn persoon soo weynigh achte dat in hevigheydt wilde voort-varen / immers aen sijn de E. Generael geliefde te ghedencken / ende ten respect van sijn E. geen Nederlanders om veel grooter quaet (als d'onsen te laste ghele ydt werdt) soo behoorde te tracteeren; maer ghelieft te ghelooven dat sijn E. een strengh rechtvaerdigh rechter is / die de misdaders selver ten uytersten straffen sal: Wy belasteden de Tolcken dat sy-lieden dit alles den Berckelang in modeste forme uyt onsen name souden aenkondigen / ende dat sijn E. geliefde te versorgen dat de vrientschap in daedt met de Nederlantsche ende Siamsche natie bestendigh blijven mochte; de Tolcken zijn met dese antwoordt seer vernoeght gheweest / ende gaven hope dat het tot behoudenisse ende verlossinghe der gevangenen strecken soude.

Ontrent dees tijdt liet Radie Ebrehem weten / dat hy met den Prins over de questie (tusschen de Nederlanders ende sijn Hoogheydts Slaven op gisteren avondt voorghevallen) in volghende maniere gesproocken / ende een smaeckelijcke antwoordt bekomen heeft: te weten /

Radie verhaelde den Prins / hoe ick den voorleden nacht met misnoeghen verstaen hadde / dat d'onsen sijn Hoogheydts Hof (apparent sonder haer weten) te nae geweest waren / doch wel verseeckert zijnde dat niemandt van quaet voornemen geweest is / echter in sijn volckx handen gevallen / eerst uyt-geplondert / ende gebonden tot Berckelang gebracht zijn / ende dewijle ick selfs niet present ghe

gheweest was / nochte niemandt van de onsen gehoort hadde / de ware oorsaecke my als noch onbekent blijft. 1636. Decem.

Dat 't doen van de onsen buyten twijffel den Koninck niet naer waerheydt aenghedraghen was / ghelijck sulcks by sijne Majest. proceduren tegens de gevangens al te klaer blijckende is.

Dat ingeval sijne Majest. alle de gevangens ter doodt brenght / de Nederlandtsche macht door haer eynde niet een hayr verswacken / maer sulcks waerlijck een oorsaecke tot verbreeckinge van vrundtschap met de E. Hr. Generael in Batavia, ende den Koninck van Hollandt wesen sal.

Dat oversulcks in vrundlijck dede versoecken / dat sijn Hoogheydt des Majest. toorn geliefde te versachten / ende voor al wilde versorgen dat niemandt van de gevangenen ten eynde gheraeckten / maer dat sy mijn moghen toekomen / op dat ick haer daer op 't scherpste ondersoecke / den E. Hr. Generael duydelijck advijs daer van gheven / ende de misdaden soodanigh zijnde / sy sijn E. straffende handt niet ontvlieden sullen / ghenomen sy van den Koninck gepardonneert wierden.

Dat ingeval d'onsen sijn Hoogheydt geledeert / ofte de Majest. (met sondighen teghens de wetten) vertoornt hebben / ick ghenade ende vergevinge voor haer versocht / ende aennam te versorghen / dat diergelijcke onlusten niet meer rijsen sullen.

Waer op den Prince in substantie antwoorde: als volght.

't Is mijn selfs leet datter onlusten tusschen mijn Slaven ende de Hollanders geresen zijn / ende noch bedroeft mijn meer dat 't gepasseerde voor d'ooren des Konincks gekomen is; ick ben eerst voornemens gheweest ten Hove te gaen / ende de Majest. de questie te ontleden / maer considererende dat de Majest. rijsende in toorn is / hebbe sulcks naeghelaten; middeler tijdt heeft mijn Moeder uyt ontijdighe vreese yemandt van haer dienaers aen den Koninck gesonden / door welcke rapporten de Majest. onmatigh over de gevangenen in toorn ontsteecken is geworden; echter sal ick om verscheyde consideratien / als oock de redelijcke voorstellen van den Capiteyn van Vliet, een mijner Mandoryns ten Hove senden / om ghenade ende ontslagh voor de gevangenen te versoecken / ende versorgen dat niemandt van de haren omkome / al soude ick selfs voor den Elephant sitten / waer op den Capiteyn van Vliet hem verlaten mach / want 't zijn nu ontrent vier jaren dat dito Capiteyn in Siam gheweest is / ende tot noch toe hebben niet ghehoort dat hy sich te-

1636. gens de Majest. de Wetten des Lants/ofte de Grooten des Rijck
Decemb. vergrepen heeft/ waerom de Majest. &c. een goet gevallen in her heeft / ende om sijn voorbidden oock veel doen sal.

Teghens den avondt quam een Bode van Berckelang in de Logi ter vlucht / ons kundigende dat den Koninck alle de gevangenen g pardonneert / ende hun misdaet vergheven had / ende dat ick o staende voet by Berckelang komen moste.

Wy waren over dese tijdinghe niet weynigh verblijdt / ende be met de Tolcken (die middelertijdt met de goede tijdinghe oock ae quamen) nae Berckelangs huysinge gevaren / daer verscheenen zijn de / wierdt mijn 't volgende door sijn E. in substantie aenghesept: t weten/

„ Dat den Koninck over der Hollanders gister-daeghs bedreven „ acten seer vertoornt / ende oversulcks voornemens gheweest was „ alle de gevanghens rechtvaerdigh met den doodt te straffen / maer „ dat de Majest. uyt hare confessie gesien had / haer voornemen nie „ soo / als hem voorgedraghen geweest / van oordeel verandert was „ echter geresolveert bleef d'oorsaeckers van rumoer door Elephan „ ten ter doodt te doen brengen ; insghelijcks oock de Coulijs, die in d „ Praeuw gheroept / ende de Peguse vrouwe / die aen de Praeuw gh „ roepen had dat sy-lieden aen souden komen / om Ioost Laurentsz end „ Daniel Iacobsz te helpen / doen sy-lieden met de Siammers in 't gevecht „ waren.

„ Dat den Koninck met rijpe overlegginghe ende goet-vinden een „ gher Mandoryns, Iooft Laurentsz ende Daniel Iacobsz ter doodt veroo „ deelt / ende d'andere ghevangenen op-ghelepdt had / 't spectakel t „ aenschouwen / ende dat de verwesenen al aen de Petoutsiaey (zijnd „ de gewoone recht-plaetse) geleydt / ende d'anderen op den wegh der „ waerts waren geweest.

„ Dat sijn E. de ghesondene bootschap door 't Ioucko ende d'ant „ woordt met de Tolcken / in sonderlinge achtinge genomen / sulck „ de voornaemste Mandoryns oock verkundight / ende hare intercessi „ voor de ghevanghens versocht hadde: wijders dat op dien tijdt / al „ de gevangens naer de recht-plaetse ghelepdt wierden / hy (namen- „ lijck Berckelang) de substantie mijner voorstel de Majest. in modest „ forme gedeclareert / ende dat Oya Wangh met seeckere Braeme, ghe „ naemt Oya Oprae Methon, oock Oya Opheyatan, ende Olongh 't Hi „ Sombat (Kamerlingh des Konincks) insghelijcks Oya 't Sy Darmar „ (zijnde van den Prince gesonden) hem in sijn reden onderstut / end

gе

gesamentlijck ghesustineert / oock volmondigh ghesepdt hadden / „ 1636.
de redenen van den Capiteyn van Vliet zijn sodanigh / dat de Majest. „ Decem.
ten respecte van dien / de gevangenen behoort te pardonneeren / te „
meer om dat dito Capiteyn selfs volbodigh is de Justitie rechtma- „
tigh te hanthaven / ende aenwijst dat de weygeringe sijns volcks by „
de E. Hr. Generael buyten twijffel qualick ghenomen sal werden / „
ende apparent groote onlusten verwecken sal / daer by de Mandoryns „
noch voeghden: „

't Zijn nu meer als dertigh jaren dat de Hollanders in dit Koninck-lijck genegotieert / ende haer altijdt conform de coustumen des lants geschickt hebben / ende of nu door onwetenheydt / ofte wulpsche onbedachtigheydt eenige abuysen begaen zijn / de Majest. gelieft niet te grlooven dat sulcks met opstel geschiedt is / men behoort oock den vreemdelingen verdragelijcker / als d'ingeboornen te wesen / dewijle de hardigheydt onser wetten hun niet volkomen bekent zijn.

Waer op de Majest. antwoorde: 't Geen den Capiteyn van Vliet voorstelt / ende ghy-liedens daer by voeght / is seer considerabel / mijn genade is voor de gevangens / gaet verlost haer van den doodt / ende doet haer onder de hant van Oya Sycri ende Calahom conform de Wetten des Rijcks bewaren / tot dat Berckelang den Capiteyn van Vliet nader gesprooken heeft.

Wyders verhaelde Berckelang, dat den Koninck sijn E. belast hadde mijn 't volgende aen te seggen / ende op 't serieuste te recommandeeren / namentlijck:

Dat de Nederlanders insonderheydt haer vergrepen ende gantsch „
qualijck gedaen hebben / om dat teghens wil der Geestelijcken aen „
Boeretiet gebleven zijn / dat nochtans een der principale ende heylig- „
ste Tempels is / daerom de Majest. selfs reverentie ende offerhande „
aen die plaetse ende de Geestelijcke doet. „

Dat doen by hun-lieden ghesien wierdt / des Princen Slaven „
een haerder mede-gesellen gheschort te hebben / ende daer mede naer „
't Hof voeren / soo dat het voor haer immer onmogelijck was den sel- „
ven te ontsetten; om dat hun-lieden bekent behoort te zijn dat nie- „
mandt als sijn Hoogheyts Mandoryns ofte lijf-eygenen 't Hof na / of- „
te daer ontrent moghen komen / weshalven sy haer selven in 's Ko- „
nincks toorn geworpen / ende daer over in doodts ghevaer geweest „
hebben. „

Dat ingheval des Konincks grootste Mandoryns in soodanighen „
faut vervallen waren / de Majest. die als een crime rigoureuselijck „

1636. ,, met de doodt ghestraft / onaengesien wie daer voor ghebeden soude
Decem. ,, hebben.

,, Dat de Majest. soodanigen straf aen de gevangenen mede hadde ,, konnen / ende met reden mogen doen ; nochtans sulcks naergelaten ,, heeft om verscheyde consideratien ; te weten:

Om dat de Kroon van Siam met de Nederlantschen staet de dertig-jarige vruntschap altijdt loffelijck (tot schrick ende verwonderinge veler Indiaensche Koninghen) onderhouden heeft / ende sulcks noch voor weynigh daghen met goude Brieven ter weder-zijde bevestight is.

Om dat de E. Heeren Generaels altijdt groote vrienden van de Siamsche Koninghen gheweest / daeromme de Majesteyten hare Edelen oock seer gheneghen zijn / ende de vriendtschap waerdigh extimeeren / ghelijck sulcks by de veelvoudighe brieven ende antwoorden / over en weder gesonden gebleecken / ende nu met de laetste missiven van de E. Hr. Generael / ende sijn Majest. antwoordt oock bekrachtight is.

Om dat ick nu ontrent vier jaren in Siam geweest ben / ende mijn altijdt tot des Majest. ghenoeghen nae de wetten des Rijcks gheschickt / ende nu in dese saecke rechtmatigh gedragen hebbe.

Wijders dat mijn continuatie in Siam sijne Majest. aengenaem is / maer dat ick voortaen diende te versorgen / dat soodanige ongeregeltheden van onse zijde niet meer voorvielen / op dat mijn persoon niet in indignatie des Konincks ofte eenigh ongeval geraeckte ; want dat ick nae desen soude moeten responderen voor die tegens de Majest. ofte 's Lants coustuymen haer vergrepen / weshalven niemandt van d'onsen (sonder een Tolck daer neffens) ergens senden soude / ende versorgen dat hier niet als goet volck van geregelt leven bleef / dat ick oock aen den E. Hr. Generael versoecken soude / dat nae desen niet als discrete luyden van goet leven ende redelijcken ommegangh mochten gesonden werden.

Mijn antwoort was in substantie / als volght:

,, Dat wy sijn E. op hooghste bedanckten / ende altijt gedachtigh ,, souden zijn / voor dat hy des Konincks onmatigen toorn versacht / ,, de verwesenen van den doodt verbeden / ende de vordere gevanghe- ,, nen verlost hadde.

,, Dat 't feylen van d'onsen mijn op 't hooghste mishaeghde ende ,, van herten leet was / maer dat conform sijn Ed. recommandatie

(soo

(soo veel in my was) aen nam te versorghen / dat diergelijcke on- „
heylen verhoet souden blijven. „

Dat dewijle den Koninck de gevangenen ontslagen had / sijn E. „
doch geliefde te versorgen/dat de selven gelargeert/ende inde Logie „
mochten ghesonden werden / dewijle ick met weynigh volck was / „
ende dagelijcks des Compagnies dienst te verrichten hadde. „

Dat ingheval wy van bequame Tolcken waren gheprovideert / „
dit ongheval apparent verhoet was geweest / want d'onsen noot- „
saeckelijck sonder Tolck haer moeten behelpen / om dat de Perap „
noch Portugees, noch Malays spreecken / ende dat Trompanit (die niet „
als een weynigh Portugees kan) nu 12 daghen wech geweest / son- „
der dat weten waer ghevaren is; ende dewijle het de wille des Ko- „
nincks is / dat wy voortaen meer / als voor desen aen Tolcken „
sullen gebonden zijn / soo baden dat sijn E. geliefde te bestellen / dat „
bequame Tolcken mochten erlangen: Wy voeghden daer soo veel „
redenen by / als op de voorighe ende dese materie vereyschte; soo „
dat sijn E. eyndelijck tot beslupt antwoorde / dat ick gherust we- „
sen soude / dat hy alles ten besten beschicken / ende nae onse wille „
't selve versorgen soude; waer mede afscheypt versochten / ende keer- „
den met den doncker naer huys. „

Den 12. dito des morghens vroegh sondt ick Ian Iaclijns tot den Sabander Olong Tsiut, ende liet hem met veel beweghelijcke rede- nen aenseggen / dat hy Berckelang de verlossinge onses volcks ghe- liefde te recommandeeren / ende soo tot sulcks voor als noch gheen apparentie was / dat haer verschooninge ende medicamenten door d'onsen ofte sijn volck mochte toegebracht werden / dewijle sy alle schoon uytgeplundert ende gequest zijn; ontrent den middagh keer- de Ian Iaclijns weder in de Logie / ons rapporteerende dat met den Sabander by Berckelang geweest was / ende dat sijn E. aennam al- les te behartigen / ende toestont dat hy Iaclijns d'onsen decksel / voet- sel ende medicamenten brenghen mochte; echter ontraden hadde / dat wy geen kleedinge nae onse maniere / ofte eenigh geldt haer sou- den toeschicken / want seyde sijn E. 't sal haer van de Braspintados ontnomen werden; verhalende 't exempel van hem selven / hoe qua- lijck hy anno passado (in de ghevangenisse sittende) ghetracteert was.

Op heden is Radie Ebrehem, 't Ioucko, ende meer bekende vrun- den ons komen besoecken / 't Ioucko bracht de schenckagie op gi- steren mede genomen weder te rugge / door dien (Godt lof) niet te

1636. passe quam; wy verstonden uyt dese vrunden / hoe 't gantsche lant
Decemb. in beroerte is; want de Moorsche Koop-luyden die na Tanassary meenden te vertrecken / hare Voyagie voor eerst nootsaeckelijck schorten / ende de Praeuwen die hunne retour-goederen tot Piply ordinaris voeren / ontladen moeten / ter oorsaecke den Koninck (om de questie met d'onsen voorgevallen) gelast ende expresselijck geordonneert heeft / dat geen Siammers den vreemdelingen in lichamelijcken arbeyt ergens in souden dienen / 't welcke een saecke is om vreemde Negotianten uyt Siam te drijven / want 't niet mogelijck is dat de Koop-luyden / ende insonderheydt de Nederlanders hare negotie sonder arbeyders verrechten / ofte wanneer gheen Praeuwen moghen hueren / hunne gekochte goederen vervoeren konnen.

Wy geraeckten voorts in discours wegens des Conincks procedueren tegens de onsen / ende vraeghden modestelijck wat inspectie dat sy-lieden daer van hadden / waeromme sijne Majest. soo extreem handelde? yeder scheen op 't hooghste verwondert / ende verklaerden / dat haer verstant (de waerom) niet konde aenlanghen / nochte begrijpen; nochtans imagineerde ghesamentlijck / dat dese daet op een aenbeelt van diversche consideratien gesmeet / ende principalijck om 't volgende ge-executeert is / namentlijck:

Om dat de onversadelijcke ende verwaende Mandorijns ruymen tijdt ghesien hebben / dat sy de hier zijnde Nederlanders (soo als voor desen) na hun baetsuchtighen sin niet konnen lijden / ende principalijck door des Konincks ghestatueerde ordonnantien inghebonden / waerom hunne bedriegherye soo onbeschaemdelijck (als ghewoon zijn) niet konnen oeffenen / d'onsen by alle ghelegentheydt voor sijne Majest. (met geraepte stoffe) odieux gemaeckt hebben / waer door in 't verborgen een beginsel van haet in des Konincks licht-gheloovigh herte ghegroeyt is; welcke sijne Majest. siende in teghendeel den heussen ommegangh van 's Compagnies Resident alhier / met rechtveerdige oorsaecke niet heeft konnen uyten / echter in sijn borst ghevoelt / ende sich nu inghebeeldt / dat schijn van reden bekomen heeft.

Om dat de jonghste brieven van de E. H^r. Generael te hardt ende resoluyt geschreven / ende conform den Siamsche vleyende stijl niet ghetranslateert zijn / waer met den Koninck ende Mandorijns ghenoeghsaem bemerckt hebben / dat hare ghepresupponeerde maxime weghen 't stuck van de Rijs gheheel onderkroopen ende vernietight zijn.

Om

Om dat de jonghste besendinghe t'aensienelijck (als namentlijck met soo veel ghewapende Soldaten / &c.) tegens de coustumen des Hofs verrecht is; waer over den Koninck ende sijn Adel haer ingebeeldt hebben sulcks meer geschiedt te zijn / om sijne Majest. te beschimpen (vermits gheen Krijghs-man / ofte wapens hanteerende is) ende door de Nederlandtsche macht te doen schricken / als tot eere der missiven van den Doorluchtighsten Prince van Hollandt, &c. dewijle yeder bekent / d'oeffeninge der wapenen in dit Rijck den vremdelingen niet toegelaten / ende den vrienden / haer sulcks onnoodigh / ongebruyckelijck is. 1636. Decemb.

Doch opinieerden de ghemelde vrienden contrarie / dat sijne Majest. op de Nederlandtsche natie in 't generael niet vertoornt / nochte 's Compagnies nederslagh in Siam hem niet mishaghelijck is; maer dit tot een exempel gestatueert heeft / om alle vremdelinghen / oock sijne ingesetenen in vreese te houden / ende dat yeder te meer voor sijnen toorn verschrickt soude zijn / als considereerende het tractement sijner soo machtighste ende liefste vrienden / die soo veel jaren met aensienelijckheydt in dit Landt ghesetén / ende noyt fauten begaen hebben / wat hy dan d'anderen doen soude? in somma 't is soo 't wil / een sacke die verwonderens weerdigh / ende te mispryjsen is.

Den 13. dito ben met den Sabandaer Oloang Tsiut met een proper gheschenck andermael tot Berckelang ghegaen; verhaelde sijn E. verstaen te hebben dat eenighe van d'onsen onder de bewaringe van Oya Sicry op nieuws aen handen ende voeten ghesloten saten / ende dat d'anderen tot Oya Calahom waren; dat daer niemandt uyt de Logie / nochte van de Tolcken by komen mochten / en toonde met stadigheydt een billick misnoegen over de Siamsche proceduren / sustineerende / dat dewijle sy van den Koninck te straffen gedreyght / na datum vry gesprocken waren / datmen haer dan oock behoorden te largeeren / te meer om dat die misdaen hebben / de straffe van den E. Hr. Generael niet konden ontwijcken. Berckelang antwoorde / ick drage meer sorghe voor u volck als ghy mijn toevertrouwt / zijn sy weder ghesloten / sulcks is niet de wille des Koninckx / maer veel eer de coustumen deses Rijcks / ende de boosheydt ofte gierigheydt des Pintados, op hope dat sy door die middel eenigh geldt van haer sullen genieten / sulcks kan ick oock niet voorkomen / dewijle de toesienders overgeven schelmen zijn / hebt doch weynigh patientie / ick sal soo haest 't immer doenlijck is / de Majest. haerent wegen spreecken / maer alles moet met ordre geschieden / ende ick die-

1636. December. ne oock soo te werck te gaen / dat buyten suspicie blijve / op dat mijn benijders mijn niet t'onrecht naseggen / dat ick om het buyl gewin der Hollanders saecken / tegens de coustumen des landts hanthave: wy merckten wel dat ons voorghestelde wit niet konden treffen / weshalven afscheyt namen / ende keerden nae de Logie.

Den 14. dito 's morgens vroegh is 't Ioucko op onse ontbiedinghe in de Logie ghekomen / die wy ons gisterdaeghs weder-varen (tot Berckelangh) verhaelden / ende maeckten met den anderen een overlegh / hoe best in dese ghewichtighe saecke (tot verhoedinghe van meerder schade ende bekommeringe van d'onsen) dienden gehandelt te werden: 't Ioucko bleef van gevoelen dat Berckelang te kleyn-hertigh soude zijn om onse saken hart aen te drijven / vermits selfs verscheyde reysen in handen geweest / ende oversulcks met al te groote vreese bevanghen is / weshalven met den anderen goet vonden / dat 't Ioucko op staende voet met twee goude kettinckjens / ende twee carcanten / alles ghetaxeert op 202 guldens ten Hove gaen soude; de juweelen door den Kamerlingh Oloang 't Hip Sombat, aen den Koninck uyt 't Iouckens naem (om de jalousye van Berckelang te weeren) presenteeren / ende sijne reden sodanigh bestieren / als of 'tIoucken uyt compassie (vermits ick steckelijck ende qualijck te voet was) de verlossinge der Nederlanders versocht.

Ontrent den middagh keerde 't Ioucke weder in de Logie / verhaelde ons hoe sijn saecken ten Hove beschickt had / dat den Koninck de juweelen aenvaert / Berckelang ende Oloang Tsiut doen roepen hadde / ende twijffelde niet / ofte d'onsen souden voor avondt verlost / ende in de Logie zijn. Om desen tijdt bequam een klachlijcken brief / van Guiliam uyten Hoven in de gevangenisse geschreven / waer inne verhaelde / dat onder haerder vijven by den anderen seer ghequest / miserabel / sonder eenighe medicijnen / ende als vergheten / niet wetende waer sijn metgesellen ghebleven waren: hoewel dese treurige klachten my tot meerder deernisse beweeghde / konde hem echter niet helpen / maer mosten ter wederzijde patientie nemen.

Op heden wierdt den Tolck Trompanidt gheketent ende gheboeyt van Banccoq tot in de Stadt ghebracht / om dat hy te traegh in des Konincks ende onsen dienst gheweest was / wijders is hy in sware ghevanckenisse ghewòrpen / ende Omon Wytsit Bassa (die eertijdts de Hollanders als Tolck gedient heeft / ende van goede bequaemheyt is) heeft Trompanidts plaetse ghekreghen / daer met wy seer vernoeght waren / hopende dat wy van hem beter sallen ghedient werden / als van den voorigen gedient zijn.

Des avondts sondt tot den Sabandaer Oloang Tsiut om te vernemen wat op heden gepasseert was / maer bequam soodanighen dubbel-sinnigen antwoordt / dat geen seker besluyt maecken konde. 1636. Decemb.

Den 15. dito voor 't rijsen der Sonne ben met een eerlijck gheschenck neffens Olong Tsiut tot Berckelang ghegaen / klaghende seer met statige mijnen over de harde proceduren / die om weynigh feylens tegens de onsen wierden geuseert / daer by noch voeghden / dat de schande diemen onse natie in dit Rijck aendeden onverwinnelick was / dien volgende onvergetelijck blijven soude / dat in geene Indische Rijcken ons soodanigen leet geschiet is / als ons nu aengedaen werdt ; dat de voorige Koninghen in geenen deelen met vremdelingen (insonder met Nederlanders) soo hebben gehandelt / doch dat den Koninck sijn vermogende wille doen konde / maer dat ick oock als rechtvaerdigh aen de E. Hr. Generael alles overschrijven / ende mijn gevoelen daer by voeghen soude : verhaelde wijders hoe d'onse onder de handt van Calabom seer gequest / sieckelijck / ende ellendigh waren / versochten dat daer doch een meester mocht gesonden werden / om de quetsuren te genesen / 't welck Berckelang toestont / sondt datelijck een Barbier derwaerts: wijders antwoorde sijn E. dat des Konincks proceduren in 't minste de generale natie niet eens raeckte / veel min kan deselve door sulcks onteert zijn / noch dat het voor die nu ghevanghen sitten / nae de Siamsche wijse / oock niet schandelijck / maer een gemeene plage is / die de grootste des Rijcks in een punct tijdts dickmaels sonder schult over den hals valt : dat wy mosten gedencken / dat de Majest. als een huys-vader is / die sijn liefste kinderen dickmaels hartst strafte / op dat sy haer voor feylen hoeden souden / ende daer nae de beteringhe huns levens gesien hebbende / haer voor de geledene kastijdinge meer ende meer begunstighde : wijders seyden sijn E. dat hy neffens den Sabandaer op gisteren door de Majest. ten Hove geroepen was / ende dat de Majest. gevraeght hadde / wat fauten de Hollanders aen den Tempel Boeretiet ende teghen de Papen begaen hadden / ende dat hy voornemens was te antwoorden / de Majest. heeft doch alle de fauten vergheven / wat is 't noodigh dat naeder te ondersoecken ? maer mit dat hy beginnen soude / wierdt van ander Oya (wiens naem verswegen wierdt) vergauwt / en dat den selven Oya de daedt van de onsen aen Boeretiet soo leelijck af-gheschildert hadde / dat den Koninck met misnoeghen uyt sijn throon vertrocken /

1636. Decemb.

ende nae binnen ghegaen was; doch Berckelang beloofden 't ter naester gelegentheydt te vervatten; waer met wy vertrocken.

Wy gingen in passant tot 't Ioucko, verhaelden hem ons wedervaren/ 't Ioucko nam aen datelijck ten Hove te gaen/ om de saecken door den Kamerlingh alsoo te beleyden/ dat het Berckelang ghenoeghsaem in den mondt soude geleydt werden/ om den Koninck andermael te sombaen/ ende verseeckerde dat de onsen op heden souden verlost zijn; dat Godt Almachtigh geven wil/ op dat de schande versterven/ ende in 't vergeet-boeck geraecken mach.

Des avondts liet den Sabandaer weten dat Berckelang op heden den Koninck weghens ons volck ghesombaept/ ende sijn Majest. haer oversulcks alle ghelargeert had; dat ick op morghen vroegh tot Berckelang komen/ ende 't volck mijn geintregeert soude werden; wy waren over dese tijdinge seer verblijdt/ ende danckten Godt Almachtigh/ dat de saecke soo vert gebracht was.

Den 16. dito des morghens voor dagh ben met Oloang Tsiut ten huyse van Berckelang ghegaen/ soo haest daer verschenen belasten sijn E. aen Olang Pith Perap ende sijn dienaers dat sy beneffens een van d'onsen tot Oya Siery ende Calahom soudē gaen verlossen alle de gevangenen/ soo wel de Nederlanders als de Siamsche slaven/ die nevens haer saten: wijders dat ingeval de Pintados ofte Stock-waerders 't sluyt ende ontsluyt-gheldt/ conform de Siamsche coustumen eyschten/ dat sy-lieden haer aen sijn E. om de betalinghe souden wijsen; nae dat ontrent dry uyren gewacht hadden/ keerden d'uytgesonden weder/ brachten met haer de partye die tot Calahom ghesetén hebben; te weten Guiliam uyten Hoven, den Barbier/ een Jonghen/ een Swart ende dienaer van de Logie zijnde/ de Peguse vrouwe/ de Coulys; ende rapporteerden aen Berckelang, dat Sicry de gevanghenen niet wilde ontslaen/ voor dat hy selfs de Majest. nader gesproocken/ ende sijne coustume (te weten van yeder Hooft 3½ tayl) bekomen hadde. Berckelang toonde op Sicry groot misnoeghen/ seyde/ hy soude de Hollanders voor middagh uyt sijn handen hebben/ ende in de Logie bestellen ofte soude gheen Kehousa Tibidy blijven; belaste datmen de Coulys, met de Peguse vrouwe aen haer meesters/ ende de Hollanders naer de Logie schicken souden. Wijders verhaelde Berckelang dat den Koninck hem belast hadde mijn andermael aen te segghen/ waer in d'onsen tegens de coustumen deses Rijcks vergrepen/ ende sijns Majest. toorn over haer halsen gehaelt hadden; te weten/

Dat

Dat op dien dagh doen de querellen voorvielen / sy-lieden des morgens in 't uyt-varen des Konincks Hof gepasseert hebben / ende 't kleet (dat over de Praeuwe als een Tent ghespreyt was) niet hadden willen af-doen / hoewel haer sulcks distincte reyse in 't vriendelijcke door sijn Majest. dienaers was aengeseyt. ,,1636. ,,Decem. ,, ,, ,,

Dat sy hun met haer gheselschap aen den Tempel Boeretiet om t'eten / drincken ende vermaeck te nemen haer neder gheset hebben / daer desen Tempel van soodanigen vermaerden heylighevdt is / dat sijn Majest. de Prince / ende voorts alle den Adel daer haer offerhanden ende reverentien doen. ,, ,, ,, ,, ,,

Dat sy-lieden op 't eerste ghebodt der Geestelijcken niet hebben willen wijcken / maer daer teghens danck ghebleven zijn / tot dat den Bisschop des Tempels met meer Gheestelijcken / etc. ghekomen is / ende haer gedreyght heeft met gewelt van daer te slaen. ,, ,, ,,

Dat eenighen (denoteerende Ioost Laurentsz ende Daniel Iacobsz) van ontrent den Tempel / tot aen de groote Reviere te voet passerende / in den wegh een van des Prins sijn Officiers bejegende / die sy gantsch onbeleefdelijck aengeranst / gescholden / ende oock ghe-slagen hebben. ,, ,, ,, ,, ,,

Dat sy tegens danck der Siammers in seecker huys geloopen waren / daer niet als twee siecken vonden / die seer onbeleeft ende ghewelbigh bejeghent / gedreyght / ende eyndelijck de luyden haer eenigh vyer mede ghenomen hebben / hoewel de siecken klaeghden / dat sy 't selve noodigh hadden / ende te swack waren / ander te gaen soecken. ,, ,, ,, ,, ,,

Dat doen sy ontrent de Revier-kant ghekomen zijn / de lieden haer Pangayen ontweldight / ende met deselve des Princen volck (sonder eenige reden) geslagen hebben / die daer ghestelt zijn / om sijn Hooghevdts Praeuwen te bewaren. ,, ,, ,, ,,

Dat de voornoemde Praeuw-hoeders in hun huysen vluchten om van d'overlast ende 't gewelt bevrijdt te zijn / doch achtervolght wordende / hebben eyndelijck Daniel gegrepen (Ioost de wijck nemende) en meynden hem in 't Hof van den Prince te brenghen / sonder hem nochtans eenigh leet te doen. ,, ,, ,, ,,

Dat de resteerende met de Praeuw middelertijdt aenquamen / ende gewaer werdende / dat een haerder mede-gesellen gevat was / met soodanigen gheswintheydt naer 't Hof voeren / ende teghens danck de poort indrongen / dat die binnen waren daer af ver- ,, ,, ,, ,,

1636. ,, schrickt wierden / meynden dat sy het Hof bevechten / ende haer
Decem. ,, metgesel met gewelt uyt hun handen trecken wilden.

Wyders seyde Berckelang dat van dese acht poincten ses van kleyne consideratie zijn / maer 't geen aen den Tempel ende sijn Hooghheydts Hof geschiedt / van ghewichte ende bynae inpardonnabel was / doch dat den Koninck de gevangenen echter gelargeert hadde / ende my ter handt stelde met soodanigen insicht ende vertrouwen dat de Justitie door mijn ghehandthaeft / ende d'oorsaeckers van 't rumoer voor schuldigh erkent / nae haer misdaet ghestraft / ofte wel uyt sijn Majest. landt ghesonden mochten werden / ende dat ick voor al most versorgen / dat hier niet als volck van gheregelt leven bleef / en dat mijn schriftelijcke soude moeten verbinden / dat door d'onsen voortaen niet meer tegen de Majest. ofte Wetten deses Landts ghesondight wierdt / ende voor de Contraventeurs caveeren soude ; dat oock aen de E. Hr. Generael diende te versoecken / dat sijn E. hier niet als discrete luyden (die haer nae de Wetten deses Landts konnen buygen) geliefde te senden ; ende de soodanighen niet soo schielijck (als voor desen gheschiedt is) van hier te roepen ; op dat door d'onkundigheydt van nieuwe Hoofden gheen onlusten tot verminderinge van vrientschap rijsen ; voor desen (seyde Berckelang) hebben de Castilianen ende Portugesen hier oock domicilium in Siam gehadt / negotierende t'haerder ghelieven / ende genoten (door des Konincks gunstige ghenegentheydt tot alle vremdelingen) veel voordeelen in desen Rijcke / doch hebben haer soo niet ghematight / dat sy-lieden des Majest. gunste konden behouden / maer waren van quaedt ongheregelt leven / op-roerigh met 't aenrechten van vechteryen / soo wel onder den anderen / als teghens d'inghebooren deses Landts / ende maeckten 't eyndelijcke / dat de Majest. haer sijn Landt ontseyde ; daer teghens is doorgaens ghesien dat de Hoofden der Hollanders (die in dit Rijck geweest) van redelijcken ommegangh ende discretie gheweest zijn / waer door de genegentheydt der Koningen tot de generale natie soo toegenomen heeft / dat jegenwoordigh beyde de natien als een zijn / sulcks dat den regeerenden Koningh voor weynigh daghen aen de Prince van Hollandt, ende den E. Hr. Generael met sijn gouden Brief / etc. op nieuws bevestight heeft / ende van sijn Majest. zijde sal geen oorsaeck tot verminderinghe van vrundtschap gegheven werden / soo lange de Sonne schijnen ende de Mane lichten sal.

Dit poinct repeteerde Berckelang verscheyden malen / ende re-

commandeerde ernstigh dat 't selve by my in achtinge ghenomen / ende duydelijck aen de E. Hr. Generael gheschreven mochte werden. 1636. Decemb.

Ick antwoorde met modestigheydt in volghende maniere / te weten:

„ Dat 't droeffelijck ende my overmatigh leedt is / dat d'onsen haer in een (ick laete soo veel poincten) teghen de coustumen des Rijcks vergrepen hebben; doch dat vertrouwe dat de Majest. ende sijn E. wel considereerden / haer feylen die begaen mochten hebben / met geen moetwil ofte opset geschiedt / maer door 't een ongheval in 't ander ghedreven te zijn / door dien de Wetten deses Rijcks haer niet volkomen bekent zijn / waer door 't ongeluck in schult verandert is / oock ruymen tijdt soo onbequaeme Tolcken hebben gehadt / dat van haer niet onderwesen zijn geworden.

„ Dat sijn E. de Majest. geliefde te versekeren / dat ick alle d'onsen scherp examineeren / haer Confessie / ende d'oorsaeckers van 't rumoer aen de E. Hr. Generael senden soude / op dat by sijn E. over haer dilicten gedisponeert mocht werden.

„ Dat het oock de wille ende serieuse recommandatie van de E. Hr. Generael is aen alle Compagnies dienaers / die op buyten-plaetsen resideeren / dat yeder sich moet schicken conform de Wetten ende coustumen des Landts / daer sy weghens haer meesters legghen / op dat 't contrarie den haet der Koninghen niet veroorsaeckt / ende den dienst des Compagnies oversulcks verachtert wierdt.

„ Dat ick sijn E. recommandatie in achtinge nemen / oock sulcks de E. Hr. Generael duydelijcke advijseeren sal / ende soo veel in mijn is besorgen / dat beneffens my niet als goet volck ghehouden wert / die hier blijvende ick met een goet leven voor-gaen mach / ende soo veel mijn bekent is / de coustumen des Landts onderrechten / ende yeder op 't scherpste belasten ende bevelen / dat sy alle onlusten moeten vermijden: maer dat dien last immers voor mijn te swaer / ende onverdragelijck soude zijn / voor haer allen te moeten respondeeren; dat mijn leven dan aen een afgunstige tonge ofte moetwillige Siammer soude staen; want dat de Siammers van onredelickheydt ende moetwil / oock dickmaels droncken zijnde / d'onsen selfs sonder reden aenransen / sulcks is mijn verscheyde reysen wedervaren.

„ Vorders seyde Berckelang dat 't Ioucko voor eenighe dagen by hem

1636. geweest / sijn hulpe uyt mijnen name ernstigh versocht / ende be-
Decemb. looft hadde / wanneer de saecken ten eynde ghebracht souden zijn / dat ick hem vijf Catty silvers daer voor vereeren soude / maer dat hy sulcks gerefuceert had / ende voor als noch niet een Condrijn begeerde / verklarende van mijn met reden overwonnen / ende dien volgende hem sulcks aengenamer als veel Goudts ofte Silver te wesen/ niet als een danckbaer herte begeerende.

Ick antwoorde / dat wy sijn E. voor d'onverdiende favorable hulpe vriendelijck bedanckten / altijdt aen sijn E. gedencken / ende van onse danckbare genegentheydt nimmer veranderen souden; hier met namen afscheyt ende keerden nae de Logie / ende waren ten hooghsten verwondert / dat sijn E. van de vijf beloofde Catty niet begeerde / dewijle sulcks contrari der Siammers gierigheydt is/ echter namen voor sijn E. over 't beloofde naerder te toutsen/en soo hy de weygeringe persisteerde / evenwel soodanigen vereeringhe te doen/dat wy sijn favorable genegentheydt behouden mochten.

Ontrent den middagh verscheenen den Onder-koopman Reynier van Tsum, den Assistent Isaac Moerdijck ende 't vordere ghesels chap (die onder de handt van Oya Sicry geseten hadden) in de Logie / de Tolcken rapporteerden ons / dat Berckelang tegens Sicry over 't onbeleeft tractement / door sijn Pintados de Hollanders aengedaen / hevigh uytghevaren / ende dapper verstoort was; om dat Sicry haer op sijn E. eysch niet gelargeert / ende daer by ghevoeght hadde / dat Sicry hem niet soude verstouten om eenigh gheldt van de Hollanders wegen sijn gepretendeerde coustumen te eyschen; ofte dat hy 't den Koninck klagen / ende hem in swarigheydt brengen soude: wy gaven hier op soodanigh antwoordt dat de Tolcken daer met vernoeght waren.

Wy examineerden d'onsen scherpelijck over de beschuldinge die teghens hun-lieden doorgaens ingebracht was / ende bevonden (ghelijck altijdt vermoedt hadden) dat haer daedt den Prince / insgelijck oock den Koninck (apparent uyt ontijdighe Siamsche vreese valschelijck met veel toeghelapte onwaerheden) te hoogh aenghedragen is; doch dat Iooft Laurentsz ende Daniel Iacobsz sonder weten van 't vordere ghesels chap met de Slaven des Prince in ghevecht / ende consequentelijck de ware oorsaeckers van alle overkomen ongheluckten gheweest zijn / wijders dat sy alle met goet voornemen (siende dat Daniel ghevat ende wech gevoert wierdt) meynden te ondersoecken/ waer uyt de questie ontstaen was; maer onwetende ontrent

trent sijn Hooghepdts Hof ghekomen / ende den Onder-koopman Reynier aen landt getreden zijnde / wierdt soo vreesselijcke met steenen geworpen / dat hy tot gheen ghehoor komen konde / ende (door dien de Praeuw van de wal dreef) eyndelijck te water most / swom nae de Praeuw / meynden wech te varen / maer wierden met soo veel Praeuwen omringht / ende sonder dat haer yets geseyt ofte eenige reden gegeven wierdt / soo getracteert / al waren sy openbaere vyanden / jae verraders gheweest : wy deden met goet-vinden van Sr. Verwer, Iooft Laurentsz ende Daniel Iacobsz (in 't by-wesen der Tolcken) in boeyen sluyten / 't welck van haer-lieden seer gheprezen wierdt / seyden sulcks a pestandt den Berckelang aen te seggen / verseeckerden ons dat sijn E. sulcks aengenaem zijn / ende daer met blijcken soude / dat haer doen ons gantsch tegen stont. 1636. Decemb.

Den 17. dito verkochten 30 Pe. Gocties Koper / aen Oprae Siverodt, alias Sitong Chineesch / 't welck (soo ons heymelijck ghesepdt wierdt) voor den Koninck was / door dien de Majest. sulcks tot repareeren sijner Afgoden beelden hoogh-noodigh heeft / ende sijn factorye daer van ontbloot was; in 't wegen ende leveren had Ockon Tsip ende de Pecap (die nae onse sustinue als bewaerders voor overlast / ende voorkominge van onlusten ontrent de Logie bleven) soo veel besicks / als of de Logie haer ten principalen aenghegaen / ende toonden misnoegen dat ick 't Koper sonder haer kennisse verkoft hadde / sustineerden dat ick voortaen sonder haer kuntschap gheen handel mocht doen / want dat haer van Berckelang gelast was / op alles acht te slaen / ende sijn E. oock 't passeerende promptelijck mosten rapporteeren : ick was hier over ten hooghsten verwondert / ende seyde dat wy Siam eer verlaten / als onse voorige vryheydt soo vert overgheven souden / dat des Compagnies Comptoir ende negotie onder den dwanck van twee Slaven (als sy zijn) soude moeten staen; des avondts wierdt ons door den Tolck Omon Wytsit Bassa gekundight / hoe dat de Pecap by Berckelang geweest / sijn E. 't verkoopen ende leveren van 't Koper aengeseyt / en dat sijn E. daer op geantwoordt hadde / dat hem aen sulcks te weten niet gelegen is ; ghy en zijt (seyde sijn E.) niet als Spioens in de Logie ghesonden / maer om voor te komen / dat niemant in desen tijt de Hollanders verongelijcket / ende soo ghy middelertijt siet dat onbekenden / ofte yemandt die niet te vertrouwen is / eenigh goet koopen wil / so sult ghy den Capiteyn waerschouwen / dat moet eyndelijck 't wit zijn daer ghy nae te schieten hebt ; wy waren over dese bootschap verblijdt /

1636. blijdt / ende namen voor op morgen Berckelang te gaen besoecken /
Decemb. ende aen sijn E. over de onredelijckheydt van Ockon Tsip, ende den Pecap te klagen.

Den 18. dito ben ick met den Sabandaer Olong Tsiut tot Berckelang ghegaen / daer ghekomen zijnde / liet sijn E. my (ende yeder die wat te verrichten had) aenseggen / dat hy aen den Tempel Watmoey nootsakelijck most gaen / om den Moeder van den overleden Oya Corassima te helpen verbranden; recommandeerde dat wy weynigh vertoeven / hy spoedigh wederkeeren soude; wy wachten tot aen den middagh / ende verstonden dat sijn E. door den Koninck ten Hove gheroepen was / weshalven onverrechter saecken naer de Logie keerden; des avondts ontrent twee uyren naer Sonnen ondergang verscheen hier in de Logie Ioris Dirricksz Bootsman (die de Berck Croofwijck voert) komende van Bantiauphia, bracht mijn een Brief van de E. Schouten, gedateert den vierden deser: waer by verstont dat het Schip Delft op dien dito van de Bhaare vertrocken is; gemelde Bootsman verhaelde dat 't gheruchte aen Bantiauphia is / dat wy alle door last des Konincks met Elephanten gedoodt zijn / en dat de Majest. de Logie aengeslagen heeft: dat de luyden aen Bantiauphia oock soo vol vreesen zijn / dat niemandt in ses daghen aen hare Bercken hadde derven komen / jae dat langher gheen eten voor ghelde te koop konden krijghen; wy waren in 't begin dese droefheden al bevreest geweest / dat sich de quade tijdinghe vert versprepden soude; ende dat de Overheden der verwachte Schepen in de Reviere komende / ende 't gheruchte verstaende / schrupuleux souden zijn om met haer vaer-tuygh opwaerts te varen; Weshalven op den elfden deser gaerne een Praeuwken met een Hollander ofte missive nae Bantiauphia aen onse Berckiers soude ghesonden hebben / maer door dien yeder vol vreese was / konde sulcks niet effectueeren; weshalven goet vonden om morghen aen Berckelang te versoecken / dat den gekomen Hollander weder nae beneden mocht gaen / om de Overigheden der Schepen (die wy dagelijcks wachten) alles goets te versekeren.

Den 19. dito ben ick tot Berckelang ghegaen / ende hebbe sijn E. 't volgende voorgestelt / te weten:

„ Dat Ockon Thip den Tolck ende Pecap eenige dagen door sijn E. „ om de Logie te bewaecken gesonden zijn / ende ons doen aendienen / „ dat sulcks t'onsen besten ghesciede / op dat voor apparente onheylen bevrijdt mochten blijven maer dat Ockon Thip ende de Pecap soodanige

1636. Decem.

danige heerschappye toonden / als of wy haer dienaers ende sy-lieden ons meesters waren.

Dat sy-lieden yeder / insonderheydt kleyne Koop-lieden (die sy wel weten van haer selven vreesachtigh te zijn) den toegangh der Logie beletten / ende die luyden met onbeleeftheyt buyten houden / ende wanneer al yemandt binnen lieten komen / gestadigh by ende ontrent mijn blijven / ende nauwlijcks toelieten dat ick met yemandt spreecken / veel min yets koopen ofte verkoopen mocht.

Dat sijn E. dese noodige sake geliefde te remedieeren / ende voor al wilde versorgen / dat Ockon Thip niet langher ontrent de Logie bleef / want dat het schijnt / ofte wy alle in huys ghevangen sitten / ende door des Konincks volck bewaert wierden.

Dat ons door den Sabandaer ende Tolcken uyt sijn E. name voor dato is geseyt / wy / insgelijcks alle vremde negotianten / 't zy Mooren, Iapanders, Portugiesen ofte Mestices, &c. voortaen geen ingeboornen ofte inghesetenen tot arbeyders in Compagnies dienst moghen ghebruycken / om dat sulcks een oude coustume deses Landts is / die den Koninck nu vernieuwt / ende belast heeft deselve strickteliicke te onderhouden.

Dat wy uyt sulcks (hoewel ongaerne) besluyten / dat de Majest. alle buyte-landtsche negotianten / insonderheydt de Hollanders sat is / nochtans om eenighe consideratien niemandt sijn Landt ontseggen / maer yeder-een met nieuwe gesmede coustumen soo beswaren wil / dat sy van selfs rijsen / ende Siam verlaten.

Dat op gister-avont een Hollander (die met 's Compagnies Werck aen Bantiauphia gelegen heeft) met een kleyn Praeuwken ter sluyp ende vol vreese boven ghekomen is / ter oorsaecke 't gheruchte hem tot daer verspreyt heeft / dat alle de Hollanders door 't bevel des Konincks omghebracht zijn ; dat het oversulcks noodigh is den selven neffens sijn E. Traa, ende onse missiven in spoet weder af te senden / op dat de Scheeps Overheden (die wy dagelijcks wachten) op hare komste van 't schandelijck (doch onwaerachtigh) geruchte niet ontijdigh verschricken / ende daer uyt geen onlusten ontstaen.

Berckelang antwoorde in substantie als volght:

Dat Ockon Thip en de Tolcken uyt last des Konincks in de Logie zijn gesonden / met soodanigen insicht als mijn doenmaels ghekundight is / maer soo sy haer limiten overtraden / dat sy haer puniceeren / ende scherpelijck belasten souden / ons niet te infondeeren / noch met eenige nieuwigheden te bedroeven.

M Dat

1636. „ Dat wy weghen Ockon Thip weynigh mosten patienteeren / dat
Decem „ sijn blijven geen duer hebben soude / maer dat de Tolcken altijdt in
„ ofte ontrent de Logie behoorden/ ende voortaen souden moeten zijn/
„ om dat van haer conform de wille des Koninckx ghedient / ende in 't
„ koopen / verkoopen / sluyten van Contracten / &c. voor de Siam-
„ sche bedriegerye ghewaerschout mochten werden ; ende soo ghy dan
„ t'eeniger tijdt (seyde sijn Ed.) om quade betalinghe / &c. yemandt in
„ recht treckt / soo konnen wy met gesont oordeel te werck gaen / dat
„ anders niet ordentelijck gheschieden kan : verhaelde voorts 't exem-
„ pel van de Iapanders, te weten Faoſke ende Tymon, hoe dat die boos-
„ wichten Radie Ebrehem in 't lichten van veertigh Catty gheldt op in-
„ trest bedrooghen hebben / door dien nu voorgheven / dat sy niet ghe-
„ houden zijn de penninghen te restitueeren / voor dat de Iapansche
„ Joncken (anno 1634 van hier naer Iapan verseylt) weder herre-
„ waert ghekeert zijn ; ende vermits Radie haer-lieden 't gheldt (son-
„ der daer yemandt tot getuygen by te roepen) ghetelt heeft / wil de
„ Majest. niet (als twijffelende aen de waerheydt) dat daer vonnis
„ over uytgesproocken werdt.

„ Dat hy selfs wel verstont / dat de vreemde Negotianten haer
„ affairen sonder arbeyders ende Praeuw-luyden niet konnen ver-
„ rechten / maer dat nochtans den Koninck (conform de oude Wet-
„ ten deses Rijckx) sulckx geordonneert heeft / dat wy echter mosten
„ glooven ende verseeckert houden/dat de Majest. als een beminder/
„ tot vremde natien ende insonderheydt de Hollanders (om haren heus-
„ schen ommegangh) seer genegen te wesen.

„ Dat hy derhalven by gheleghentheydt de gewichtigheydt deser
„ saecke de Majest. soude voorstellen / ende versorghen dat alles in
„ libre voeghe (soo als opt te voren) geredresseert wierdt ; dat ick te
„ spoedigher ende met meerder vrymoedigheydt soude doen (seyden
„ sijn E.) indien u Schepen gekomen waren / als wel seecker zijnde /
„ dat de Majest. u sulckx dan niet ontseggen / nochte weygeren sal.

„ Dat het een billicke saecke was / soo ick yemandt van de onsen
„ met een missive nae Bantiauphia wilde senden/om de verwachte vrien-
„ den alles goets te verseeckeren / dat sulckx de Majest. aenghenaem
„ zijn / ende hy op heden een Traa versorgen soude.

Nae dat wy des Compagnies saecken andermael in 't vrunde-lijck aen sijn E. hadden gerecommandeert / namen afscheyt ende keerden naer huys.

Den 20. dito wierdt ons uyt den naem van Berckelang door den

Tolck Omon Wytsit aenghesepdt / dat het den Koninck seer aenghenaem is / dat ick versocht hebbe een Hollander met een Missive / tot voorkominghe van apparente onheylen nae Bantiauphia te senden / dat de Majest. geconsenteert ende daer neffens geordonneert heeft / dat hy mede afgaen ende aen Bantiauphia ofte Bancocq vertoeven sal tot dat daer een Schip verschijnt / op dat de voorige quade geruchten vernietight moghen werden ; ghemelde Tolck versocht dat ick doch aen de verwachte Overheden wilde schrijven / dat sijns woorden geloof op de coustumen deses Lants gevolcht mochten werden / 't welcke wy effectueerden / ende sonden Ioris Dirricksz Bootsman (die op den 18. deser hier verscheenen is) beneffens den Tolck de Reviere nederwaerts / met ghemelte Bootsman sondt ick ordre aen d'Overheden die daer mochten verschijnen / dat sy haer met brenghende Cargasoen / in de Bercken Croofwijck ofte Carloys (die aen Bantiauphia daer op wachten) souden schepen / op dat dito goederen ons in haest toekomen mochten / en dat dito Overheden voor al dienden te versorgen (ingeval uyt Iapan quamen) dat 't geldt in goede verseeckerheydt ons op 't spoedighste toegesonden wierdt. 1636. Decemb.

Den 21. dito verkocht kleyne partye Kleeden aen Radie Ebrehem, de Pecap bleef gestadigh by ende nevens ons / telden de Kleeden in 't uyt-leveren / teyckende aen wat sorteeringe / hoe veel stucks ende tot wat prijs deselve verkocht wierden; ick vraeghde den Pecap wie hem Hooft van des Compagnies Logie gemaeckt / ende sodanigen authoriteyt (als hy ghebruyckte) ghegeven had ? hy seyde dat alles met ordre dede; ick vorderde sijn schriftelijcke last die hem Berckelang gegeven heeft / ende bevondt dat hem ende Ockon Thip niet anders belast is / als dat sy-lieden ghesamentlijck souden versorgen dat wy voor infraudementen mochten bevrijdt blijven / hoewel ick desen beest sijn ordre duydelijck uyt-leyde / ende sijn plicht vermaende / soo konde hem sijn beestigheydt niet uyt hooft stooten / maer nae dat 't scheen bleef hy geresolveert in sijn boosheydt te volharden / des wy practiseerden op middelen om hem uyt sijne bedieninghe te stooten.

Den 22. dito ben ick tot Oloang Tsiut ghegaen / communiceerde hem Ockon Thips, insonderheydt des Pecaps onredelijckheden; klaegde hoe sy by nae yeder uyt de Logie beten / ende dat oversulcks gheschapen is / wy geheel in verachteringe te geraken / ende des Compagnies affairen tot niet loopen souden ; sustineerde dat de Siamsche proceduren voor ons lastigh / ende vol onverdraghelijckheden zijn /

1636. Decemb. versocht dat hy met mijn naer Berckelang wilde gaen / om sijn E. de ghewichtigheydt onser saecken te communiceeren / ende 't noodigh redres te versoecken; Oloang Tsiut riet mijn dat ick desen dagh soude vertoeven; dat hy Berckelang eerst spreecken / en mijnent weghen klaeghlijck den wegh bereyden wilde / en dat ick op morgen met een aensienelijcke schenckagie by sijn E. komen soude / want (seyde Oloang Tsiut) al heeft sijn E. de beloofde vijf Catty silver niet begeert / sal 't hem echter aenghenaem zijn / dat ghy tot bewijs van danckbaerheydt hem een vereeringhe doet; ick konde dit voorstel niet verwerpen / vermits wy sijn E. hulpe in desen noodigh hebben.

Den 23. dito zijn wy neffens den Sabandaer Oloang Tsiut met een goede schenckagie tot Berckelang ghegaen / klaeghden doleerender wijse over veel proceduren / in maniere als volght:

„ Dat de fastidien die Ockon Tsip ende Pecap ons aendeden / onverdraghelijck zijn / versochten dat sijn E. daer in gheliefde te versien; ende dewijle voortaen meer als voor dato aen Tolcken ghebonden mosten wesen / den Pecap ons ondienstigh was / door dien niet anders als de Siamsche ende Moorsche talen kan.

„ Dat den Koninck de Hollanders wel gelargeert ende weder in de Logie gesonden heeft / maer dat de Majest. mijn als gevangen/ ende des Compagnies negotien ghebonden hieldt / daer ick nochtans teghens de Majest. nochte Wetten des Landts in 't minste niet gesondight hebbe.

„ Dat wy dagelijcks onse Schepen verwachten / ende tot insamelinge van Balcken/ Plancken ende andere Koopmanschappen/ om deselve te laden / veel arbeyders noodigh hebben / ende datmen ons niet wil consenteeren dat wy (volgens ouder ghewoonte) arbeyders voor geldt ghebruycken; jae dat meer is / niet toestaen / dat de resteerende Sappan voort af-gewegen werdt / 't welck ons van den Koninck gegunt / ende door 't hooghe water om te ontfangen belet is / 't welck immers een onredelijcke saeck is; door welcke ende andere onverdragelijckheden onse negotie dagelijcx meer ende meer verachteren / ende de Schepen hier te langher sal moeten op-houden / tot 's Compagnies schade / mijns herten-leet ende schande.

„ Dat wy anders niet konden bedencken / als dat der Nederlanders vruntschap by den Koninck van Siam van gheene consideratie / ende contra sijne ghedane toeseggingen is/ 't en ware sulcks/ sijne Majest. soude om weynigh feylen onse natie soo niet onteert hebben / ende

eenige

eenige onder de voeten van de Elephanten willen werpen / gelijck " 1636.
doen gedreyght wierdt. " Decem.

Dat sijn E. doch mijn voorstellen / klachten ende versoecken ter "
herten geliefde te nemen / deselve sijne Majest voorstellen / op dat "
alles in haest tot voorighe vryheydt geredresseert mocht werden / "
ende t' contrarie gheen onlusten by de E. Hr. Generael veroorsaec- "
ken; want ghehouden ben alles rechtvaerdigh over te schrijven: "
Hier by voeghde noch soo veel bewegelijcke redenen / als de natue- "
re deser substantie vereyschte. "

Soo dat Berckelang eyndelijcke aldus antwoorde:

Ick hebbe voor desen immer ghesevdt dat 't blijven van Ockon "
Thip niet lange dueren sal / ende zijt ghy met de Pecap (om dat hy "
gheen tael kan) niet gedient / ick sal sulcks de Majest. voor-dra- "
gen / ende is 't mogelijcke beschicken / dat een ander in de bedienin- "
ghe ghestelt werdt / maer alles moet tijdt hebben; den Koninck en "
hout u niet als gevanghen / noch bint de negotie niet; 't arbeyts- "
volck sal u oock als voren aen te nemen vergunt werden / wanneer "
maer u Schepen ghekomen zijn; ghy hebt oock een verkeerde in- "
beeldinge dat de Majest. der Nederlanders vruntschap niet esti- "
meert / hout u verseeckert dat het de waertste zijn die Siam frequen- "
teeren; ghy moet oock niet dencken / dat de schande soo groot die "
u volck overkomen is / sulcks is een ghemeene Siamsche plaghe / "
daer nauwlijcks een Madorym vry van is / ick hebbe selfs voor de- "
sen / soo meenigh-werf ende 't voorleden jaer laetst noch soo swaer "
ghevanghen gheweest; ick kan niet bedencken dat sulcks tot mijn "
schande / maer veel eer een vermaninghe tot beterschap ende voor- "
sichtiger leven is; ick hebbe meer reden van klagen dat mijn schan- "
den overkomt / om dat in 't begin mijner bedieninghe dese swarig- "
heden geresen zijn / ende dat ick deselve nae uwen wille ende mijne "
goede genegentheydt niet soo spoedigh kan herstellen / als de pre- "
sente constitutie wel vereyschte / maer hebt patientie / ick sal in "
alles u hulper zijn.

Wat wy ter bane brachten / sijn E. antwoorde al op den selven teneur / ende konden wel vermercken dat wy voor de komste der Schepen niet behoorlijck gheholpen souden werden / weshalven naer minnelijcke afscheyt nae de Logie keerde.

Den 24. dito gingh ick ten huyse van Raadie Ebrehem, communiceerde hem ons gister-daeghsche wedervaren met Berckelang; Raadie Ebrehem was met mijn van een gevoelen / namentlijck dat Bercke-

1636. lang een goet/ oprecht/ yverig ende getrouw hulper der vremdelingen / maer wat te vreesachtigh voor den Koninck ofte te kleynhertigh is / ende sustineerde dat sijn E. voor de komste der Schepen de Majest. wegens onse saecken niet soude derven spreecken; 't en waer hy van hooger staet geanimeert wierdt; ende dewijle den Prins ende Berckelang goede vrienden zijn / vonden wy met den anderen goet / dat Raadje een gheschenck van 4 ell. root laecken supur fijn / aen sijn Hooghevdt uyt onsen naem presenteeren / ende alle de klachten ende vertogen aen Berckelang gedaen / in't minnelijck verhalen / ende sijn Hooghevdts vermogende hulpe raet svraghender wijse versoecken soude; echter vonden goet dat wy Oloang Tsiut op morghen by Berckelang souden senden / op hope dat sijn E. wegen de Prince oock soude aengemaent / ende soo doende van beyde zijden voortgedreven werden.

Decemb.

Den 25. dito sonden tot Oloang Tsiut, recommandeerden hem by Berckelang (soo't mogelijcken was) te versorgen / dat Ockon Thip uyt de Logie geraeckte / ende ons voorts wierdt toegheſtaen dat wy Coulys ofte arbeyders aennemen mochten; Oloang Tsiut nam aen op staende voet tot Berckelang te gaen / ende onse saecke soo veel in hem was te bevorderen; des avondts verstonden dat den Sabandaer by Berckelang geweest / onse versoecken voorgedraghen / ende dat sijn E. geantwoort had / dat wy doch soo haestigh niet wilden zijn / dat hy voor ons / als voor sich selven sorghe draghen soude / maer 't most tijdt hebben.

Den 26. dito gingh ick ten huyse van Raadje Ebrehem, die ons aenseyde / dat hy op heden de vier ell. root laecken aen den Prince overghelevert / met sijn Hooghevdt wijtluftigh weghen der Nederlanders staet ende commercien van Iudia gediscoureert / ende dat sijn Hooghevdt eyndelijcke hem de volgende poincten ghevraeght / ende sijn gevoelen daer over promptelijck sonder veynsen ofte vleyen afgevordert hadde / te weten:

„ Of ick in persoon welvarende was / mijn volck noch ghesloten
„ hielt / ende wat daer mede voor hadde?

„ Of mijn ghemoet niet ghetroubeleert / op sijn Hooghevdt mis-
„ noegent / ende niet van ghevoelen was / dat hy de voorgheballene
„ questien den Koninck t'ontijdigh / ende te hevigh aenghedraghen
„ hadde?

„ Of ick mijn genoegen wegens des Konincks gedane proceduren
„ aen d'onsen oock hadde / met geen haet teghens de Majest. inghe-

nomen

nomen/ende niet voornemens was 't gepasseerde aen de E. Hr. Generael te schrijven?

Of 't redelijcker soude zijn de schenckagie te accepteeren/ofte in't ,, minne te rugge te senden / dewijle noyt eenige uyterlijcke gunst ofte voordeel aen mijn bewesen hadde? ,,

Waer op dat Raadie Ebrehem hadde geantwoordt:

Dat mijn persoon redelijck gedisponeert was/ de twee (die meest ,, schuldigh zijn) noch in verseeckeringhe hiel / om dat de Majest. ,, sulcks ghenoeghsaem begeert had / hoewel by scherpe examinatie ,, niet konde bevinden hare gedane feyt soodanigen straffe (als reede ,, geleden hadde) te meriteeren / echter voornemens bleef haer-lieden naer Batavia te senden; op dat haer saken door de E. Hr. Generaels vermogende dispositie gediffinieert werde / ende sy uyt oogh ,, der Siammers blijven mochten / op dat in 't staende d'onsen uyt lust ,, van wraecke in geen swaerder vervielen. ,,

Dat ick geen misnoegen toonde / maer wel gewenscht / dat sijn ,, Hoogheydt in 't begin voorsichtiger ghehandelt hadde; d'eere der ,, Nederlanders soo niet vertreden / d'onsen niet aen Berckelang, maer ,, aen mijn in de Logie ghesonden hadde; de saecke modestelijck aen ,, den Koninck voor doen draghen / soo soude des Majest. toorn soo ,, onrechtmatigh niet ontsteecken hebben. ,,

Dat my doorgaens beklaeghde des Konincks proceduren t'onmatigh geweest ende noch te zijn/ want dat de Majest. de beschuldighde Hollanders wel gelargeert en in de Logie ghesonden heeft / ,, maer 's Compagnies huysinge met wacht bewaert / ick als ghevangen gehouden / ende my noch te laste ghelevdt werdt in 't aenstaende voor alle feylen teghens de Wetten des Rijcks te moeten ,, caveeren; behalven dat des Compagnies negotien geschort staen / ,, om dat wy gheen licentie tot aenneminge van arbeyders / etc. konnen verwerven / hoewel des Compagnies apparentste intrest menighwerf aen Berckelang vertoont / echter (door sijn E. vreesachtighe kleynhertigheydt) geen ander antwoordt bekomen hadden / ,, als dat onse Schepen noch niet hier / ende wanneer deselvige ghekomen zijn/ hy met gefondeerde reden onse saecken den Koninck sal ,, derven voordragen / ende dewijle de Schepen langer als ghewoon ,, zijn tardeeren / de Cargasoenen op d'arrive des selfs behooren gereet / ende in Bercken ghescheept te zijn; dat ick tot redres ende ,, 's Compagnies voorige vryheydt sijn Hoogheydts intercessie aen ,, de Majest. gaerne versoecken soude / soo my de schaemte (ende dat ,,

1636. ,, verseeckert konde zijn / van sijn Hoogheydts favorable ghenegent-
Decem.,, heydt) niet dede te rugge gaen / doch dat wy echter verstouten om
,, onsen noot sijn Hoogheydt te kundighen / op dat hy de E. Hr. Ge-
,, rael voor kleynmoedigh of neglegent niet soude beschuldight wer-
,, den ; want dat verplicht was 't geen dagheliijcks voorviel (inson-
,, derheydt dit stuck) aen sijn E. rechtvaerdigh over te schrijven /
,, ende dickwils voorsloegh of 't niet noodigh is / selfs in persoon
,, naer Batavia te gaen / om sijn E. alles by monde / etc. te rapportee-
,, ren.

,, Dat ingeval sijn Hoogheydt 't geschenck te rugghe sondt / daer
,, met de twijffelinge waerachtigh maecken / sijne ongenegentheydt
,, tot de Hollanders ende mijn bewijsen soude.

Waer op den Prince repliceerde :

't Is mijn leet dat de Hollanders met mijn Slaven in gevecht ge-
,, weest zijn / 't was oock mijn voornemen niet haer aen Berckelang,
,, maer nae de Logie aen den Koopman te senden / doch ick wierdt
,, van alle de Mandoryns (die doenmaels present in 't Hof waren) over-
,, stemt ; yeder achtede sulcks een billicke saecke te zijn / om dat de
,, Koninck mijn hooger (als de voorige Princen gheweest zijn) verhe-
,, ven heeft / soo dat sijn Majest. (die vol jalousye is) daer uyt licht
,, een besluyt maecken soude / dat ick meer met de Hollanders, ofte
,, de E. Hr. Generael uytstaende hadde / als de rechtmatigheydt lij-
,, den kan ; wijders seyden dito Mandoryns, is Oya Berckelang als een
,, Advocaet der vremdelinghen / die kan de saecke onpartydigh on-
,, dersoecken / sijn Majest. daer van rapport doen / ofte sulcks wel in 't
,, minnelijcke met sijn Hoogheydt ende de Capiteyn der Hollanderen
,, dempen / ende soo het dan al voor d'ooren des Konincks komt / kan
,, alles in de beste form gheschickt werden / ende U. E. Hoogheydt
,, sal buyten reprochie blijven : middelertijdt (seyde sijn Hoogheydt)
,, heeft mijn Moeder (die verstaen hadde / dat de Hollanders gewapent
,, in 't Hof waren / ende mijn by nae gevat hadden) de Majest. sulcx
,, buyten waerheydt doen voordraghen / over welck rapport den Ko-
,, ninck in toorn soo verhit wierdt / dat soodanigh tegens de Hollan-
,, ders (als gebleecken is) geprocedeert heeft / sijne Majest. wenschte
,, wel / ende ick noch meer / dat de questie noyt voorghevallen / oft
,, dat hem in 't beginsel alles rechtvaerdigh gerapporteert ghewor-
,, den was.

Wijders belaste sijn Hoogheydt Raadie Ebrehem de volghende
poincten mijn te recommandeeren ende aen te seggen :

Dat

Dat de E. Hr. Generael (staende de restabileringe des Comp- ,, 1636.
toirs) met den Capiteyn Schouten tot drie distincte reysen eerlijcke ,, Decem.
geschencken ende een missive aen sijn Hoogheydt ghesonden heeft; ,,
welcke eere / ende favorable genegentheydt hy niet verdient / veel ,,
min (tot sijn leetwesen) naer behooren gerecompenseert / maer uyt ,,
jalousye des Koninckx sulcks naergelaten is. ,,

Dat ick sijn Hoogheydts oprechte suyvere ghenegentheydt tot ,,
de E. Hr. Generael / de Nederlantsche natie / des Compagnies staet ,,
alhier / ende mijn Persoon / ende sijn Ed. echter ten volle mochte en- ,,
de behoorde te verseekeren / ende van sulcks per naeste gelegentheyt ,,
oprechte advijs aen sijn E. te senden.

Dat ick in 't beschrijven deser questien ende proceduren de pen ,,
doch matigh bestieren soude / op dat de vruntschap tusschen de Si- ,,
amsche ende Nederlantsche natie ongheguest / maer in voorigen staet ,,
blijve / ofte veel eer vergrooten mochte: want sijn Hoogheydt ,,
konde niet bespeuren waer uyt soo dwalende misvertrouwen onder ,,
de onsen ende sijn Slaven ontstaen is / soo dat sulcks veel eer een ,,
werck des Duyvels / als menschen ingeven achtede te zijn. ,,

Dat ick voor al sorge dragen / ende de saecke soo bestieren mo- ,,
ste / dat de E. Hr. Generael hem niet t'onrecht vertoorende / ende ,,
door opgenomen haet de vruntschap soo verminderde / dat de onlu- ,,
sten de overhant nemen / ende door sulcks beginselen van Oorlogen ,,
groeyen / tot schade van beyde de natien / sijn Hoogheyts eeuwigh ,,
verwijt ende mijner oneere. ,,

Dat het sijn Hoogheydt mishaeghde dat ick in presente ghele- ,,
ghentheydt voorsloegh naer Batavia te gaen / dat al hadde de Ed. ,,
Hr. Generael sulcks geordonneert ende aen den Koninck gheschre- ,,
ven / soo soude de Majest. om verscheyde considerative insichten ,,
mijn niet largeeren / maer sulcks op hem nemen / selfs aen sijn E. ,,
daer over schrijven / ende sijns E. naerder ordre verwachten / om ,,
dat 't senden van nieuwe Hoofden door onkundigheydt nieuwe pe- ,,
riculen ende vreese van onlusten onderworpen zijn. ,,

Ryders dat ick doch goets moets blijven ende gerust zijn / dat sijn Hoogheydt aen Berckelang belasten soude / sijn E. mijn in alle versoecken behulpigh te zijn / ende des Compagnies staet in voorige vryheydt te redresseeren; ende ingheval sijn Hoogheydt den Berckelang te kleynhertigh ofte nalatigh bevont / hy 't noodigh redres selfs aen den Koninck versoecken / ende buyten twijffel oock obtineeren soude: Raadie Ebrehem repeteerde de genoemde poincten

1636. soo menigh werf/ tot dat wy met den avondt nae de Logie keer-
Decemb. den.

Den 27. dito gingen tot Berckelang, recommandeerden sijn E. des Compagnies saecken / namentlijck / dat wy aen arbeyders geraecken / de wacht van de Logie / ende van den onbeleefden Pecap ontslagen mochten werden; sijn E. nam aen alles op 't spoedighste te verrechten / weshalven afscheyt namen / ende keerden naer huys; des avonts verstonden uyt Oloang Tsiut, dat Berckelang op heden met den Koninck over onse saecken gesprooken hadde/ ende dat wy op morgen by sijn E. souden verschijnen.

Den 28. dito des morgens vroegh ben ick by Berckelang geweest/ ende wierdt mijn 't volghende aengheseydt / hoe sijn E. op gisteren onse versoecken den Koninck voorghestelt / ende de Majest. daer over gedisponeert hadde / als volcht:

„ Dat de Pecap, vermits wy geen ghenoeghen in sijn doen hebben / „ uyt onsen dienst gestelt / de Mooren toeghevoeght / den voorighen Omon Trompanit van de banden ontslagen is / ende andermael onse „ Tolck zijn sal; maer dat Ockon Thip om seeckere consideratien / „ ende goede toesicht op alles te hebben / voor een kleyne tijdt noch „ ontrent de Logie wacht houden blijven moet.

„ Dat sijn E. ons een Traa soude verleenen/ waer met soo veel ar- „ beyders ende soo veel Praeuw-luyden aennemen / als tot verrech- „ tinge van 's Compagnies negotie ende onse dienst noodigh moch- „ ten hebben; maer dat ick al voren een handt-schrift passeeren/ ende daer met beloven moste / dat de Hollanders die in Siam zijn / ofte ko- „ men negotieeren / haer voortaen nae de Wetten ende Coustumen „ deses Rijcks schicken sullen / ofte soo yemandt die overtredet / of- „ te sich vergreep / ick voor de contraventeurs caveeren / ende de „ Sententie van de Majest. oversulcks onderworpen zijn sal.

Onse antwoordt was in volgende maniere:

„ Dat wy sijn E. wegen sijne verrechtinge hoogelijck bedanck- „ ten/ende vernoeght waren dat van den onbeleefden Pecap ontslagen „ zijn; echter wel ghewilt hadden / dat een bequamer Tolck als Trompanidt is (vermits hy weynigh tael kan) ons toeghevoeght „ was/ doch dat des Koninckx wille in desen onse Wet is; dat oock „ patientie mosten nemen over de bewaringhe der Logie van Ockon „ Thip.

„ Dat het ons aenghenaem ende tot voorderinghe van 's Com- „ pagnies affairen noodigh is weder als vooren arbeyders / etc. te

mo-

mogen gebruycken; maer dat de last voor mijn te swaer ende onver- „ 1636.
draghelijck soude zijn / namelijck mijn schriftelijck te moeten ver- „ Decem.
binden voor de fauten die d'onsen souden mogen begaen / te meer om „
dat de coustumen des Rijcks de Hollanders niet kundigh / ende de Si- „
amsche Wetten hart zijn; inghevalle den Koninck sulcks eynckel „
van my begeerde / dat ick des Majest. wille nootsaeckelijck (als „
ghedwongen) soude moeten obedieeren / maer dat oock aen den E. „
Hr. Generael schrijven soude / niet geneghen te zijn onder soo har- „
den verbant in Siam te continueeren. „

Op 't stuck van de schriftelijcke borghe voor alle de Nederlanders repliceerde sijn E. sulcks is de prompte ordre ende expresse wille des Konincks / dat sult ghy sonder eenigh tegen-spreecken moeten naerkomen; want de Majest. heeft mijn belast / gheen Traa ofte consent tot aennemen van Arbeyders te gheven / voor dat wel ende behoorlijck van u verseeckert zijn; wat redenen wy ter bane brachten / kondet echter niet helpen / wy mosten daer met heen gaen.

Des avondts arriveert hier den Tolck Omon Wytsit Bassa (die op den 20. deser nevens een Nederlander tot Bantiauphia gesonden is) komt van Bancocq, had noch geen gewach van de komste der Schepen vernomen / ende rapporteerde ons / dat aen Bancocq ordre gekomen is / dat als de eerste opkomende vaertuygen / ende Overheden van de Schepen (die dagheliicks staen te arriveeren) aldaer verschijnen / sullen moeten vertoeven / tot dat de komste van de Schepen aen den Berckelang ghe schreven / sijn Ed. sulcks den Koninck kont doet / ende met believen van de Majest. een Traa afsendt / dat de genoemde vaertuygen mogen boven komen; ende alsoo den Tolck op sijn vertreck naer beneden sulcks niet aengeseydt was / twijffelde ofte dit niet een gefabriceerde voorstel van de Canoniers uyt ontijdige vreese mochte zijn / weshalven hy met goetvinden van Oya Thon Gouverneur aen Bancocq herrewaerts gekomen was / om de sekerheydt selfs van Berckelang te hooren.

Wy waren over dit rapport ten hooghsten bedroeft / om reden / dat inghevalle het een Coustuym bleef / d' Overheden met d'eerst opkomende vaertuygen sullen moeten aen Bancocq verblijven / tot dat een Traa van hier derrewaerts ghesonden werdt / sulcks (by spoedige hulpe) ten minsten 5 a 6 dagen aenloopen / ende 't vertreck der Schepen dapper verhinderen sal; Godt gebe dat dese schade-

1636. lijcke Coustume door des Berckelangs hulpe vernietight mach werden.

Decemb.

Den 29. dito wierden tot Berckelang gheroepen / daer ghekomen zijnde verhaelde sijn E. dat den Koninck conform d'oude Wetten deses Rijcks geordonneert hadde / dat wanneer hier Schepen ter reede arriveerden / dat de Overheden der selver met hunne eerst-komende vaertuygen aen Bancocq vertoeven sullen / tot dat de komste van 't Schip aen sijn E. gheschreven / hy sulcks de Majest. ghekundight / ende een Traa derwaerts ghesonden werdt / en dewijle sulcks een nieuwe Coustuym is / daer d'onsen voor desen niet van gheweten hebben / dat ick een nieuwe ordre met den Tolck Omon-Wytsit Bassa aen de Officiers des Konincks aen Bancocq senden soude / op dat dito Officiers op de komste van eenigh vaertuygh de nieuwe ordre vertoonen / ende d'onsen haer naer sulcks reguleeren mochten. Ick stelde Berckelang voor / dat sulcks een beswarelijcke Wet / ende tot bederf van des Compagnies negotie is / want dat de Schepen (insonderheydt die de E. Hr. Generael sendt) om nae Iapan ende Tayovan te gaen / hier jaerlijcks laet arriveeren / om dat de Zuyde winden niet vroegher doorwaeyen / ende vermits de kortheydt des Mousons nootsaeckelijck spoedigh moeten gedepescheert werden / ofte perijckel van hare Voyagie loopen / ende soo wy dan aen soodanighe Traa mosten ghebonden zijn / d'eerste vaertuygen door sulcks ten minsten acht daghen later als anders souden / by ons verschijnen sullen / en dat aen een dagh somwijlen een geheele Voyagie hangt; dat de Boots in acht dagen die sy vruchteloos consumeeren / de Schepen van water ende brant-hout provideren / ende wy interim de Cargasoenen afschepen / ende de Reviere nederwaerts senden souden: wy voeghden op desen teneur soo veel beweghelijcke redenen meer / als de natuere des selfs vereyschen mochte / doch te vergeefs / want Berckelang bleef by voorigen toon / verklarende sulcks de wille des Konincks te zijn / vermaende ons dat wy doch een nieuwe ordre af-senden / ende een weynigh patientie nemen souden; seyde / selfs wel te considereeren / dat negotianten soo niet konden / ofte behoorden gebonden te zijn; daerom aennam dese saecke de Majest. andermael voor te draghen / maer heeft voorgenomen met sijn voorstel te wachten / dat op d'arrive van 't Schip wanneer hy (als siende de verachteringhe) met meerder vrymoedigheydt / ende gefondeerde redenen mijn klachten aennemen soude / in somma wy wierden met goede hope gevoet dat

dat dese nieuwe ghesmede Coustume voor dese reyse / ende haestigh weder vernietight soude zijn.. 1636.

Decemb.

Wy merckten wel dat ons voorgestelde wit op dees tijdt niet bereycken konden / maer dat d'Overheden ende de vaertuygen aldaer tot verachteringe des Compagnies affairen nootwendigh souden moeten vertoeven; weshalven versochten dat een Nederlander uyt de Logie neffens den Tolck mocht afgaen / ende aen Bancocq blijven / tot dat daer eenigh vaertuygh der gearriveerde Schepen verscheen / op dat de Brieven/ etc. ons door den selven in spoet toekomen mochten / dat Berckelang ons toestont / belasten aen Simeenraedt op staende voet een Traa te schrijven. Wy namen afscheyt / keerden nae huys / ende schreven soodanigen ordre / om aen de Canoniers tot Bancocq te senden / als hier onder geinsireert staet.

De vrienden van de verschijnende Compagnies,als mede der vrye-burgers Schepen, werden by desen expresselijcken gheordonneert aen Bancocq by tooders deses (Officieren des Conincks van Siam) met haer eerst op-komende vaertuygh aen te legghen, verhalen van waer dat komen, sullen aldaer oock soo lange moeten vertoeven, dat dito Officieren hare advijsen van de komste des Schips nae de Stadt Iudia aen den Berckelang alhier schrijven, ende dat dito Berckelang een Traa ofte Pascedel aen de ghemelde Officieren aen Bancocq nedersendt; het is een expres ghebodt van de Majest. 't welck ghy-lieden om des Compagnies dienst te preserveeren nootsaeckelijck moet ghehoorsamen ende nakomen. Actum in de Stadt Iudia, op 't Comptoir Siam, den 29. December 1636.

Onder stondt: V L. Gunstige Vriendt

Ieremias van Vliet.

Den 30. dito 's morgens voor dagh quam den Tolck Omon Wytsit Bassa in de Logie / excuseerde hem dat hy op gisteren nae Oprae Tyedux Traa (daer met een van de onsen afgaen mach) ghewacht / maer nu sijn depeschie van Berckelang, etc. bekomen / ende dat sijn E. hem belast hadde / aen Bancocq te blijven tot dat daer een Hollandts Schip verscheen: Wy sonden Louwijs Pierre Bootsman beneffens den voornoemde Tolck / behandighden hem de bovenstaende ordre / om aen de Canoniers aen Bancocq te bestellen; item een besloten Brief aen de Overheden die aldaer mochten verschijnen / waer met de vrienden recommandeerden de metgebrachte Brieven met gemelde Pierre in haest boven te senden / de gelegentheydt des Schips / tot welcke ladinge het bequaemste is te schrijven / ende

1636. de nootlijckheden daer neffens te ontbieden / op dat door ophouden aldaer de noodighen tijdt niet onnuttelijck gheconsumeert wierdt.

Decemb.

Op heden communiceerden 't geconcipieerde geschrift (daer mede mijn Persoon als Borge voor de hier zijnde Nederlanders moste verbinden) aen den Sabandaer Oloang Tsiut, dito Sabandaer hadde in den teneur des selfs geen quaet gevallen / maer sustineerde dat het bondigher behoorde te zijn / doch nae veel disputen ende debatten liet hem geseggen / communiceerden 't den Berckelang, ende stelden 't ons weder ter handt / ende recommandeerden 't onder Siams schrift (dat van de selfde teneur ons gheintregreert wierdt) in 't nette te schrijven / met mijn naem te ondertepckenen ende te versegelen.

Den 31. dito heeft Raadie Ebrehem Moors Koopman / 't Ioucko ende Sitong Chineesen / meest alle des Compagnies doucken / die by de Logie zijn / gekoft / tot soodanigen prijs als by de negotie-boecken blijcken sal; de ghemelde Koop-luyden vraeghden den Tolck Trompanidt ofte hy oock de gekofte goederen tellen ende daer notitie van nemen wilde / ghelijck den Pecap voor desen ghedaen hadde / Trompanidt antwoorde / dat sulcks den Pecap noch hem van Berckelang niet belast was / de wille ende 't ghenoegen (selfs van den Koninck) ende sijn E. was / dat onse negotie liber soude zijn / dat den Pecap tot soodanighen eynde oock in de Logie niet ghesonden / maer van sich selfs meer als hem bevolen was / aen hem ghetrocken heeft: wijders seyde Trompanidt, ick ben oock niet ghesonden om te verspieden wat in de Logie passeert / maer eyndelijcke (voor soo veel in mijn is) voor te komen dat geen onlusten ontstaen / en so van d'een of d'andere kant 't zy door koopen ofte verkoopen / etc. abuysen resen / deselve moet soecken te beslechten / sulcks is het eenigh ooghmerck van den Koninck ende de Grooten.

Op heden sonden 't afgedrongen geschrift door Oloang Tsiut aen Berckelang, waer met ick mijn persoon voor alle de hier zijnde Nederlanders verbondt / ende was als volght:

OP den vijfden dagh der wassende Mane ghenaemt Deun Gy, in 't Ratten-jaer, heeft Oya Berckelangh door den Sabandaer Oloang Tsiut Raymontry dit geschrift van my Jeremias van Vliet (Opperhooft van 's Compagnies Comptoir ende ommeslagh in Siam) ghevordert, by 't welcke belove, dat alle 't geen van nu voortaen uyt de naem van ghemelten Berckelangh

aen

aen my, ofte de Nederlanders die in Siam resideeren door den Sabandaer ofte Tolcken, &c. belaft ofte gerecommandeert, voor soo veel in ons vermoghen is, conform de Wetten ende Coustumen deses Rijcks gehoorsamelijck sal naghekomen werden, ende dat ick (als 't Hooft zijnde) voor de contraventeurs sal moeten caveeren, waer onder mijn persoon verbinde. In Judia op 't Comptoir Siam, adii ultimo December 1636. 1636. Decemb.

Ter zijden stondt mijn wapen gedruckt in roodt lack. | Was onderteeckent Jeremias van Vliet.

Berckelangh belasten Oloang Tsiut 't gemelde geschrift in handen te houden ende wel te bewaren/ beloofde op morgen ons een Traa te bestellen / daer met wy als vooren Arbeyders ende Praeuwen tot vorderinghe van 's Compagnies dienst mochten aennemen ende ghebruycken.

Primo Januarii is den Sabandaer Oloang Tsiut met den Tolck Trompanidt in de Logie gekomen/ brachten ons den langh-verwachten / ende dier-ghekochten Traa, daer met (sy-lieden seyden) wy Arbeyders ende Praeuwen aennemen / oock als vooren met yeder vry ende onbekommert negotieeren mochten / eyndelijcke moste Ockon Thip voor weynigh daghen wacht houdende ontrent de Logie blijven: Wy recommandeerden den Sabandaer dat hy onsent halven den Berckelangh voor sijn hulpe op 't hooghste bedancken soude / met vertrouwen dat wy door sijn E. rechtmatige hulpe aen vordere ende de voorige vryheydt souden gheraecken: Oloang Tsiut verhaelde dat Berckelangh gherecommandeert hadde ons aen te seggen/ dat het seer goet in presente ghelegentheydt (als oock tot voorvallende saecken) soude zijn / dat wy een eerlijck gheschenck aen den Koninck presenteerden / ende dat daer beneffens sijn Majest. voor alle weldaden (insonderheydt die hy onlanghs aen ons volck door de ghenadighe verlossinghe ende quijtscheldinghe harer misdaden bewesen hadde) souden bedancken / seyde sulcks de Coustumen deses Landts te wesen / ende dat het den Koninck apparent aengenaem soude zijn / dat Berckelangh oock in toekomende met meerder vrymoedigheydt voor onse saecken soude derven spreecken: Wy antwoorden waerachtigh te zijn dat wy van den Koninck veel faveur ghenooten hadden / ende oversulcks dat danckbaerheydt verschuldight bleven / maer dat mijns opinie de jonghste proceduren des Konincks over d'onsen t'onverdragelijck ende in soo kleynen schuldt te hardt gheweest zijn / doch dat wy sulcks op 't rijp oordeel van de E. Hr. Generael in Batavia sullen laten berusten / ende dewijle sijn E. sulcks recommandeert/ Anno 1637.

1637. deert / wy vertrouwen hy ons den besten raedts-man daer in is / en-
Ianuarius. de syn E. wille daer in sullen volgen ; Nae veel overleggens vonden met den Sabandaer ende Tolck eyndelijcke goet dat wy een stuck Persiaens goudt laecken / 8 ell. root laecken super fijn / ende eenige kleynigheden met hunlieden neffens een van d'onse aen sijn E. soude senden / op dat die mochten conform de Coustumen des Hofs door hem aen den Koninck ghepresenteert / ende soodanige complementen daer by gevoeght werden / als de natuerlijckheydt der reden vereyschet.

Den 3. dito wierdt ick tot den Berckelang geroepen / daer ghekomen zijnde verhaelde sijn E. dat hy de schenckagien mijnent wegen de Koninck op gisteren gepresenteert / de Majest. die met ghenoeghen geaccepteert / ende sijn E. belast hadde / mijn aen te segghen / dat de Majest. binnen weynigh dagen mijn selfs ten Hove roepen / ende voor hem doen komen soude ; dat ick mijn daer op verlaten / ende gereet houden mocht : wy bedanckten sijn E. voor d'aengenomen moeyten die hy in 't overleveren van de Schenckagie hadde ghelieven t'aenvaerden ; ende seyde sulcks altijdt gedachtigh te sullen zijn. Wy waren ten hooghsten verwondert / konden niet bedencken waerom den Koninck ons voor hem wilde doen verschijnen / communiceerden 't verscheyden vrienden / die gesamentlijck daer niet anders uyt konden besluyten / als dat den Koninck voor yeder wilde doen blijcken / dat sijn toorn versacht / met de Hollanders (die sijn Majest. gheledeert hebben) volkomen gereconsilieert / ende met sijn persoon vernoeght is ; in somma nae yeders ghevoelen soude sulcks niet als tot eere onser natie ende 's Compagnies sonderlinge dienst zijn / dat Godt almachtigh geven wil.

Den 4. dito heeft Osoet Pegua (eertijdts Meerwijcks Concubine) my ghekundight / dat een der staet-dochteren van de Koninginne haer op heden doen roepen ende verhaelt hadde / dat hare Majest. langen tijdt voornemens geweest is / om een haerder staet-dochters aen mijn te senden / ter oorsaecke wel verseeckert te zijn / dat mijn ghemoet over des Konincks proceduren ghetroubleert / ende mijn hert niet genoeght is ; maer dat hare Majest. uyt vreese (dat sulcx door d'andre jelourse by-wijven voor d'ooren des Konincks komen mochte) het selve naer-ghelaten heeft : wijders dat de Koninginne over des Konincks proceduren selfs seer verwondert ende misnoegt is / want sijne Majesteyt noyt tegens eenige vremdelingen soo uytghevaren heeft / en dat derhalven versocht / dat ick mijn doch soude

laten

laten geseggen / 't swaerste niet gedencken / immers niet aen de E. Hr. Generael schrijven / op dat door sulcks gheen groote onlusten ontstonden: wy konden niet bedroeden noch ghelooven dat de Koninginne dese bootschap uyt haer selven / maer selfs met voorweten van den Koninck sondt; apparent om dat de Majest. van sijn eyghen conscientie overtuyght / ofte door de bekominghe der Schenckagien tot meerder demoedigheydt beweeght geworden is. 1637. Ianuarius.

Den 10. dagh nae 't eynde des voorige discours seyde Berckelang, 't zijn nu ontrent de 24 dagen dat ghy de Assistenten Iooft Laurentsz ende Daniel Iacobsz over hare bedrevene acten ghesloten ghehouden / daer ghy voorsichtigh ende wijsselijck aen ghedaen hebt; den Koninck ende wy allen hebben door sulcks U. E. oprechtigheydt ghesien; doch sijne Majest. heeft deernisse met haer / ende heeft hun alle de misdaet vergeven / ontslaetse van de banden / ende wanneer ghy aen de E. Hr. Generael schrijft / soo kundight sijn E. dat de Majest. versoeckende wijse begeert / dat sy van vordere straffe mogen bevrijdt blijven / sulcks is oock mijn ernstigh versoeck aen sijn E. Wy bedanckten sijn E. seyden sijn bevelen te sullen obedieeren; t'huys komende hebbe de ghenoemde Assistenten ontslooten / ende gheordonneert dat sy voor eerst in hun kamer / ende (soo veel mogelijck) uyt d'oogen van de menschen blijven souden.

Den 17. dito ontrent den middagh wiert ick door 't believen des Koninckx ten Hove gheroepen / ende na dat alle den Adel binnen gegaen was / wierdt ick door den Tolck Trompanidt oock ingeleyt / nae dat wy de binnenste poort van 't Hof ghepasseert waren / behandighde Trompanit my een voet van een Pinang-kop / daer een hout backjen met bloemen ende ghebraden rijs in stont / versocht dat ick 't selvige met beyde de handen aengrijpen / gedruckt gaen / ende 't selvighe tot voor den Koningh dragen soude; maer alsoo dit een teecken is van misdaet / dat alle delincquanten nootsaeckelijck in soodanigen maniere dragen moeten (wanneer wegen haer delict met den Koninck versoenen ende hun schuldighe danckbaerheydt bewijsen) hebbe ick sulcks met beleeftheydt geweygert / sustineerde met waerheyt dat ick tegens de Majest. niet gesondigt hadde / doch nae veel contestatien most ick eyndelijck 't onwaerdigh teecken dragen / 't welck ick ongaerne / ende onder protestatie van onschuldt aenvaerde: 't Hof was buyten ende binnen soo vol volcks / als ick het tot gheenen tijden ghesien hebbe; ende doen wy tot ontrent op ses roeden / daer de Mandoryns vergadert / ghekomen waren /

1637. ren / moſt ick kruppen met 't genoemde backjen in mÿn eene hant / tot dat ter vergaderinge quam ; ſoo haeſt ick daer gekomen ben / is den Koninck in ſÿn throon verſchenen / ende eer dat de Majeſt. met yemandt ſprack / ofte dat eenige Mandoryn ſÿn mont opende / heeft den Berckelang den Koninck aldus aengeſproocken :

Januarius.

„ Voor V. E. Majeſt. in deſe vergaderinghe verſchÿnt hier den „ Capiteyn van Vliet, om de ſchuldige danckbaerheyt te bewÿſen voor „ de genade die uwe Majeſt. aen ſÿn by-hebbende geſelſchap (die nevens hem in V. E. Majeſt. Rÿck reſideeren) in 't vergeven haerder miſdaedt hebt gelieven te doen.

Waer op den Koninck antwoorde:

„ 't Zÿn nu ontrent vier jaren dat ghy Capiteyn van Vliet in „ mÿn Koninckrÿck reſideert ende den dienſt uwer ſchuldighe ver„ rechtinge t'mÿner contentement conform de Wetten deſes Rÿcks „ waergenomen hebt / weſhalven ick goet gevalle in u perſoon heb„ be / ende twÿffele niet ofte mÿne Wetten zÿn u volkomen bekent / „ daerom ſal 't noodigh zÿn dat ghy u by-hebbende volck daer in „ oock onderwÿſt / ende ſoodanigh regeert / dat de Couſtumen mÿ„ nes Rÿcks mogen gevolght werden : voor weynigh dagen hebben „ eenighe Nederlanders haer aen mÿn Tempel ende 't Hof van den „ Prince ſoo vert vergrepen / dat ſy my vertoornden ; ick hadde „ haer daet wel konnen ſtraffen / maer om de langhe onderhouden „ vriendtſchap met den Koninck van Hollandt ende de E. Hr. Gene„ rael in Batavia, als oock u voor-bidden / hebbe ick ſulcks vergeven / „ ende ſal 't oock niet meer gedencken : eyndelÿck begeer ick dat ſoo„ danighe ongheboondenheden voorghekomen werden ende niet meer „ geſchieden / op dat mÿn toorn tegens u niet ontſteecket / ende ghy „ de laſt uwes volcks dragen moet / want ick ſal nae deſen niemandt „ als u perſoon daer voor aenſpreecken / ende dewÿle ghy 't Hooft „ zijt / is 't oock redelÿck dat ghy voor de leden ſorghe draget / ende „ daer voor verantwoordt.

Nae dat den Koninck ſÿn reden ge-eyndight hadde / moſt ick de bloemkens en de ghebraden rÿs dry reyſen op mÿn hooft werpen / ende antwoorden nae gedane reverentie modeſtelijck aldus :

„ Ick ſal mijn by-hebbende ſupooſten / etc. met een geregelt leven „ (gelÿck ick altÿdt gedaen hebbe) voor-gaen / ende van mÿner zÿde „ verſorgen dat alle onheylen verhoedt / ende de Wetten des Landts „ ſoo veel mogelÿck gevolght werden / waer met ick vertrouwe dat „ uwe Majeſt. vernoeght ſal zÿn.

Dey

Den Koninck repliceerde: 1637.

Ick ben een liefhebber ende voeder van alle vremdelinghen die „ Ianuar.
mijn Landt frequenteeren / ende in mijn Rijck komen negotieeren / „
maer insonderheydt hebbe ick een gevalle in de Hollantsche natie om „
haren heuschen ommeganghh ende oprechtigheydt; ick beminne de „
Hollanders als eyghen ingeboornen / ende drage oock gelijcke sorghe „
voor haer; van onser zijde sal gheen oorsaecken tot verminderinghe „
van vrientschap met den Koninck van Hollandt ende de E. Hr. Gene- „
rael in Batavia gegeven werden soo lange de Sonne schijnen ende de „
Mane lichten sal / dat van uwer zijde oock betracht moet werden / „
't welck gevoeghlijck geschieden sal / soo de E. Hr. Generael nevens „
u (die de Wetten mijnes Landts wetet) niet als discrete persoonen „
van goeden ommeganghh sendet / ende langer als voor desen laet con- „
tinueeren / dat ghy sijn E. dient aen te raden. „

Ick dupliceerde reverentelijck aldus / dewijle het daer niet an-
ders wesen mach:

Ick twijffele niet ofte onsen Koninck in Hollandt ende de E. Hr. „
Generael houden haer weghens des Majest. gheneghentheydt ver- „
noeght / ick hebbe gheduerende mijne residentie alhier des Konincks „
goeden wille t'onser natie in verscheyde occurenten gesien; 't is oock „
de wille onser principalen / dat in de plaetsen daer hare E. subjecten „
resideeren / de Wetten ende coustumen des Landts gevolcht / op dat „
haer voordeelen door contrarie niet vermindert werden. „

't Verhaelde sprack den Koninck met soo statigen ernstaftigheyt /
dat alle te Hove verwondert waren: middelertijdt is den Ambassa-
deur van Cotop Tsia ingekomen / daer de Majest. spraecke (conform
de coustumen des Hofs) mede ghehouden heeft / ende nae 't eyndi-
gen sijner reden is de Majest. sonder yemandt meer aen te spreken /
uyt sijn Throon vertrocken / ende de gantsche vergaderinge opgere-
sen; ick most op de selve maniere weder uyt-kruppen / als ick bin-
nen gekomen was / ende keerde met dese verrichtinghe naer de Lo-
gie.

Den 18. dito is Oloang Tsiut Sabandaer met de Tolcken in de
Logie ghekomen / verhaelden hoe alle de Mandoryns over des Ko-
nincks gister-daeghsche aenspraecke verwondert waren / ende ver-
klaerden dat sy daer uyt sijne Majest. oprechte genegentheydt t'on-
ser natie ende mijn persoon konden afmeten. Ick beklaeghde mijn
in tegendeel / dat ick verongelijckt / ende mijn groote smaet geschiet
was / om dat voor de gantsche vergaderinghe als een delinquant

1637. Januarius. hadde moeten verschijnen / daer ick doch in 't minste niet misdaen hadde. Item dat tegen d'onsen wel groote klachte ende beschuldinge ingebracht / maer noyt bewesen was / of de feylen uyt haer ontstaen waren. Verklaerde wijder dat ingeval de smaet geweten hadde / die mijn op gisteren in 't gaen ende keeren binnen 't Hof aengedaen is / dat daer niet verschenen soude hebben. Oloang Tsiut seyde sulcks ghevreest / ende den Berckelang oock gekundight te hebben / ende dat het daerom voor mijn secreet gehouden was; verseeckerde ons dat het echter tot vorderinge onser negotie / ende eere der natie strecken / oock dat Ockon Thip op heden met sijn wacht-praeuw van de Logie wijcken soude; daer met wy ons vernoeght hielden / want wy geen smaet nochte oneer te vreesen hebben / wanneer den dienst onser principalen maer gevordert werdt.

Droe-

Droevigh verhael van 't gene ſich in *Perſia* in 't Koninckliјcke Hof ende Stadt ESPAHAN, (ſtaende den onruſt tuſſchen de vereenighde Nederlandtſche Ooſt-Indiſche Compagni ende ſijn Majeſteyt) in den Jare 1645. toegedragen heeft.

1645.
May.

Gelijck ſulcks uyt verſcheyde brieven van daer komende getrocken is.

Enige onluſt tuſſchen ſijn Majeſt. van Perſia ende den E. Heer Generael der geoctroyde Nederlandtſche Ooſt-Indiſche Compagni in Indien ontſtaen zijnde/ die ſich tot een openbaren Oorloogh ſcheen te willen uyt-berſten. Soo is den Heer Commandeur Claes Corneliſz Block, met deſe naervolgende Jachten van Batavia derwaerts gheſonden/ als namentlijck het Jacht Delfs-haven, Heemſkerck, Armuyden, de Pauw, de Schelvis ende de Zee-meeuw; met welcke macht hy in 't laetſte van May in de Golf van Perſia by Ormus, voor Bandar Gameron, gheluckigh ten Ancker ghekomen is/ daer vindende het Jacht Reynſz. Volghens ſijne inſtructie de Breeden Raedt by den anderen geroepen/ ende alles rijpelijcke overleydt hebbende/ ſoo hebben eendrachtigh beſlooten het Fort Kiſmis te beleggen; ſulcks dan te water ende te lande gheſchiedt zijnde / oock 't ſelvighe dapper beſchietende; ſoo is 't leger nae eenige dagen daer voor opgebroocken / ende dat ten regarde dat van ſijn Majeſt. van Perſia, uyt Eſpahan aen den Heer Commandeur ſchrijvens ghekomen was/ by welcken hy ten Hove ontboden wierdt / alſoo ſijn Majeſt. gheneghen was met de Hollanderen in minne te verdraghen / belovende haer alle hare pretenſien toe te ſtaen; dat doch ſonder ſchroomen derwaerts komen wilde / hebbende voor gheen onheyl te vreeſen / alſoo hem alle eer ende faveur beweſen ſoude werden; dat hem mede alle ſijne diſpatie met den eerſten weder ſoude gewerden / ſoo haeſt een onverbreeckelijck accoort ſoude gemaeckt zijn: ten welcken inſichte den breeden

1645. Raedt andermael vergadert zijnde / is goet ghevonden dat den E. Iulius. Heer Commandeur derwaerts gaen soude; welcke reyse hy op den 6 Julii 1645 aenghenomen heeft / dese naervolghende persoonen in sijn ghesélschap hebbende / den Opper-koopman Leonardt Winninx die met sijn Majest. brieven naer beneden gekomen was; de Koopman Willem Bastinck; A. Matthijsz van Rythoven; twee Assistenten; een Barbier ende twee lijf-schutten; met haer reysende den Gouverneur van Laer; in welcke Stadt sy op den 12. dito wel van twee duysendt persoonen / soo te voet / als te paerde seer heerlijck inghehaelt wierden; hebbende veertigh mijlen ghereyst / achter latende drie paerden die niet meer voort mochten / nevens twee persoonen door de groote hitte versticket: Den 14. dito van daer weder vertrocken zijnde / ende sestigh mijlen voorder gekomen zijnde / soo geraeckten den 23. der selver maendt Julii in de Stadt Sieras; zijnde soo out datse van eenen Koninck gebouwt soude zijn / Sieracho genaemt (van welcken by den Propheet Daniel mentie ghemaeckt wordt) doende den selven naer sijnen naem Sieras noemen; is tamelijck groot; oock wassen daer ontrent de beste wijnen van gantsch Persia.

Vertrecken naer Espahan.

Sieras.

Augustus. Den 25. dito van daer weder vertreckende / so quamen den 6 Augusti in de Koninckljjcke resident-Stadt Espahan; zijnde door den Gouverneur der selviger met een gevolgh van ontrent twee hondert paerden een vierendeel mijls buyten de poorten met groote eerbiedinge ingehaelt: voor het Hof sijne Majest. komende / wierdt den Commandeur gebeden af te sitten / om sijn reverentie aen den drempel van 't selvige Hof te doen / gelijck geschiede; van daer nae des Compagnies Logie rijdende; hebbende in alles te paerde ghereyst hondert seventigh Duytsche mijlen / ghepasseert zijnde moeyelijcke wegen / hoogh ende steyl geberghte / ende dat al by nacht / ende dat om dat het deses tijdts des jaers / wegens de groote hitte / by dage niet te reysen is.

Daer sy arriveeren.

Den 9. Augusti is den Heer Commandeur tot den vertrouder des Rijcks Miersa Tachi ghereden / om hem te gaen begroeten; met den welcken hy resolveerden binnen eenighe daghen den Koninck / tusschen veerthien ende vijfthien jaren out is / te gaen congratuleeren. Onderwijlen is den Heer Commandeur sieck geworden / ende wierdt sodanigh van de Koortse aenghetast / dat hy den 19. der selviger maendt / uyt dit dal der tranen naer het eeuwighe verhuyst is: het lichaem wierde des anderen daeghs seer eerlijcke ter aerde ghestelt / wel met een gevolgh van duysent Armeiners dat Christenen zijn

soo te voet / als te paerde: dit droevigh overlijden wierdt van de Persianen seer beklaeght / insonderheydt van den vertrouwder des Rijcks / die hem seer beminde. 1645. Augustus.

De Nederlanders nu sonder Opper-hooft zijnde / soo hiet haer den vertrouwder des Rijcks op den 21. Augusti by hem roepen / haer vragende wat consilium sy-lieden nu houden souden; ende of ghe-machtight waren de dus verre-gebrachte saecken ten eynde te helpen? dat op geantwoordt wierdt; dat haer tegenwoordighe Opper-hooft in Gameron was / aen welcken sy schrijven mosten / en dat nae sijn commando haer hadden te gouverneeren / waer op haer afscheyt bequamen.

Hier op haer brieven met een bequame Koninckliicke post naer Gameron afghevaerdight hebbende / soo kreghen den vijfthienden dagh weder antwoordt; dat den vertrouwder des Rijcks soo wel geviel / dat hy den boden voor sijn vlijdt met twee duysendt guldens vereerde.

Op dit schrijvens is de saecke ten Hove soo verde gebracht ende beleydt / dat den vryen handel / sonder te betalen eenige tollen ofte pachten (op seeckere conditien / totter tijdt datter een contract soude gemaeckt zijn) de Nederlandtsche Compagnie toegestaen is. Den handel wordt toegestaen.

Den 10. October zijnde Dingsdagh / heeft sijn Majesteyt van Persia aen de Maydaen, op een nieuw-ghemaeckte Thaller sich in sijn Koninckliicke magnificentie (dat selden ghebeurt) seer heerlijcke vertoont; alwaer Mensurgangh Hertogh van Arabia, en veel andere Grooten / sijn Majest. voeten quamen kussen. Op dato wierden de Nederlanders, van sijn Majest. met 's Koninckx Gallatten (zijnde goude laeckense rocken / van de hoofde tot de voete) mede vereert ende begunstight / oock te Hove geroepen ende op 't Koninckliicke Bancquet genoot: sy dan de Galletten aengetrocken ende ten Hove gereden zijnde / vonden sijn Majest. in de grootste heerlijckheydt sitten / hebbende voor hem staen veel kostelijcke Juweelen / schier onwaerdeerlijck; alsdoen wierden sy door een Hertogh voor sijn Majest. voeten geleydt / ende naer dat de selvighe (volghens coustume) gekust hadden / wierden weder by de Hertogen gheset; daer ontrent een uyr ofte anderhalf gheseten hebbende / wierden-der in gout servies aengericht / ende de spijse / in wel vier hondert goude schotelen met goede berrien toegedragen; Daer wel dertigh hoeren / alle seer kostelijcke gekleedt / te voorschijn quamen / die voor den Koninck dansten ende vremde kuren bedreven / oock ten October. De Majest. verschijnt in Koninckliick gewaet.

eten

1645. eten bleven / doch van andere eerlijcke luyden afgesondert; Nadat
October. sy de Konincks spijse ghenuttight hadden / stonden sy op / doende
wederom hare reverentie aen sijn Majesteyt / hem hooghelijck bedanckende voor de ghenegentheydt die hy de Hollantsche natie was toedragende; bekomende als doen licentie om naer beneden te mogen vertrecken.

Den 11. dito des Woensdaghs / met Sonnen opganck heeft het leven van den wijt-beruchten vertrouwde des Rijcks Mierſa Tachy, zijnde in de 80 jaren out / die / naer het Persiaens gebiedt / ontrent 13 jaren / so by dē Koninck Sophi, als by den presentē Koninck Abas, geregeert hadde / in volgender wijse / een jammer eynde genomen.

Persiaensche Tragedie.

Gisteren voormiddagh / den Coninck (ghelijck gheseght) in sijne Throon sittende / quam den Arabischen Hertogh sijne Majest. voeten kussen; in welcke eerbiedinghe / gemelte Majest. sijne Hoogheydt met eenige soete woorden willende verwelkomen / voeghde Mierſa Tachi hem (naer dat hy den oppersten Hertogh Ganigangh hadde doen te rugge sitten / om ghemelten Arabier sijn plaetse te laten bekleeden) met volgende reden daer tusschen, Uwe Hoogheyt zy ons hertelijcke welkoom / ende wat vorders uwe Hoogheydt te versoecken heeft / sullen wy toestaen / oock heeft uwe Hoogheydt alle faveur van ons te verwachten / etc. sonder Konincks naem ofte authoriteyt / daerinne eenighsints te kennen / gebruyckende eygentlijck het woordeken Wy ofte Ons; 't welcke by gemelde Majest. seer qualijcke genomen worde / ende hem tot soodanighe toorn verweckte / dat sijn handt (den Hertogh Ganigangh aensiende) aen sijn gheweer sloegh / ende met het ghesichte bedeckelijcke beduyde / om den vertrouwde des Rijcks op staende voet in stucken te kappen.

Prodigaliteyt in sijn vertrouwde.

's Konincks gramschap.

Ganiganghs waerschouwinge.

Den Hertogh Ganigangh voornoemt / die ontrent een maendt geleden met den Koninck ter jacht zijnde / ende 't quaedt gouverno van den vertrouwden des Rijcks (eensdeels uyt een sonderlinghe haet / ende andersins / ter liefde van sijn Krijghsvolck / die hun maentgelden by Mierſas gouverno vry wat besnoeyt waren / gemelte Majest. in presentie van eenighe grooten / waer mede sijn hals in perijckel stelde ter liefde van 't Persiaensche Rijck) in volghende wijse voordroegh; dat met de Croone van hare Majest. gespeelt worde, ende den selven al aen't waggelen was, waer in voor lange al behoorde voorsien te zijn gheweest, doch soo de Coninck niet en sluymerde, ware noch tijdts, om eenen grooten val (dat Godt verhoede) voor te komen: daer op sijne

sijne Majest. ter antwoordt soude gedient hebben; ick weet het Hertogh, ende hy sal sterven. 1645.

Gemelte Ganigangh de Koninck nu vergramt siende/ ende aen het gepasseerde gedenckende/ konde echter hare Majest. rechte meeninge/ op wie 't ghemunt ware/ niet vatten; ende alsoo middelerwijle het ooge van den vertrouwden des Rijcks/ sonder eenighe achterdocht op gemelte Majest. quame te vallen/ draeyde de Koninck sijn hooft anderwegen; waer mede door Godes bestieringe/ een bloedige Tragedie/ voor dien tijdt te rugge bleef. Ondertusschen wordde metter haest in goude service aenghedient/ ende naer weynigh gegeten hadden/ alles weder wech genomen: sijne Majestept opstaende/ ende beneden komende/ vondt het paert van Miersa Tachi in 's Konincks poorte aen de trappen staen; derhalven met groote verwonderinghe vraeghde/ wiens paert is dat? daer den Hertogh Ganigangh op antwoorde/ Paetschia, ofte mijn Koninck/ wie sal sich dorven verstouten/ daer sijne Majest. paerden buyten staen/ eenige hier binnen te brengen/ als den Ouden onbeschaemde? wel antwoorde de Koninck/ nu sien ick te rechte/ dat mijne Croon door hem getergt wordt/ en heeft hy mijn heden niet/ gelijck voor desen meermaels/ met mijne woorden te contrarieren/ voor alle de wereldt onlijdelijcke gheaffronteert? mijn Hertogh/ morghen vroegh sult ghy den kop van dien ouden hont/ die mijn broot ende sout/ tot noch onwaerdigh heeft gegeten/ ter neder slaen/ ende 't lichaem in stucken hacken/ etc. mits steegh gemelte Majest. te paerde/ ende reet met een verstoort ghemoet naer sijnen Arham ofte Vrouwen-huys toe.

October. Ganigangh versteit.

Geleende Hoogheydts bederf.

Konincks besluyt.

Desen Hertogh Ganigangh een doodt vyandt van Miersa Tachi zijnde/ bevondt sich met de bekomen ordre seer verheerlickt/ ende dat gheen liever uyre/ als de moort te volbrengen/ voor hem gheschapen scheen/ maeckte sich heden vroegh/ om naer 't huys van sijnen vyandt te rijden/ te paerde: passeerende de May-daen, ontmoete voor 't Pallays den Hertogen Naghdialigangh ende Arabgang, item den grooten Artillery-meester/ ende 's Konincks Booghdrager/ die gesament met hare swieten/ naer 't huys van den vertrouwden des Rijcks gereden zijn/ ende met hunne paerden verder als ghebruyckelijck binnen komende/ waren de dienaers seer verwondert/ diesweghen sijnē oppersten Portier hem ter vlucht met dese woorden quam waerschouwen; Ganigangh ende veel Grooten zijn hier/ 'k en weet niet wat dat bedieđt; ondertusschen den Hertogh

1645. October. met de sijnen naer de plaetse daer Miersa was avanceerende / worde van de selven al kleedende verwelkomt / ende gebeden / ghelijck de Persiaensche coustume is / neder te sitten: den Hertogh wetende / ten welcken eynde hy daer verschenen was / antwoorde; wy en komen hier niet om te sitten / maer om uwen ouden kop / die 's Koninckx sout ende broodt / als een hondt / onwaerdigh hebt ghegeten / ende daer-en-boven het Rijck aen veel Oorloghen ghebracht / roepende voorts / slae doodt; soo trock den grooten Artillery-meester eerst sijn dagghe ende stack die den vertrouwde des Rijcks / by de schouder tot het hecht toe in 't lichaem / 't gene / gelijck bleeck / gheen doodt-wonde zijnde / antwoorde Miersa, wat lechtmen mijn te laste / ofte / waer in heb ick misdaen? Ganigangh hem hoorende spreecken / riep ander-mael / slae doodt den hondt / ende houwt hem den kop af; dierwegen sy ghelijckelijcken op hem vielen ende grouwelijck vermoorden / schendende met houwen ende kerven 't geheele lichaem / nemende voorts / sonder eenigh bloet meer te stoorten / alles wat by ende ontrent hem was / in apperentie.

Mierfa Tachi, zijnde vertroude van 't Persi-ensche gebiedt, vermoort.

Dese Tragedie dus verre gebracht zijnde / reden wederom (naer dat het huys met 's Koninckx dienaers wel beset gelaten hadden) tē Hove: den Koninck met groot verlangen / ende quansuys nieuwers af wetende / buyten den Arham ofte Vrouwen-huys komende / ontmoetede den Hertogh Mourtsagoli, dewelcken hy naer wat nieuws vraeghde / so antwoorde de Hertogh / dat Ganigangh den vertrouwde des Rijcks om 't leven gebracht hadde; waer inne sijne Majest. sich verheught soude hebben / segghende / verheerlijckt zy de hand van mijnen Hertogh Ganigangh! dewelcke ter selver tijdt / met den houwer om den hals / voor den Koninck / volgens coustume / in soodanigen gheleghentheydt / met dese woorden / verscheen: Heden is den vrede-breecker, en den soecker van 't Persiaensch verderf, ten behoudenisse van de Croon, ter neder ghevelt, hare Majest. doe met my, wiens slave ick ben, haer welgevallen, my volkomen vergenoeght vindende, nu het Rijck ende 's Conincks hooft van een soodanigen vyandt, die uwe Majest. onderdanen, hun goet ende bloet uytgeput heeft, verlost is. Den Coninck / naer dat Ganigangh sijne reden voleyndt hadde / seyde andermael / uwe handt die zy verheerlijckt / ende / ghy hebt seer wel gedaen.

DenKoninck veynst.

Dese mare / als door een stercken ghedreven windt in den Arham komende / baerde groote verslagentheydt onder de Vrouwen / dierweghen 's Koninckx Groot-moeder / soo daer by gheinteresseert

Verslagentheydt in 't vrouwenhuys.

scheen /

scheen / sondt een haerder Cappade aen den Hertogh, Ganigangh om te onderstaen / ten welcken eynde den ouden man / die den Kroon van Persia soo grooten dienst gedaen heeft / dus jammerlijck om 't leven ghebracht is? Hare Achtbaerheydt (antwoorde den Hertogh) is van den Koninck Sophi salr. gedachtenisse / de Stadt Giolfa met hunne inwoonders / om jaerlijcks 500 * Thomannen tot harer onderhoudt / daer uyt te trecken / geschoncken / ende ick sal bewijsen / dat den verrader Mierfa Tachi in 5 maenden over de 4000 Thomannen uyt de ghemelte plaetse getrocken heeft / willende daer mede te kennen geven / dat 's Koninckx onderdanen (gelijck boven verhaelt) niet geschooren / maer door hem ghevilt zijn geweest. Den Koninck in den Arham by sijn Groot-moeder komende / hielt sy haer / ofte van Mierfas doodt niet en wiste / maer dat eyndelijcke verstaen had / sijne Majest. op hem gestoort te wesen: dierwegen seyde sy / Paetschia, waerom zijt ghy teghens den ghenen, die als Vader voor u is, soo ghepicqueert, heeft den ouden man, naer dat hy den Croon soo veel diensten ghedaen heeft, hem yewers in verloopen, beneemt hem sijn Gouverno? In welcke reden den Koninck sich met dese antwoordt voeghde: sulcks is geschiet moeder / ende oock volbracht.

1645. October.

Ganiganghs ronde antwoordt.

* Een Thoman doet ontrent dry Fransche kroonen.

d'Oude Koninginne veynst.

Dit overlijden van de vertrouwde des Rijcks Mierfa Tachi, heeft door de gantsche Stadt een groote vreucht verweckt / ende scheen het volck in aller weghen op nieuws herboren / loopende langhens de straten met roepen ende tieren / Langh leve den Coninck Abas, wiens hooft gesont blijve, ende soo voorts.

Dese Mierfa Tachi, zijnde een gemeen borgers soon / geboortig van Tabries, een Stadt gelegen in 't Landtschap Aderbayfiam, komende hier in Espahan om sijn fortuyne te soecken / begaf hem voor Soldaet ten tijde van den overleden Koninck Abias in dienste / dewelcke hem / by verloop van eenighe jaren / vermits hy seer wel ter penne was / naer Gilam, aen den Gouverneur aldaer ghesonden heeft / wiens President / ofte tweede persoon / hem ter Secretarye ghebruyckende: ondertusschen gemelte President komende te sterven / worde hy Mierfa, ten regarde sijne capaciteyt / tot dito chargie ghevordert / ende eenige jaren by hem bedient: den Gouverneur naer verloop van eenige jaren / deser Wereldt mede overlijdende / valt het Gouvernement / provisioneel op ghemelte Mierfa Tachi, daer hem de Croon / oock korts daer naer / in gheauthoriseert heeft; middelerwijle eenighe differentie in Casbin ontstaende / worde hy Mierfa Tachi, door den Koninck op ontboden / ende in sijne Majest.

Des Rijcks vertrouwde op ende ondergangh.

1645. name / om de verschillen te slechten / derwaerts gesonden: Edoch
October. terwijle deselve groot waren / ende door hem niet by konden gelegt werden / verschijnt syne Maj. nevens de vertrouwde des Rijcks) daer in persoon / wederom vertreckende / ende op seeckeren tijdt het dorp Busco (dry ofte vier dagh-reysens van hier) passeerende / wordt den vertrouwden des Rijcks / nevens vier Hertoghen / met Crimen Majestatis / beschuldight / dierweghen den Koninck hem / nevens gemelte Hertogen / de koppen dede afhouwen / ende hunne lichamen voor de honden werpen / als wanneer ghemelte Miersa Tachi andermael op sijn avancement stondt; gelijck hy oock tsindert dien tijdt / het Ampt van Achtemael Douleth, ofte vertrouwde des Rijcks / in des overledens plaetse ontrent derthien jaren bekleet heeft; wiens levens loop / in de tachtentigh jaren (noyt gebrilt / ende voor den besten schrijver van 't landt vermaert) oock met een jammerlijcke doodt voltrocken is.

Den 12. dito / des Donderdaghs: Heden ruchtbaer wordende / hoe dat Miersa Tachi (hebbende 's Koninckx Groot-moeder gheheel op syne zijde) den Velt-maerschalck Ganigangh met haerder toestemminghe op gisteren ('t en ware hy in de voorbaet niet hadde gheweest) om 't leven soude ghebracht hebben / tot welck feyt twaelf persoonen / daer vander thien bekent zijn / geordonneert waren; ondertusschen Ganigangh, die voorhenen met 10 ofte 12 persoonen tot suiete ten Hove verscheen / compareert nu met twee a dry hondert paerden / dierwegen op sijn hoede blijft: oock verstaen mede / dat den gewesen vertrouwde des Rijcks s'Galifasulthan, zijnde van Koninckljjckē bloede / door hare Majest. tot Achtemael Douleth verkooren soude zijn; Edoch naer dien voor desen op sijn versoeck daer van ontslagen is geweest / heeft het gerefuseert / hem excuseerende / out ende onbequaem tot soodanige chargie meer te zijn / echter wil niemandt twijffelen / alsoo 't een oprecht persoon / ende van yeder bemint is / hy 't aennemen ende beter als den overleden Miersa Tachi bedienen sal; by den welcken over de thien sacken met commandanten / voor diversche persoonen door hare Majest. gechapt (ofte verleent) ende by hem opgehouden / in sijn Secretarye bevonden zijn. Den Koninck heeft op dato ordre ghegheven om hondert duysendt Thomannen uyt sijn tresoor te lichten / ende daer mede de achterstallighe Soldaten / als de genen die yets te pretendeeren hebben / te voldoen.

Teghens den avondt vondt ick den Tolck Chiauly ten huyse van

den

den Hertogh Ganigangh, om sijn ghenaden ons indachtigh te maecken; die den Tolck siende / seyde / segghet tegens de Hollandtsche vrienden / dat ick met den Koninck harent weghen ghesproocken hebbe / ende hunne saecken / nu den ouden hondt doodt is / beter als te voren gaen sullen. Overmorgen wordt s'Galifasulthan, tot vertrouwde des Rijcks geauthoriseert / wiens eerste werck wesen sal / om haer affairen (die by naer gedaen zijn) ten eynde te brengen. 1645. October.

Den 13. dito Vrydagh / zijnde den Persiaenschen Sabbath / dierwegen niet gepasseert.

Den 14. dito Saterdagh 's morgens gingen den vertrouwden des Rijcks / soo heden vroegh geauthoriseert is / besoecken / ende veel voorspoet in sijne loffelijcke bedieninghe wenschen; waer over sijn Hoogheydt haer seer bedanckte / segghende voorts / ick ben heden eerst in 't Gouverno ghetreden / doch u Commandement / dat volkomen geschreven is / sal met eerster ghelegentheydt sijne Majest. laten voorleeren / ende u ter handt stellen / waer mede haer afscheyt bequamen. Reden voorts ten huyse van den Hertogh Ganigangh, om sijn Hoogheydts faveur / soo veel doenelijck t'onswaerts te trecken / doch vermits te Hove was / konde hem niet spreecken.

Den 15. dito Sondaghs. Op gisteren een chiattier naer Gamron met Brieven aen de E. Hr. Geleynsz af-ghevaerdight hebbende / om op heden met 't leveren van den dagh naer beneden te trecken / was de geheele Stad over al in groote oproer / ende worde de naervolgende personagien / seer jammerlijcken (so in 's Konincks Pallays / als in hunne Arhammen) om 't leven gebracht / namentlijck:

Den grooten Hertogh Ganigangh, Velt-maerschalck. Persiaensche Tragedie.

Den Hertogh Nachdialigangh.

De Sone van den Hertogh Tofftagangh.

Den gedeporteerden Hertogh Arabgangh.

Den grooten Artillery-meester Schadder Basschi, ende

Des Konincks Toock-binder Miersalibeecq.

't Wordt voor seecker gehouden / dat den Hertogh Ganigangh getracht heeft / 's Konincks Groot-moeder / die hem altijdt een harde party gheweest is / heden (nevens veel Grooten) soecken om 't leven te brengen / en dat dierwegen met de bovenstaende persoonen sijne mede-maggers / verleden nacht t'sijnen huyse Raedt ghehouden hebben; in welcken Raedt sy noch getrocken hadden des Konincks Wijn-maecker / die sy wisten een vyandt van den overleden Miersa Tachi, ende een man van goet beleydt te wesen. Onder- Bloet-raedt.

 tus-

1645. October. tusschen besloten ende gheswooren hebbende / om 's Koninckx Groot-moeder met gewelt uyt den Arham te halen ende te dooden / is yder t'sijne huyse gekeert / om gelijck ghesegt / heden den moort aen te gaen / belastende elck hunne dienaers / sooder yets te doen viel / dat yeder sich dapper weeren soude. Doch desen Wijn-maecker overdenckende / dat 's Koninckx Sout ende Broodt langhe jaren ghegheten hadde / ende lichtelijck de moort tot de Kroon komen mochte (te meer Ganigangh over eenige dagen onder den duym over de dertigh duysendt mannen / uyt verscheyde plaetsen tot secours ontboden hadde / van meeninge zijnde / alle de Koninckx dienaers te massacreeren) gaet ende openbaert ter selver stont dit boos besluyt aen den Portier van 's Koninckx Arham ; die dese noves door hem / nevens eenige Cappades aen sijne Majest. op staende voet laet weten. Den Koninck verwondert zijnde / te meer Ganigangh seer besint hadde / konde sulckx qualijcken gelooven : Edoch naer dien gemelte Wijn-maecker hondertderhande dingen / die in 't minste sijne vocatie niet aen en gingen / wist te verhalen / daer by sweerende selfs van den eedt te zijn / biddende God ende den Koninck om vergiffenisse / gaf sijne Majest. hem ghehoor. Derhalven eenige Hertogen ontboden / ende raet gehouden hebbende ; belast so dra den Hertogh ende de anderen ten Hove (dat alle morgen geschiedt) verschijnen / men haer hoofden binnen den Arham brengen souden.

's Koninckx bevel.

Ondertusschen Ganigangh, wiens wraeck-gierig herte niet rusten konde / was met Sonnen opgangh al voor 's Koninckx poorte / daer den Hertogh Naghdialigangh sich mede in korten vertoonde / dese twee de grootste roervincken van de Tragedie zijnde / worden binnen 't Palleys (soo sich op der Persiaensche coustumen neder geset hadden) datelijck overvallen / ende de koppen afgehouwen ; als wanneer sijne Maj. voorts patenté uytgaf / om de resteerende Hoofden te halen / haer-lieden sulck bevel van den Koninck vertoont wordende / isser noch tijdt / nochte Appel / noch vluchten in voorraedt ; dienvolgens valt'er niet anders te seggen (het zy uyt dwangh / ofte wel door gewoonte) als / 's Konincks hooft blijft gesondt, daer is het mijne / buckende alsoo voor het Swaert / worden de koppen afghehouwen : 't En liep geen twee uyren aen / ofte alle ses gemelte Hoofden der voorstaende persoonen / nevens de twee lichamen van de Hertogen Ganigangh, ende Naghdialigangh lagen op den May-daen, van yeder geschopt ende bespot / voor 's Koninckx Pallays etc. Noch twaelf voorneme persoonen zijn in apperentie genomen / hoe 't daer mede eyndighen sal / wil den tijdt openbaren : ende 't en ware dit verraedt door dese / ofte andere wegen niet uytgekomen hadde / soude binnen den tijdt van thien ofte twaelf dagen in Espahan, over de acht a thien duysendt zielen vermoort ghewordén zijn ; 't ghene Godt Almachtigh niet ghelieft heeft / maer dese boosdaders hunne loon naer verdienste laten genieten.

's Konincks souvereyne macht.

Voorgenomen moort.

FINIS.

